

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**CUMHURİYET DÖNEMİ ORTAOKUL TÜRKÇE DERS
PROGRAMLARINDAKİ DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

**Hazırlayan
Derya YEŞİLYURT**

**Danışman
Doç. Dr. Adnan KARADÜZ**

Yüksek Lisans Tezi

**Nisan 2016
KAYSERİ**

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**CUMHURİYET DÖNEMİ ORTAOKUL TÜRKÇE DERS
PROGRAMLARINDAKİ DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

**Hazırlayan
Derya YEŞİLYURT**

**Danışman
Doç. Dr. Adnan KARADÜZ**

**Nisan 2016
KAYSERİ**

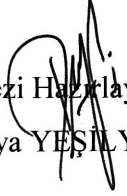
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

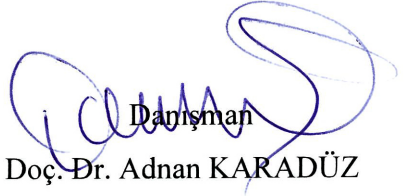
Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Derya YEŞİLYURT

“Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Ders Programlarındaki Dil Bilgisi Öğretiminin Değerlendirilmesi” adlı Yüksek Lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi’ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan
Derya YEŞİLYURT

Danışman
Doç. Dr. Adnan KARADÜZ

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Başkanı
Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN Y.
Yrd. Doç. Dr. Erol AKSOY

Doç. Dr. Adnan KARADÜZ danışmanlığında, **Derya YEŞİLYURT** tarafından hazırlanan “Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Ders Programlarındaki Dil Bilgisi Öğretiminin Değerlendirilmesi” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında **yüksek lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

29/04/2016

JÜRİ:

Danışman : Doç. Dr. Adnan KARADÜZ

Üye : Doç. Dr. Duygu UÇBUN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Enal AKSOY

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun **12/05/2016** tarih ve **17-01** sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Cevdet KIRPIK
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmanın konusu “Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Ders Programlarındaki Dil Bilgisi Öğretiminin Değerlendirilmesi”dir.

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte birçok alanda değişimler gerçekleştiren Türkiye Cumhuriyeti, bu gelişimini eğitim alanında da göstermek zorunda kalmıştır. Millî eğitim politikalarının geniş bir tabana yayılması ancak hazırlanacak olan öğretim programlarıyla mümkün olabilmektedir. Türkçe dersi Cumhuriyet’in kuruluşundan günümüze kadar hazırlanan bütün programlarda yer almıştır. Toplumda görülen değişimlerden, gelişmelerden ve gereksinimlerden dolayı dönem dönem yeni programlara ihtiyaç duyulmuştur. Bu amaçla da bazı dönemlerde programlar ya yeniden oluşturulmuş ya da uygulanan programlar üzerinde gerekli değişiklikler yapılarak uygulanmaya devam edilmiştir.

Bireylerin sözlü ve yazılı anlatım etkinliklerini gerçekleştirmesinde, dil bilgisine ait kurallar ve kavramlar oldukça önemlidir. Programlar üzerinde yapılan değişikliklerle dilbilgisi öğretiminde de çeşitli bakımlardan değişimler ve gelişmeler meydana gelmiştir.

Yukarıda belirtilen öğretim programlarının birini teşkil eden ve araştırma konusunun temelini oluşturan Cumhuriyet tarihimizin Türkçe öğretim programlarına ulaşmak zor olsa da bütün öğretim programlarına ulaşılmış ve bu programlar etraflıca incelenerek Cumhuriyet Dönemi Türkçe dil bilgisi müfredat tarihini kapsayan bir çalışma oluşturulmaya çalışılmıştır.

Yapılan bu çalışmanın Cumhuriyet Dönemi Türkçe Dersi programları arasındaki farklılıkların anlaşılması; bu programlarda dil bilgisi öğretimindeki değişimlerin ortaya çıkarılması bakımından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında elbette tek bir kişinin bilgi, birikim ve gayreti yetersiz kalacaktı. Öncelikle böyle bir konu üzerinde çalışmamı uygun gören, çalışmanın her aşamasında bilgi, deneyim, anlayış ve sabrıyla her zaman rehberlik eden ve yardımlarını

esirgemeyen danışmanım Sayın Doç. Dr. Adnan KARADÜZ'e; çalışmama yardımcı olması için kitabını tereddüt etmeden tarafıma yollayan Sayın Yrd. Doç. Dr. Ahmet BALCI'ya; Erciyes Üniversitesi Türkçe Eğitimi bölümündeki tüm hocalarıma sonsuz teşekkürler. Son olarak bu zorlu süreçte bana sonsuz sevgi gösteren, beni motive eden eşim Hakan YEŞİLYURT'a; her zaman yanımda olduklarını bildiğim ikizlerime; çalışmam boyunca duasını ve desteğini esirgemeyen aileme çok teşekkür ederim. Bu arada kaynaklarından istifade ettiğim bütün bilim adamlarına da teşekkür eder, çalışmanın tüm ilgililere yararlı olmasını dilerim.

Derya YEŞİLYURT

Nisan 2016

CUMHURİYET DÖNEMİ ORTAOKUL TÜRKÇE DERS PROGRAMLARINDAKİ DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Derya YEŞİLYURT

Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi, Nisan 2016
Danışman: Doç. Dr. Adnan KARADÜZ

ÖZET

“Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Ders Programlarındaki Dil Bilgisi Öğretiminin Değerlendirilmesi” adlı bu çalışmada, 1924’ten 2006 yılına kadar uygulanmış olan ortaokul Türkçe dersi öğretim programları ve bu programların yaklaşımları, amaçları, içerikleri ile Türkçe programlarında dil bilgisinde meydana gelen değişim ve gelişimler incelenmiştir.

Araştırmada genel olarak; 1924, 1929, 1931-1932, 1938, 1949, 1962 1981ve 2005-2006 Ortaokul Türkçe dersi öğretim programlarında, dil bilgisi öğretiminde zaman içinde değişen eğitim anlayışının yansıması olarak ne gibi değişme ve gelişmelere olduğu sorusuna yanıt aranmaya çalışılmıştır.

Araştırma beş bölümden oluşmaktadır:

- 1.Bölüm: Giriş,
- 2.Bölüm: Kuramsal Açıklamalar,
- 3.Bölüm: Yöntem,
- 4.Bölüm: Bulgular ve Yorumlar
- 5.Bölüm: Sonuçlar ve Öneriler bulunmaktadır.

Giriş bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi ve sınırlılıkları üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde; Türkçe öğretimi ve dil bilgisi öğretiminin öneminden, Türkçe öğretiminin tarihsel gelişiminden, Cumhuriyet dönemi Türkçe öğretim programlarının dil bilgisi ile ilgili bölümlerinden, programların değiştirilme gerekçelerinden ve araştırma konusu ile ilgili yapılan diğer araştırmalardan bahsedilmiştir. Yöntem bölümünde; araştırma modeli, çalışma alanı, veri toplama

teknikleri ve verilerin çözümlenmesi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Dördüncü bölüm; verilerin değerlendirilmesi sonucu araştırmanın alt problemleri doğrultusunda elde edilen bulgulardan oluşmaktadır. Son bölümde ise bulgu ve yorumlara dayalı sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

1924 programının belirgin özelliği yüzeysel ve ayrıntıdan uzak bir program olmasıdır. Dil bilgisi konularının araştırılması için yapılan çalışmalar sebebiyle 1938 programında dil bilgisine yer verilmemiştir. Dil bilgisi ile ilgili çalışmalar tamamlanınca dil bilgisi konuları 1949 programına yeniden dâhil edilmiştir. 1962 programı, dil bilgisi açısından 1949 programının tekrarı niteliğindedir. 1981 programı geçmişteki programlardan daha ayrıntılıdır. Araştırmanın sonunda; en ayrıntılı ve en kapsayıcı programın 2005 programı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Programlarda, temel dil becerilerini öğrencilere kazandırmak için yapılacak etkinlikler ve seçilmiş olan konular yıldan yıla değişiklik göstermiştir. Programlarda öğrenciye verilen önem kademe kademe artmış ve son olarak 2005 programıyla öğrenci eğitimin tam merkezine konulmuştur.

Anahtar kelimeler: Türkçe öğretimi, dil bilgisi, öğretim programı.

THE ASSESSMENT OF GRAMMAR TEACHING IN SECONDARY TURKISH PROGRAMME IN REPUBLIC ERA

Derya YEŞİLYURT

Erciyes University, Institute of Education Sciences

M.Sc. Thesis, April 2016

Supervisor: Associate Professor Adnan KARADÜZ

ABSTRACT

In this research called, “The Assessment of Grammar Teaching in Secondary Turkish Programme in Republic Era”, the Turkish Curriculum of some secondary schools and the aim, content, education ,assessment situations and management of these programs , the changes and developments of grammar in Turkish Curriculum from 1924s to 2006 are practiced. Generally in this research;

The questions of “What kind of changes and developments have become in the secondary schools’ Turkish Curriculum, also in the aims and aimed behaviors, content, education and assessment situations?” and “What are the reflection of educational evolution and development during 1924, 1929, 1931-1932, 1938, 1949, 1962 1981 and 2005-2006” were studied.

This research includes five parts:

The first part is “Introduction”,

The second part is “Relevant Publication and Researches”,

The third part is “Method”,

The forth part is “Inventions and Comments”,

The fifth part is “Results and Suggestions”.

In the first part, it is focused on the problem situation, the aim of the research, the importance of the research and the limitations.

In the second part, it is mentioned about the importance of Turkish Training and Grammar teaching, the historical development of Turkish Training, the Grammar parts of Turkish Training Programmes in Republic Era, other studies related to the research and the issue of changing the programme grounds.

In the method part, the information is given about the research model, working area, data collection techniques and the analysis of the data. The fourth part is consisted of evidences obtained from the evaluation results of the data. The last part is given to the conclusions and recommendations.

A prominent feature of the 1924 programme is a far from superficial details. Because of the research, the grammar is removed from the language programme in 1938. In the results of the studies, the grammar issues were included again in the 1949 programme. In terms of language skills, 1962 programme is a repetition of the 1949 programme. The curriculum of 1981 is more detailed than the past curriculums. At the end of the study, it is seen that the most detailed and the most comprehensive programme is 2005.

The activities which are practiced for Basic Language Acquisitions, selected subjects and assessment situations varies from year to year. In the programmes , the importance given to the students increase gradually and finally , the student becomes the centre of the education programme in 2005.

Key words: Turkish education, grammer, teaching program.

İÇİNDEKİLER

CUMHURİYET DÖNEMİ ORTAOKUL TÜRKÇE DERS PROGRAMLARINDAKİ DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	i
YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI	ii
KABUL VE ONAY	iii
ÖN SÖZ.....	iv
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	x
TABLOLAR ve ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Sınırlılıklar.....	6

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL AÇIKLAMALAR ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Türkçe Öğretimi ve Dil Bilgisi Öğretiminin Önemi.....	7
2.2. Türkçe Öğretiminin Tarihsel Gelişimi.....	10
2.3. Cumhuriyet Dönemi Müfredat Programları ve Eğitime Yön Veren Temel Dokümanlar	14
2.4. Cumhuriyet Dönemi İkinci Kademe Türkçe Öğretim Programları	17
2.5. Programların Değiştirilme Gerekçeleri	20
2.6. İlgili Araştırmalar	29

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli	33
3.2. Çalışma Alanı ve Dokümanı.....	34
3.3. Veri Toplama Teknikleri.....	34
3.3.1. Dokümanlara Ulaşma	35
3.3.2. Özgünlüğü (Orijinallik) Kontrol Etme ve Dokümanları Anlama	35
3.3.3. Veriyi Analiz Etme ve Veriyi Kullanma.....	35
3.3.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	36

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR ve YORUM

4.1. Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Öğretim Programlarında İçerik ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	37
4.1.1. 1924 Lise Birinci Devre Müfredat Programı İçeriği ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	37
4.1.2. 1929 Ortamektep Türkçe Programı İçerik Ögesi ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	38
4.1.3. 1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Türkçe Programı İçerik Ögesi ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	40
4.1.4. 1938 Ortaokul Programının Türkçe Öğretim Programı İçerik Ögesi ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	40
4.1.5. 1949 Ortaokul Programının Türkçe Öğretim Programı İçerik Ögesi ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	41
4.1.6. 1962 Ortaokul Programının Türkçe Öğretim Programı İçerik Ögesi ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	43
4.1.7. 1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı İçerik Ögesi ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	43
4.1.8. 2005 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı İçerik Ögesi ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	45

4.2. Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Programlarında Sınıf Düzeyine Göre Dil Bilgisi Konularının Dağılımı	46
4.2.1. Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Programlarında 6.Sınıf Dil Bilgisi Konularının Dağılımı	46
4.2.2. Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Programlarında 7.Sınıf Dil Bilgisi Konularının Dağılımı	48
4.2.3. Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Programlarında 8.Sınıf Dil Bilgisi Konularının Dağılımı	49
4.2.4. Dil Bilgisi Konularının Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Dersi Programındaki Oranları.....	52
4.3. Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Programlarında Dil Bilgisine Ayrılan Ders Saatleri	53
4.4. Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Programlarında Dil Bilgisi Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler	54

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

4.1. SONUÇLAR	59
4.2. ÖNERİLER	63
EKLER.....	64
Ek 1. 1340 (1924) Lise Birinci Devre Müfredat Programı	64
Ek 2. 1929 Ortamektep Türkçe Programı	66
Ek 3. 1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Türkçe Programı.....	69
Ek 4. 1938 Ortaokul Türkçe Programı	73
Ek 5. 1949 Ortaokul Türkçe Programı	76
Ek 6. 1962 Ortaokul Türkçe Programı	79
Ek 7. 1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı.....	81
Ek 8. 2005-2006 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı (6, 7, 8. Sınıflar).87	
KAYNAKÇA	92

TABLOLAR ve ŞEKİLLER LİSTESİ

Tablo 1.	1924(1340) Lise Birinci Devre Müfredat Programına Göre Türkçe Dersinin Haftalık Ders Saati Dağılımı.....	37
Tablo 2.	1929 Ortamektep Türkçe Programına Göre Türkçe Dersinin Haftalık Ders Saati Dağılımı.....	38
Tablo 3.	1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Türkçe Programına Göre Türkçe Dersinin Haftalık Ders Saati Dağılımı.....	40
Tablo 4.	Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Programlarında 6.Sınıf (1.Sınıf) Dil Bilgisi Konularının Dağılımı.....	47
Tablo 5.	Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Programlarında 7.Sınıf (2.Sınıf) Dil Bilgisi Konularının Dağılımı.....	48
Tablo 6.	Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Programlarında 8.Sınıf (3.Sınıf) Dil Bilgisi Konularının Dağılımı.....	49
Tablo 7.	Dil Bilgisi Konularının Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Dersi Programındaki Oranları.....	52
Tablo 8.	Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Programlarında Dil Bilgisine Ayrılan Ders Saatleri	53
Şekil 1.	1949 Ortaokul Türkçe Eğitimi Programının “İçerik” Şeması.....	42
Şekil 2.	1981 Ortaokul Türkçe Eğitimi Programının “İçerik” Şeması.....	44

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, alt problemler, araştırmanın önemi ve sınırlılıklar üzerinde durulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Türkçe bugün, temel sözlükleri yapılmış, biçimbilgisi yeterince incelenmiş, sözcük yapım ekleri iyice işlerlik kazanmış, söz dağarcığı büyük uygarlık dillerininkilerle karşılaştırabilecek düzeyde gelişmiş, bütün bu gelişmelere karşın yapısal düzenliliğini, başka dillerde görülmeyen ölçülerde koruyabilmiş, doğal gelişmesini sağlıklı biçimde sürdüren sağlam bir dil görünümündedir (Köksal, 1989: 39).

Dilin temel becerileri olan dinleme, konuşma, okuma ve yazmanın yanında bu becerilerin tümünü ilgilendiren ve kapsayan bir alan da “dil bilgisi”dir (Aytaş ve Çeçen, 2010: 79). Dili güzel bir şekilde kullanmak ancak dilin kurallarını öğrenmek ve uygulamakla mümkündür. Doğru konuşmak, doğru yazmak, doğru anlamak ancak dil bilgisi etkinlikleriyle sağlanabilir (Sağır, 2002: 7). Bireyin, ana dilini kusursuz bir şekilde anlaması ve kullanabilmesi için dilin kurallarını doğru öğrenmesi, çeşitli etkenlerden kaynaklanan dil yanlışlarından korunması gerekir. Bunun için de bir dil bilgisi eğitimine ihtiyaç vardır (Aytaş ve Çeçen, 2010: 80).

Türkiye’de ilköğretimden yükseköğretimin sonlarına değin ana dili olarak Türkçe eğitimi yapılsa da öğrencilerin ana dili kullanımlarında sorunlar yaşadığı veya sözlü ve yazılı olarak Türkçeyi verimli kullanamadığı bir gerçektir (Alyılmaz, 2010: 729). İstenilen düzeye ulaşılamamasının önemli nedenlerinden birisi de dil bilgisi öğretiminde gerekli başarının sağlanamamasıdır. Dil bilgisi öğretiminde başarı sağlanamamasındaki

temel etkenlerden birisi ise kullanılan öğretim yöntem / teknikleri ile araç gereçlerinin yetersizliği ve öğrenci ilgisine yönelik olmamasıdır (Durukan, 2008: 4).

Dil bilgisi öğretimi dilin kurallarını, yapısını, işleyişini öğretmekle kalmayıp bunları uygulamaya geçirmeyi amaçlar. Böylece Türkçe öğretimi tam ve doğru olarak gerçekleştirilmiş olur. Bu durum dil bilgisi öğretiminin Türkçe öğretimi içindeki önemini ve vazgeçilmezliğini göstererek, Türkçe öğretiminin dil bilgisi öğretiminden yoksun düşünülemediğini ortaya çıkarmaktadır.

Dil öğretimindeki çağdaş gelişmeler doğrultusunda dil bilgisi öğretiminin amaçları ise şöyle sıralanmaktadır:

- a) Öğrencilerin bilinçaltı dil yapılarını bilinç düzeyine çıkarma ve bunların kullanım alanını geliştirme.
- b) Dilin işleyiş düzenini öğrencilere kavratma.
- c) Öğrencilerin bir iletişim aracı olarak dili doğru ve etkili bir biçimde kullanmalarını sağlama (Demirel, 1999: 75).

Türkçe dersleriyle öğrencilerin konuşma, yazma, okuma ve dinleme yönlerinden gelişmeleri ve gerekli alışkanlıkları, becerileri kazanmaları istenildiğine göre dil bilgisi öğretimi; amaca varabilmek için yararlanılacak dille ilgili bir çalışma alanıdır. Dil bilgisi konuları, öğrencinin dil becerilerinin geliştirilmesinde bir etkinlik alanı olarak düşünülmeli, dil bilgisi dil becerilerine ulaşmada araç olmalıdır. Önemli olan dil bilgisi kurallarının metinde bulunması değil, öğrencilerin bunları doğru kullanması, kullanırken dil becerisine kattığı değeri sezmesi, kendi dil yapısını oluştururken bunları başarıyla kullanabilmesidir (Karadüz, 2007: 292). Dil eğitimi, bireylerde iletişim becerisini geliştirmenin ötesinde hayat boyu öğrenme sürecini gerçekleştiren en önemli araçlardan biridir. Öğrenme sürecinin planlı olarak yürütüldüğü okullar, amaçlara ulaşmak için öğretmen, öğrenci, ders işleme süreci, öğrenme ortamı, program gibi pek çok ayrıntının sistematik bir şekilde düzenlendiği kurumlardır. Bu planlamanın en önemli basamaklarından biri de öğretim programlarıdır (Balcı, Coşkun ve Tamer, 2012: 2).

Programlar, eğitim sürecinin düzenli bir şekilde ilerlemesini sağlayan en önemli unsurlardan biridir. Program TDK tarafından; “1. Belirli şartlara ve düzene göre yapılması öngörülen işlemler bütünü, izlenice. 2. Yapılacak bir işin bölümlerini, bölümlerin sırasını ve zamanını gösteren tasarı.” olarak tanımlanır (TDK, 2005). Öğretim programı ise, okulda ya da okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneğidir (Demirel, 2009). Bir öğretim programı öğrenciye kazandırılacak özellikleri, yani öğretimle erişilecek hedefleri; bu hedeflerden her birine ilişkin gözlenebilir kritik davranışları, yani hedef davranışları; bu davranışların öğrenciye kazandırıp kazandırılmadığını ve hedeflere erişilip erişilmediğini ortaya çıkarmak için gerekli bilgileri (verileri) elde etme işlemlerini; programın sağlamlık, işe yararlılık ve etkililik derecelerini belirlemek ve öğrenci, öğretmen ve program hakkında yargıya varmak için gerekli ilke, ölçüt ve işlemleri kapsar (Yılmaz ve Sünbül, 2004: 71).

Nitelikli, eğitilmiş insan gücünü, toplumun ihtiyaçlarına uygun biçimde ve istenilen kalitede yetiştirebilmek için, programlar, belirli aralıklarla, tarafsız olarak gözden geçirilmeli ve gerekli değişiklikler yapılmalıdır. Eğitimin temel öğeleri olarak bilinen öğretmen, öğrenci ve eğitim programı ayrılmaz bir bütündür. Bu üç öğeden birinin değişimi diğerlerini de etkileyecektir (Şahin, 2006: 168). Eğitim programları, ulusal ya da uluslararası düzeyde kaliteli bir eğitim sistemi kurma, ülkenin kalkınmasını ve gelişmesini sağlayacak nitelikli insan gücü yetiştirme, toplumsal ve kültürel değerlerin korunmasını ve geliştirilmesini destekleme gibi amaçlara yönelik olarak geliştirilirler (Özdemir, 2009: 127).

Türkiye’de eğitim sürecinde kullanılan programların farklı dönemlerde “müfredat programı, eğitim programı, öğretim programı” gibi terimlerle adlandırıldıkları görülmektedir. Bu durum kavram kargaşasını da beraberinde getirmiştir (Özbay, 1997: 34). Programların başlıklarında kullanılan ifadelerle içeriklerinin uyuşmadığını görmek mümkündür. Örneğin başlığında “eğitim programı” ifadesi bulunan 1981 programında hem eğitim hem de öğretim programının özelliklerine rastlamak mümkündür. Bu karışıklığı engellemek adına 2005 yılında hazırlanan yeni ilköğretim programlarında “öğretim programı” ifadesinin kullanıldığı görülmektedir (Balcı, 2010: 112).

Türkçenin bir program dâhilinde öğretimi süreci özellikle Tanzimat dönemi ile birlikte başlamıştır. Tanzimat yılları öncesinde bugünkü ilköğretim okullarının karşılığı olan sıbyan mektepleri için ortak belirlenmiş bir programından söz etmek güçtür (Şahbaz, 2005: 20-23). İlerleyen yıllarla birlikte farklı eğitim kademelerinde Türkçe öğretiminin nasıl yapılacağına dair düzenlemelere programlarda yer verilmiştir.

Cumhuriyet'in başlangıcından 1981'e kadar hazırlanan öğretim programlarını Türkçe dersi açısından genel olarak ikiye ayırabiliriz:

- a) İlkokul Türkçe programları (1924, 1926, 1930, 1936, 1948, 1968 programları)
- b) Ortaokul Türkçe programları (1924, 1929, 1931–1932, 1938, 1949, 1962 programları) (Coşkun, 2007: 8)

1981 yılında hazırlanan Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı (MEB, 1981) ilköğretim 1-8. sınıflardaki Türkçe derslerini bir bütün olarak ele alan müstakil bir programdır. 2005-2006 programı ise 1-5. sınıflar ve 6-8. sınıflar için ayrı ayrı hazırlanmıştır.

Dil bilgisi öğretimi, bugün dil öğretiminde tartışılan önemli konulardan biridir. Türkiye'nin ve dünyanın değişik ülkelerindeki öğretim programlarında, ana dili öğretimi ile ilgili yazılmış kitaplarda, öğrenciler ve öğretmenler üzerinde yapılan anket çalışmalarında bu konuyla ilgili tartışmaları görmek mümkündür (Dolunay, 2010: 277).

Her öğretim basamağında karşılaştıkları bilgileri kullanamayan, unutan ve sonra tekrar karşılaştığı hâlde öğrenemeyen öğrencilerin, dil bilgisine karşı tutumları da olumsuz yönde değiştiğinden, ana dili eğitiminin dil bilgisi öğretimi anlayışını sorgulamak gerekmektedir (Karadüz, 2007: 283). Yeni Türkçe dersi öğretim programlarındaki dil bilgisi öğretimi sağlıklı biçimde değerlendirebilmek için geçmişte ana dili eğitimi çerçevesinde yapılan önemli çalışmaları ve daha önce hazırlanan programlardaki dil bilgisi öğretimi hakkında bilgi sahibi olmak yararlı olacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ile Cumhuriyet döneminde (1924, 1929, 1931–1932, 1938, 1949, 1962, 1981, 2005-2006) ortaokul Türkçe programlarındaki; dil bilgisi öğretiminin gelişim

düzeyinin, dil bilgisi öğretim etkinliklerinin ve programda dil bilgisinde yapılan değişikliklerin incelenmesi amaçlanmaktadır. Kısaca bu araştırmanın amacı, Cumhuriyet döneminde Türkiye’de uygulanan Ortaokul Türkçe öğretim programlarındaki dil bilgisi öğretiminde meydana gelen gelişim ve değişimleri belirlemektir. Bu sebeple “Cumhuriyet döneminde Türkiye’de uygulanan Ortaokul Türkçe öğretim programlarındaki dil bilgisi öğretiminin gelişim ve değişimi nasıldır?” sorusu araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır. Bu doğrultuda şu alt problemlere cevap aranmıştır:

1. Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe programlarının içerik açısından benzerlik ve farklılıkları nelerdir?
2. Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe programlarında yıllar arasında sınıf düzeyine göre dil bilgisi konularının dağılımı nasıldır?
3. Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe programlarının dil bilgisine ayırdığı ders saatleri bakımından benzerlik ve farklılıkları nelerdir?
4. Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe programlarında dil bilgisi öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikler nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Dil, insanların iletişim ihtiyacını karşılayan önemli bir araçtır. Dilin sahip olduğu bu öneminden dolayı insanlar dili öğretmeye ve dili araştırmaya yönelmişlerdir. Dilin devamlılığını sağlayan ve bozulmasını önleyen bir takım kuralları vardır (Eker, 2009). Bu kuralların titizlikle uygulanması ve bir sonraki kuşağa aktarılması için dil bilgisinin öğretilmesi gerekmektedir.

Dil bilgisi öğretimi, çocuklara kullandıkları ana dilinin özelliklerini kazandırarak mevcut dil bilincini geliştirme amacına dönük uygulamalar içine alır. Bu açıdan bakıldığında dil bilgisi öğretimi, dil öğretiminin dört önemli beceri alanını geliştirmeye yönelik bir işlev üstlenir (Yaman, 2006: 22). Dil bilgisi öğretiminin nasıl yapılacağı ise programlar ile belirlenmektedir.

Eğitim programları toplumun yapısı ve ihtiyaçları, eğitim sisteminin hedefleri doğrultusunda pek çok değişime uğramıştır. Türkçe programlarındaki dil bilgisi öğretimindeki çalışmaların ve değişikliklerin tespit edilmesi amacıyla yapılacak olan bu araştırmanın literatürdeki bir açığı kapatacağı ve gelecek çalışmalar için başvuru kaynağı olacağı düşünülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırma, Türkçe ğretim programlarında yapılan temel değişikliklerin yer aldığı programlar olan 1924, 1929, 1931–1932, 1938, 1949, 1962, 1981, 2005-2006 ortaokul Türkçe programlarındaki dil bilgisi ğretimi ile sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL AÇIKLAMALAR ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Türkçe Öğretimi ve Dil Bilgisi Öğretiminin Önemi

İletişim sürecinin, gönderen, mesaj, kanal ve alan olmak üzere dört temel ögesi bulunmaktadır. İletişim sözlü ya da yazılı olarak gerçekleşebilir.

İletişim sürecinde, gönderenin her zaman sözlü ya da yazılı anlatımdan biriyle idare etmesi ve her zaman gönderen durumunda kalması düşünülemez. Bundan dolayı, toplum içindeki tüm bireylerin, sözlü ve yazılı anlatım ile dinlediğini ve konuştuğunu anlama becerilerine hâkim olması gerekmektedir. Aksi durumda, sağlıklı bir iletişimden söz etmek mümkün olamaz (Yangın, 2003: 435). Yani etkili bir iletişim dinleme, konuşma, okuma ve yazma olarak sınıflandırılan dört temel beceri alanı aracılığıyla gerçekleştirilir. Ana dilini etkili kullanan bireyler sağlıklı iletişim gerçekleştirecek dolayısıyla öğretim sürecinde aktif olarak yer alacaklardır.

Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan ve bütün öğrenme faaliyetlerinde anahtar rol oynayan doğal bir araçtır. Dil edinimi ve eğitimi belli bir süreç içinde gelişir. Bireylerin öğrenmeye ve öğrendiklerini birleştirmeye olan doğal eğilimi, uygun yöntem ve teknikler kullanıldığında geliştirilebilir (MEB, 2005). Dil, toplumların yaşayış biçimini, inançlarını, kültürünü yansıtan bir aynadır. Bu nedenle toplumda meydana gelen bir değişme, dil üzerinde de etkisini gösterir. Aynı şekilde, dildeki değişiklikler, toplumu etkiler. Dil öğretimi de toplumun içinde bulunduğu şartlarla ve meydana gelen olaylarla bağlantılı olarak gelişir. Bu şartların olumlu yönde gelişmesine yine eğitim etkide bulunur (Kavcar, Oğuzkan ve Sever; 2003). Bu etkiden yola çıkarak ana dili ve toplumun ortak kültürünü korumak adına Türkçe öğretimi büyük bir sorumluluk taşımaktadır.

Calp (2005: 271)'e göre “İnsanlar arasındaki duygu ve düşünce alış verişi dille mümkün olmaktadır. O hâlde insanlar arasında sağlıklı ve olumlu bir ilişkinin kurulabilmesi, yanlış anlama ve anlaşılmalara önüne geçilebilmesi; dilin açık, doğru ve kurallarına bağlı kalarak kullanılmasıyla mümkündür.” Bu yüzden dil bilgisi sadece okul hayatı için önem taşımamakla beraber, aynı zamanda sosyal ilişkiler, iş hayatı, aile yaşantısı, kültürel ilişkiler bakımından da doğru iletişim kurulması yönüyle de ön plâna çıkmaktadır.

Dil eğitimi, kişilerin düşünme ve iletişim becerilerini geliştirmeyi amaçlar. Dil yoluyla iletişimin bir yönünü anlatma, öteki yönünü de anlama oluşturur. Bu yüzden bütün ülkelerin eğitim sistemlerinde dil eğitimine, özellikle ve öncelikle ana dili eğitimine büyük önem verilir (Kavcar, 1998: 12). Ana dili eğitiminin önemli boyutlarından birini dil bilgisi öğretimi oluşturur. Dil öğretiminin temel hedefi, öğrencilerin, dilin farklı bağlamlarda aldığı görünümleri kavramaları, dil aracılığıyla kendilerini ifade edebilmeleri, değişik bilgi kaynaklarına ulaşarak duygu, düşünce ve hayal dünyalarını zenginleştirmeleridir (MEB, 2006). İletişimi sağlayan aracın -dilin- yapısını, olanaklarını bilmek kuşkusuz anlama-anlatma etkinliğinin başarısını etkileyecektir. Bu da iyi bir dil bilgisi eğitimi gerektirir. Dil, değerlerini birbiriyle olan ilişkilerden alan birimlerin oluşturduğu bir dizge, dil bilgisi de bu dizgeyi ortaya koymayı amaçlayan çalışma alanıdır (Adalı, 1983: 35).

Dil öğretiminin temelini dil bilgisi öğretimi oluşturmaktadır. Dili, bir vücut olarak kabul edersek dil bilgisi bu vücudun iskeleti konumundadır. Dilin iskeletini sağlam kuran bireyler anlama ve anlatma etkinliklerinde zorlanmayacaklardır.

Ana dili öğretiminde amaçlara, anlama ve anlatma etkinlikleriyle ulaşılırken bu etkinlikler, yazım, noktalama ve dil bilgisi çalışmalarıyla beslenir (Sever, 2000: 25). Dil bilgisi bir dilin sesleri, sözcük türleri, bunların yapıları, cümle olarak dizilmeleri ve cümle içindeki görevleri, çekimleriyle ilgili kuralları inceleyen bir dil bilimi dalıdır. Dillerin genel olarak nasıl oluştuğunu, evrimlerini, dil olaylarını inceleyen bilim ise, dilbilim adını alır. Her dilin kendine özgü kuralları bulunduğu için, her dilin ayrı bir dil bilgisi vardır (Göğüş, 1978: 337). Sadece dilin kurallarını öğrenmek için değil, aynı zamanda başarılı bir anlama ve anlatma düzeyine sahip olabilmek için de dil bilgisi eğitimi gereklidir.

Aydın (1999: 25)'ın yaptığı bir araştırmaya göre öğretmenlerin büyük bir bölümü, dil bilgisine özel önem verdiğini ve öğretilmesinden yana olduklarını belirtmişler, niçin öğretilmesi gerektiğini de şu şekilde sıralamışlardır:

- Dil bilgisi, öğrencilerinin dile ilişkin yanlışlarını azaltır. % 13.59
- Dil bilgisine ilişkin bilgi, öğrencinin yazma becerisini geliştirir. % 11.96
- Dil bilgisi çalışmaları, öğrencinin zihin gelişmesine yardımcı olur.% 10.8
- Bir yabancı dilin öğrenilmesine yardımcı olur. % 10.8"
- Ölçünlü Türkçenin öğrenilmesine yardımcı olur. % 9.24
- Bilimsel yöntemleri ve çözümleyici düşünmeyi öğretir. % 9.24
- Öğrencinin daha iyi iletişim kurmasını sağlar. % 8.70
- Dilsel özgüveni oluşturur. % 8.70
- Kültürel, dilsel hoşgörüyü artırır. % 5.98
- Müfredat dil bilgisini öğretmeyi gerektiriyor. % 3.80
- Dil bilgisi öğretmekten hoşlanıyorum. % 3.26
- Dil bilgisi öğretimi sınıfa daha iyi egemen olmayı sağlıyor. % 2.72

Temizkan'a (2014) göre de Türkçe öğretiminin amacı, öğrencilere dinleme, konuşma, okuma ve yazma alanlarında beceri ve alışkanlık kazandırmaktır. Dil bilgisi de bu alanlardaki becerileri etkinliklerle desteklemektedir. Bu yüzden dinleme, konuşma, okuma ve yazma alanları için dil bilgisi önemlidir.

Türkçe programları, Türk insanının dil becerilerini geliştirerek bu dille yazılmış bilim ve sanat eserlerini anlayan, yorumlayan, değerlendiren ve kendine, topluma pay çıkarabilen bireyler yetiştirmek üzere hazırlanır. Program, öğretmene yol gösterir (Tosunoğlu ve Melanlıoğlu, 2004). Bu sebeple öğretim programlarında Türkçe öğretimi ile dil bilgisi öğretimi birbirinden bağımsız olarak düşünülemez.

Sağır (2002:7) dil bilgisinin Türkçe öğretimi açısından önemini şu şekilde belirtmiştir: "Doğru konuşmak, doğru yazmak, doğru anlamak ancak dil bilgisi etkinlikleriyle sağlanılabilir. Dil bilgisel kurallar sıralanarak, ezberlettilerle değil, her bir dil bilgisel

biçim birimin işlevi sezdirilerek, anlatıma katkısı kavratılarak, hem iyi bir dil bilgisi öğretimi gerçekleştirilir, hem de başarılı bir Türkçe öğretimi sağlanmış olur.”

Dil bilgisi öğretimi, Türkçe içerisinde önemli yer tutar. Aynı zamanda Türkçe dil kurallarının bütünü dil bilgisi olarak ifade edilebilir. Bu yüzden dil bilgisi öğretiminden kasıt aslında Türkçe öğretimidir. Türkçe öğretimiyle dil bilgisi öğretimi iç içedir, ayrı düşünülemez. Dil bilgisi, dil bütünlüğünü sağlar. Bu sebeple Türkçenin mantık yapısını sürdürmek ve doğru kullanımını sağlamak amacıyla Türkçe öğretimi dil bilgisi öğretiminden yoksun olarak düşünülmemelidir.

2.2. Türkçe Öğretiminin Tarihsel Gelişimi

Türkçe birkaç bin yılla ifade edilen geçmişe sahip, dünyanın en zengin ve en eski dillerinden biridir. Hun İmparatorluğu (M.Ö. III. yy.-M.S. I. yy.) döneminden beri bilinen, Kök-Türkler (M.S. VI.-VIII. yy) döneminden beri yazılı metinlerle izlenebilen Türkçe, öğretimi konusunda aynı şansa maalesef sahip olamamıştır (Ağar, 2004: 149).

Kaşgarlı Mahmud'un “Divanü Lügati't-Türk” adlı eseri yabancıların Türkçe öğrenmesi için hazırlanmıştır. Kitabın hazırlanmasındaki amaç, Türklerle ilişkisi olan kişilerin özellikle Arapların dilimizi öğrenmesidir.

Türkçenin bir eğitim dili olarak kabul edilmemesi, medreselerde Türkçenin bir öğretim konusu olarak ele alınmamasına neden olmuştur. Onlara göre Türkçe öğretim gerekmeden anlaşılan bir dildi. Öğretilen alfabe, Arap alfabesiydi. Türkçe p, ç, ğ seslerini gösteren harfleri kapsamazdı (Ağar, 2004:150).

Osmanlı Devleti çok uluslu bir yapı gösterdiğinden Osmanlı döneminde ana dili kavramına son dönemlere kadar rastlanmamaktadır. Cumhuriyet öncesi dönemlerde eğitim programı adı altında yazılı bir kılavuz kaynak kitaptan söz etmek mümkün değildir (Çelenk, Tertemiz ve Kalaycı, 2000: 1).

Tanzimat ile beraber Arapça ve Farsça ağırlığından kurtulmak amacıyla sadeleşme çalışmaları başlamıştır; ancak, bir sonuç alınmamıştır. Bu dönemde Türkçe öğretimi, rüştiyelerin eğitim programlarında ana dil olarak yerini alır (Üstten ve Uzun, 2010: 945).

Türkçenin öğretimi ancak sarf, nahiv (dil bilgisi) derslerinde elifba öğretimi ve okuma kuralları noktasında düşünülüyordu. Okuma yazma sıbyan okullarında öğretilirdi. İlk defa 1874 yılında hazırlanan “Rehnümü-yı Muallimin (Öğretmenlerin Kılavuzu)” adlı kitapta Türkçe okuma-yazma öğretimine önemli bir yer ayrılmıştır. İkinci Meşrutiyet döneminde ise okullar tekrar düzenlenmiş, ders programları yenilenmiş ve bunlara paralel olarak Türkçenin öğretimine de özel bir önem verilmiştir (Ağar, 2004).

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde 1869 tarihinde yayınlanan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi dikkate değerdir; çünkü bu nizamname Türk eğitim tarihinde bir başlangıç noktasıdır. “Bu nizamname, düzenleme, yönetim ve denetim işlerinin tümünü bir bütün hâlinde kapsamı bakımından, eğitim hayatımızda bir dönüm noktasını teşkil eder. Nizamnamenin hazırlanmasında, Osmanlı eğitim sisteminin, Batı ülkeleri örneklerine göre örgütlenme esasının kabul edildiği görülmektedir.” (Çelenk ve diğerleri, 2000: 18).

İptidaîyelerin 1873, rüştiyelerin 1875 Türkçe programlarında; elifba, kıraat, imlâ, hitabet, hüsnü hat, sarf-ı Osmanî, inşa gibi çeşitli beceri ve bilgi kollarına yer verilmiş; her alanda izlenecek yöntemler de açıklanmıştır (Sağır, 2002).

1909 yılında geliştirilen medrese programında fen dersleri ile birlikte, Osmanlı sarfı (şekil bilgisi), nahiv (cümle bilgisi), belâgat (güzel konuşma), yazı ve kitâbet adıyla Türkçe dersleri de yer almıştır. Sıbyan okullarında ya da sıbyan okuluna gidemeyenlere, yaşı büyük olan gençlere medreselerin ilk dönemi olan iptida-i hariç sınıflarında okuma ve yazma öğretilmiştir. O dönemde taş tahta ve kül renkli taş kalem kullanıldığı sanılmaktadır (Sağır, 2002).

İttihat ve Terakki Partisi önderliğinde idarenin milliyetçi bir dünya görüşüyle hareket etmesi ile birlikte ilk ve orta dereceli okullarda Türkçe öğretimi yeni bir anlayışla ele alınmıştır. 1332/1916 tarihli “Türkçenin Usul-i Tedrisi (Türkçenin Öğretim Yöntemi)” adlı eser Hüseyin Ragıp Bey tarafından hazırlanarak dönemin öğretmenlerine sunulmuştur (Ağar, 2004).

1911 yılında, idadîler üzerine üç yıl öğrenim veren Sultanîye adında ortaöğretim kurumları açılmış, ilgili programlarda; dilin anlam ve yapı yönünden incelenmesi, güzel konuşmanın öğretilmesi önemsenmiştir (Sağır, 2002: 20)

Cumhuriyet dönemiyle birlikte Türkçe ve edebiyat öğretiminde bir milât başlamıştır. Bunun öncüsü de hiç şüphesiz Atatürk olmuştur. 1928 yılında kurulan “Dil Heyeti”, dilimizin seslerini Batı dillerini ve Lâtin harflerinin bu dillere nasıl uygulandığını inceleyerek; dilimizdeki sesleri gösterebilmek için Lâtin harflerinden 29 harfte karar kılmışlardır. 29 harfli yeni Türk alfabesinin 1 Kasım 1928 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilmesiyle eğitim ve öğretim hayatımızda yeni bir dönem başlamıştır. Ayrıca, Dil Heyeti, Türkçedeki kelimelerin yeni Türk harfleriyle nasıl yazılacağını gösteren bir “İmlâ Lugati” çıkarmıştır. Harf İnkılâbından sonra, yeni harflerin kabulüyle eğitim kurumlarında bu alfabenin öğretilmesi mecburiyeti getirilmiştir (Dursunoğlu, 2006).

1 Kasım 1928 tarihinde gerçekleştirilen Harf İnkılâbı sonrasında öncelikle Türkçe derslerinin yeni harflerle işlenmesiyle başlayan süreç aşamalı olarak bütün dersleri kapsayacak şekilde genişletilmiştir. 1929 yılında da ders programı gözden geçirilerek yeniden yayınlanmıştır (Özbay, 2000: 18-20).

1929’da yayınlanan Türkçe öğretim programı, dil ve edebiyat öğretimin bütüncü bir tarzda ele almış, izlenecek yöntem hakkında açıklamalar getirmiştir. 12 Temmuz 1932’de yine Atatürk’ün öncülüğünde Türk Dili Tetkik Cemiyeti’nin kurulması Türkçe için en önemli olaydır. 26 Eylül 1932’de I.Türk Dil Kurultayı yapılmış, Atatürk’ün isteğiyle yabancı sözcükler nedeniyle tanınmaz duruma gelen Türkçenin arılaşması ve özleşmesi için çalışmalara başlanmıştır. 1935 yılında da Millî Eğitim Bakanlığı bütün derslerin öğretmenleri için kılavuzlar çıkarmıştır. 1936 yılına gelindiğinde Atatürk, dil bilgisi kuralları iyice incelenip, kuralları saptanıncaya kadar dil bilgisi öğretiminin okullardan kaldırılmasını emretmiş, ders kaldırılmıştır (Sağır, 2002). 1936’da III. Türk Dil Kurultayı’nda oldukça önemli gelişmeler gösteren cemiyetin adı Türk Dil Kurumu olarak değiştirilmiştir (Göğüş, 1978: 49).

1939 yılında ortaokul ve lise yönetmeliklerine, sınıf geçmede Türkçe ve 1940 yılında dil bilgisi konusunda çalışmalar artmış ve MEB tarafından Tahsin Banguoğlu’na “Ana Hatlarıyla Türk Grameri” isimli bir dilbilgisi kitabı yazdırılmıştır. Bir anket niteliğinde olan bu kitabın dönemin dilcilerine ve Türkçe-Edebiyat öğretmenlerine gönderilerek hem öğretilmesi, hem de incelenerek eksik ve yanlışlarının bildirilmesi istenmiştir (Göğüş, 1970: 151). 1941 yılında toplanan Gramer Kongresi’nde uygulama ve inceleme

sonuçlarının değerlendirilmesinin ardından 1942 yılında ortaokul 1. Sınıflar için Necmettin Halil Onan'a bir kitap yazdırılmıştır (Göğüş, 1970: 151). Böylelikle 1936 yılında ders programlarından kaldırılan dil bilgisi dersi, 1949 ortaokul programlarına yeniden girmiştir.

1962 yılında 1949 programı tekrar gözden geçirilip, yeniden basılarak bu program 1981 yılına kadar yürürlükte kalmıştır.

1979'da ilkokullar ve ortaokulların birleştirilmesiyle ilköğretim okulları oluşturulmuştur. Bu sisteme uygun olarak 1981 yılında yeni bir program hazırlanmıştır: "Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı."

1981 programı önceki programlara göre oldukça ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Ayrıca bu programda kazandırılmak istenen davranışlar her sınıf için ayrı ayrı belirtilmiştir.

Değişen toplum ihtiyaçları ve teknolojik gelişmeler yeni bir program hazırlanmasını zorunlu hâle getirmiştir. Pilot uygulamaları yapıldıktan sonra yeni program 2005–2006 öğretim yılında tüm ilköğretim okullarında uygulanmaya başlanmıştır:

2005 programında; her çocuğun öğrenme sürecinde kendine özgü olduğu, süreçte "öğrenmeyi öğrenmenin" vurgulanması gerektiği, öğrencinin öğrenme sürecinde çevreyle etkileşime girerek deneyimlerini kullanması ve ayrıca öğrencinin düşünmeye, soru sormaya özendirilmesi gerektiği anlayışının temel alındığı ifade edilmiştir. Ancak bu anlayışın ülkemizdeki program geliştirme çalışmalarında sadece 2005 Öğretim Programında yer aldığı anlayışı yanlıştır. Yapılan incelemeler göstermiştir ki bu anlayış Cumhuriyetin ilanından itibaren yapılan tüm program geliştirme çalışmalarında ifade edilmektedir (Senemoğlu ve diğerleri, 2013: 339).

Sonuç olarak; Cumhuriyet dönemi ile birlikte Türkçe öğretimine verilen önem artmıştır. Cumhuriyet sonrası dönemi eğitim programları ve şekli, Cumhuriyet öncesi dönemin aksine, bilim temeline oturtulmuştur (Şengör, 2006). Eğitim politikalarının sürekli değişmesi, programların ihtiyaçları yeterince karşılayamaması gibi etkenler Türkçeye verilen önemin hak ettiği yeri bulmasını engellemiştir. Bu nedenle Millî Eğitim Bakanlığının program geliştirme çalışmalarına devam etmesi ve dil öğretimiyle ilgili yenilikleri yakından takip ederek programda yer vermesi gerekmektedir (Üstten ve Uzun, 2010: 952).

2.3. Cumhuriyet Dönemi Müfredat Programları ve Eğitime Yön Veren Temel Dokümanlar

- “Tevhid-i Tedrisat Kanunu” /430/29.4. 1340 (1924).
- “Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun” /1353/3.11.1928.
- “Maarif Teşkilâtına Dair Kanun” /789/3.4.1926.
- “Maarif Vekâleti Merkez Teşkilâtı ve Vazifeleri Hakkında Kanun” /2287/22.6.1933.
- “İlkmektep Muallim ve Vazifeleri Hakkında Kanun” /842/2.6.1926.
- “Köy Öğretmenleri Kanunu” /3238/24.6.1937.123
- “Köy Enstitüleri Kanunu” /3803/22.4.1940.
- “Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilât Kanunu” /4274/25.6.1942.
- “Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun” /5387/27.5.1949.
- “Orta Tedrisat Muallimleri Kanunu” /439/7.4. 1340 (1924).
- “İstanbul Darülfünunu’nun İlgasına ve Maarif Vekâletince Yeni Bir Üniversite Kuruluşuna Dair Kanun” /2252/6.6.1933.
- “İlköğretim ve Eğitim Kanunu” /222/5.1.1961.
- “Millî Eğitim Temel Kanunu” /1739/14.6.1973.
- “İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Millî Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Meslekî Eğitim Kanunu, Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun ile 24.3.1988 Tarihli ve 3418 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kâğıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında Kanun” /4306/18.8.1997
- “Yükseköğretim Kanunu” /2547/4.11.1981. (Hesapçıoğlu, 2008:84-86)

Cumhuriyet dönemi müfredat programları ise şu şekilde sıralanabilir :

(a) İlköğretim

- 1924 İlk Mektep Müfredat Programı
- 1926 ilk Mektep Müfredat Programı
- 1930 Köy Mektepleri Müfredat Programı
- 1939/1940 Köy İlkokul Programı Projesi
- 1948 İlkokul Programı
- 1968 İlkokul Programı
- 2005 İlköğretim Programı (Türkoğlu ve Sarı, 2006: 328-366).

(b) Ortaöğretim

- 1924 Programı
- 1931 Programı
- 1934 Programı
- 1938 Programı
- 1949 Programı.
- 1952 Programı.
- 1956 Programı.
- 1970 Programı (Doğan, 1972: 24).
- IX. Şûra Programı (24 Haziran - 4 Temmuz 1974).
- 1991-1992 Programı / Ders Geçme ve Kredi Düzeni.
- 1995-1996 Programı / Sınıf Geçme Düzeni.
- 2005-2006 Programı (Hesapçioğlu, 2008: 84-86).

(c) Diğer

- “İlkmektepler Talimatnamesi” /1929 [tıpkı basım: 1938, Devlet Basımevi, İstanbul 1938].124
- “Lise ve Ortaokullar Yönetmeliği” (1976).

- “Maarif Misakı” ya da “Umumî Maarif ve Terbiye Programı” / 8.3.1923. (Hesapçioğlu, 2008:84-86)

- Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikalarına Temel Oluşturan Önemli Toplantı ve Şûralar:

- Birinci Heyet-i İlmiye Toplantısı (15 Temmuz-15 Ağustos 1923)
- İkinci Heyet-i İlmiye Toplantısı (23 Nisan 1924)
- Üçüncü Heyet-i İlmiye Toplantısı (26 Aralık 1925)
- I. Millî Eğitim Şûrası (17-29 Temmuz 1939)
- II. Millî Eğitim Şûrası (15-21 Şubat 1943)
- III. Millî Eğitim Şûrası (2-10 Aralık 1946)
- IV. Millî Eğitim Şûrası (22-31 Ağustos 1949)
- V. Millî Eğitim Şûrası (5-14 Şubat 1953)
- VI. Millî Eğitim Şûrası (18-23 Mart 1957)
- VII. Millî Eğitim Şûrası (5-15 Şubat 1962)
- VIII. Millî Eğitim Şûrası (28 Eylül - 3 Ekim 1970)
- IX. Millî Eğitim Şûrası (24 Haziran - 4 Temmuz 1974)
- X. Millî Eğitim Şûrası (23-26 Haziran 1981)
- XI. Millî Eğitim Şûrası (8-11 Haziran 1982)
- XII. Millî Eğitim Şûrası (18-22 Temmuz 1988)
- XIII. Millî Eğitim Şûrası (15-19 Ocak 1990)
- XIV. Millî Eğitim Şûrası (27-29 Eylül 1993)
- XV. Millî Eğitim Şûrası (13-17 Mayıs 1996)
- XVI. Millî Eğitim Şûrası (12-26 Şubat 1999)
- XVII. Millî Eğitim Şûrası (13-17 Kasım 2006) (Kafadar, 1997: 136-154).

Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki Reform Hareketleri:

- 20 Ocak 1921 / Teşkilât-ı Esasiye
- 29 Ekim 1923 / Cumhuriyetin ilânı
- Şer'îye Mahkemelerinin Kaldırılması / 8 Nisan 1924
- 491 Sayılı Teşkilât-ı Esasiye Kanunu / 20 Nisan 1924
- Şapka Giyilmesi Kanunu / 25 Kasım 1925
- Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Kapatılması / 30 Kasım 1925
- Avrupaî Takvim ve Saatin Kabulü / 26 Aralık 1925
- Medeni Kanunun Kabulü / 12 Şubat 1926
- Latin Rakamlarının Kabulü / 24 Mayıs 1928
- Latin Alfabesinin Kabulü / 3 Kasım 1928
- Millet Mektepleri / 1928
- Halk okuma Odaları / 1930
- Halk Evleri / 1932
- Eğitim Kursları / 1936
- Köy Enstitüleri / 1940 (Kafadar, 1997: 136-154).

2.4. Cumhuriyet Dönemi İkinci Kademe Türkçe Öğretim Programları

Günümüzde ilköğretim okulları ikinci kademe olarak kabul edilen 6, 7 ve 8. Sınıflar Cumhuriyetin ilk yıllarında liselerle birlikte değerlendirilmiş ve lise birinci devre olarak kabul edilmiştir. 1923'te toplanan 1. Heyet-i İlmiye'de genel olarak "sultani" olarak adlandırılan orta öğretim kurumları "lise"lere dönüştürülmüş; bir ve iki devreli olmak üzere de ikiye ayrılmıştır. Lise birinci devre olarak kabul edilen bu ikinci eğitim kademesi 1924 yılındaki II. Heyet-i İlmiye toplantısında bağımsız ortaokullara dönüştürülmüştür. (Özbay, 2000:3)

Ortaokullar için ilk program 1924 yılında hazırlanmıştır. Lise programı ile birlikte yayınlanan "1340 (1924) Lise Birinci Devre Müfredat Programı"nda üç sınıfa ayrılan dersler 7, 5, 4 saatlik sürelerle her yıl azalmaktadır.

1924 Programı Mekatib-i İptidaiye programlarında bulunan ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş ilkeleri ile bağdaşmayan dersler ve konuların ayıklanarak, yerine Cumhuriyetin eğitim anlayışını temsil eden yeni derslerin ve konuların eklenmesiyle ortaya çıkmış bir programdır (Aslan, 2011:724).

1924 programında dil bilgisi müfredatı için konulan “Sarf ve Nahiv” dersi sadece ilk iki yılda vardır. İşlenecek konuların başlıklar Halide sıralandığı bu dersin müfredatı diğer konu başlıklarına göre daha ayrıntılıdır. Ancak buradaki kurallar Türkçenin değil daha çok Arapça ve Farsçanın kurallarıdır.

1924 programı üç yıl uygulandıktan sonra müfettiş raporları ve öğretmen görüşleri doğrultusunda değiştirilerek 1927 yılında “1924 Tarihli Orta Mektep ve Lise Müfredat Programlarına Zeyl” adıyla yayınlanır. Programın Türkçe bölümünde ise hiçbir değişikliğe gidilmez (Göğüş, 1978: 44).

1924 programın ilkeleri “Lise Müfredat Programlarının Esbab-ı Mucibe Lâyihası” adlı küçük bir kitapçıkta yayımlanmıştır. Kitapçığın “Türkçe” bölümü Mehmed Fuad (Köprülü), Ali Canip (Yöntem) ve Süleyman Şevket (Tanlı) tarafından hazırlanmıştır. Bu bölümde ortaokul, lise ve öğretmen okullarında Türkçe öğretiminin nasıl yapılması gerektiği hususuna dair açıklamalar yapılmış, ilkeler tespit edilmiştir. Bu kitapçıkta verilen açıklamalar dil ve edebiyat derslerinin ilk müfredat programı olarak kabul edilebilir (Karakuş, 2002: 173).

1 Kasım 1928 tarihinde Latin esaslı Türk alfabesinin kabul edilmesiyle birlikte yeni bir dönem başlar. Öncelikle Türkçe derslerinin yeni harflerle işlenmesiyle başlayan yeni süreç sonunda bütün derslerin bu alfabe ile işlenmesiyle tamamlanır. Aynı yıl Arapça ve Farsça dersleri orta dereceli okulların müfredatlarından kaldırılır. Yeni alfabenin kabulü ile birlikte 1929 programı önceki programların aksine Türkçe ve Edebiyat derslerini ayrı dersler olarak kabul etmez ve programlarını birlikte yayımlayarak bu iki dersi ana dil eğitiminin farklı sınıflardaki uygulamaları olduğuna işaret eder (Özbay, 2000: 18-20).

1929 Müfredat Programı, daha önce uygulamaya konulmuş olan programlardan yöntem bakımından çok büyük farklılık arz eden bir yapıya sahiptir. Türkçe öğretiminin ilke ve esasları ile amaçları (kültürel, toplumsal, ulusal, ahlâkî amaçlar) ilk defa bu programla

belirlenmiştir. Bu amaç ve ilkeler, ana dili eğitim ve öğretimi açısından çok önemli bir gelişmedir. Programda düşünme alışkanlığının kazandırılması, konuşma ve yazma yeteneklerinin geliştirilmesi ile Türkçenin öğretimi için yapılacak çalışmalar hakkında birtakım bilgiler verilmiştir (Göğüş, 1978:47; Karakuş, 2002:177). Bu programda okumaya önem verilmiş, öğrencinin okumaya özendirilmesi ve okuma alışkanlığının kazandırılması için açıklamalar yapılmış; okunan eserlerle ilgili yazıların yazılması, özetler çıkartılması teklif edilmiştir. Programda Divan edebiyatına daha az yer verilmiş; fakat geçmişle düşünce ve duygu bağıni kesmemek için lise 2. sınıfta okutulmak üzere bir saatlik zaman ayrılmıştır. Çağdaş dünyayı daha iyi tanımak ve yorumlamak için Batı edebiyatı ürünlerinin okutulmasının bir gereklilik olduğu vurgulanmıştır (Karakuş, 2002:177; Göğüş, 1978:47-48).

1929 Müfredat Programının en belirgin özellikleri ortaokul Türkçe ve lise Edebiyat programlarının temelde aynı olduğu düşüncesiyle bir bütün olarak ele alınıp “Türkçe” ve “Edebiyat” gibi iki ayrı ad yerine “Türkçe” olarak tek adla anılmış olması ile ana dili eğitim ve öğretiminin ilke, yöntem ve amaçlarının belirlenmiş olmasıdır.

1931 yılında ortaokulların programlarının yeniden düzenlenmesi esnasında Türkçe derslerinin sadece gramer müfredatının yeniden düzenlendiği belirtilir (MV, 1931). Diğer bölümler ise değiştirilmemiştir.

1935 yılında Atatürk’ün Türkçenin yeniden incelenip kuralları tespit edilinceye kadar dil bilgisi konularının müfredattan çıkarılması yönündeki talebi doğrultusunda 1938 yılında yayınlanan “Ortaokul Programı”nda gramer konuları çıkarılır. 1938 programı 1929 programının yeniden düzenlenmiş şeklidir (Kırkkılıç ve Akyol, 2007).

1938 programında Türkçe ders saatleri sınıflara göre erkek ve kız ortaokullarında 5, 4, 3 olarak belirlenir. Müfredat programlarından gramer konularının çıkarılmasının ardından 1940 yılında Millî Eğitim Bakanlığı, bu konuların yeniden müfredata dâhil edilmesi için çalışmalar başlatır. 1940 yılında Prof. Dr. Tahsin Banguoğlu’na “Ana Hatlarıyla Türk Grameri”, 1942 yılında Necmettin Halil Onan’a ortaokul birinci sınıflar için “Dilbilgisi I” kitapları yazdırılır. 1942’de “Gramer Kongresi” toplanır. Bu çalışmalar neticesinde, 1949 yılında hazırlanan yeni müfredat programına gramer konuları tekrar dâhil edilir (Göğüş, 1978: 49).

1949 yılında ortaokullar için hazırlanan yeni “Orta Okul Programı” içinde Türkçe dersi müfredatı da değiştirilir. Kendinden önceki hazırlanan programlara oranla hacim bakımından daha kapsamlı olan bu programda, Türkçe derslerinin birinci sınıfta 6, ikinci ve üçüncü sınıflarda 4'er saat olarak okutulmasına karar verilir. Ayrıca yazı dersinin bu saatler içinde özel olarak işlenmesi için uyarılarda da bulunulur:

“Birinci sınıfta Türkçe dersinin bir saati Yazı dersine verilecektir. İkinci sınıfın Yazı dersi, Türkçe ve Resim derslerinin öğretmenlerinin işbirliğiyle, serbest çalışma saatlerinden faydalanılarak idare edilecek, bilhassa yazıları düzgün olmayan çocuklar üzerinde durulacaktır. Yazıları düzgün olmayan çocuklarla üçüncü sınıfta da aynı şekilde meşgul olunacaktır.” (MEB, 1949).

1949 programı gözden geçirilerek 1962 yılında yeniden basılmış ve 1981 yılına kadar kullanılmıştır. İlkokul ve ortaokulun birleştirilmesiyle oluşturulan “İlköğretim Okulları Türkçe Programı” ise 2098 sayılı Tebliğler Dergisi'nde 26.10.1981 tarihinde yayınlanarak kullanılmaya başlanmıştır.

1981 programı yerini 2005-2006 eğitim öğretim yılında uygulanmaya başlanan ilköğretim okulları ikinci kademe için hazırlanan Türkçe programına bırakmıştır.

Çalışmanın daha somut ve anlaşılır olması açısından Cumhuriyet Dönemi Türkçe Öğretim Programlarının genel amaçlarına ve programın yalnızca dil bilgisi ile ilgili içerik kısmına “Ekler” başlığı altında yer verilmiştir.

2.5. Programların Değiştirilme Gerekçeleri

Eğitim sürecindeki pek çok bileşenden biri olan programlar, belirlenen amaçlara ulaşmayı sağlayan önemli araçlardan biridir (Balcı, 2010:111). Genel anlamıyla öğretim programı öğretmen, konular, eğitim ortamları, yöntem, teknik, fizikî imkânlar, ders araçları, ölçme ve değerlendirme gibi unsurları kapsar (Özbay, 2008). Programlarda hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme öğeleri arasında dinamik bir ilişki vardır. Birindeki değişiklik diğer öğeleri de etkileyecektir.

Programın hazırlanma sürecinde ihtiyaç analizi, içerik düzenlemesi ve değerlendirme sürecine dikkat etmek gerekir (Bilen, 2006: 33). Hedef davranışları belirleme ve öğrenme-öğretme strateji, kuram, yöntem ve tekniklerin tespit edilmesi de önemlidir

(Sönmez, 2007). Ancak programlar sabit kalmaz. Değişen şartlar ve ihtiyaçlara göre programların da yenilenmesi, değiştirilmesi gerekmektedir.

İlköğretim için cumhuriyet döneminde 1924 yılında hazırlanmaya başlanan Türkçe dersi öğretim programlarının sonuncusu 2005 yılında uygulanmaya başlanmıştır (Temizyürek ve Balcı, 2006). Devam eden paragraflarda kronolojik olarak programların değiştirilme gerekçeleri açıklanmaya çalışılmıştır.

Cumhuriyet öncesinde TBMM tarafından 1922 (1338) tarihinde ilköğretim Türkçe dersi öğretim programı hazırlanmıştır. Program, genel niteliği itibarıyla konu başlıklarına değinilen bir çerçeve program özelliği göstermektedir. Ancak her programın bir sonraki aşamada geliştirilerek yenilediği gerçeği düşünüldüğünde bu eksiklikleri dönemin program hazırlama anlayışıyla açıklamak mümkündür (Balcı, 2010:118).

TBMM hükümeti kurulur kurulmaz, yeni kurulan devletin eğitim sistemini yeni devlet düzenine uydurmak için gerekli olan değişiklikleri yapmak amacıyla TBMM Hükümeti Maarif Vekâleti tarafından, kültür ve maarif işleri ile ilgili değerlendirmelerde bulunmak üzere bir Heyet-i İlmiye toplanması kararlaştırılmıştır (Aslan, 2011:718).

Türkiye Cumhuriyeti'nin okullarında izlenecek olan müfredat programlarının hazırlanması yolunda *I.Heyet-i İlmiye*'de yapılan çalışmalar bir sonuca ulaştırılamamıştır. Çağdaş eğitim sisteminin oluşturulmasını sağlayacak olan önemli adımlar ancak *Tevhid-i Tedrisat Kanunu*'ndan sonra atılabilmiştir. 3 Mart 1924 tarihli *Tevhid-i Tedrisat Kanunu* ile birlikte okullarda verilecek olan eğitimin niteliği ve eğitim yönetimi anlayışının esasları belirlenmiştir (Aslan, 2011:721). 3 Mart 1924'te kabul edilen *Tevhid-i Tedrisat Kanunu* ile tüm öğretim kurumlarının Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmasının ve laik, milli, çağdaş eğitime geçilmesinin ardından programlarda da değişiklikler yapılmıştır (Budak ve Budak, 2014:385).

II. Heyet-i İlmiye toplantısında kabul edilmiş olan söz konusu öğretim programları aynı zamanda dönemin bütün sömürgeci ülkelerine ve onların uydularına karşı verilmiş olan Ulusal Bağımsızlık Savaşı sonunda kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk lise ve ilköğretim müfredatlarıdır. Bu nedenle Türkiye'nin Cumhuriyet dönemi eğitim tarihi açısından son derece özel bir önem taşırlar. İlkokullar ve liselerde izlenmek üzere

düzenlenmiş olan bu programlar “İlk Mektepler Müfredat Programı, Lise Birinci Devre Müfredat Programı (Orta Mektepler)” ve “Liselerin İkinci Devre Müfredat Programı” olarak Maarif Vekâleti tarafından yayımlanarak uygulamaya konmuştur (Aslan, 2011:723).

1924 yılında toplanan “II. Heyet-i İlmîye” öğrenim kurumlarının adlarını değiştirmiş ve sürelerini yeniden düzenlemiştir. İptidaiyelere “ilkmektep” adı verilmiş, 6 yıl olan süreleri 5 yıla indirilmiş; orta öğretim, üçer yıllık iki devreli olarak belirlenmiş, birinci devresine “ortamektep”, ikinci devresine ise “lise” denilmesine karar verilmiştir (Göğüş, 1978, 44; Karakuş, 2002, 170-171). 1924’teki “lise birinci devre”, “ilköğretim ikinci kademe” ye karşılık gelmektedir. Günümüzde ise “ortaokul” olarak isimlendirilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk müfredatları olmalarına karşın haklarında çok az şey bilinmektedir. Yazılanlar da tamamen programların başında yer alan ders cedvellerinin verilmesi ve birkaç cümlelik değerlendirmelerle sınırlı kalmış hak ettikleri ilgiyi görmemişlerdir (Akbaba, 2004:54). Bu durum büyük ölçüde programcılarının eski harfleri bilmemeleri nedeniyle okuyamamaları, eski harfleri bilenlerin konuyu yeterince önemsememiş olmaları ve yerini alan 1926 İlkokul Programı’nın son derece çağdaş bir program oluşundan dolayı onun gölgesinde kalmış olmasından kaynaklanmaktadır (Aslan, 2011:723).

1924 programının yeni kurulmaya çalışılan bir devlet sistemi içerisinde toplumu oluşturan bireylerin kazanması gerekli görülen özellikler ve bireyin gelişimi merkeze alındığı söylenebilir (Senemoğlu vd. 2013: 328). 1924 programı iki yıllık bir uygulamadan sonra, öğretmenlerden ve müfettişlerden alınan raporlar doğrultusunda tadilattan geçirilmiş ve önemli ölçüde yenilenmiştir (Aslan, 2011:732). 1927 yılında “1924 Tarihli Orta Mektep ve Lise Müfredat Programlarına Zeyl” adıyla yayınlanmıştır. Programın Türkçe bölümünde ise hiçbir değişikliğe gidilmemiştir (Temizyürek ve Balcı, 2006). Cumhuriyet’in ilk yıllarına bakıldığında bir yandan 1924’te kabul edilen toplu öğretim ilkesi oturtulmaya çalışılırken bir yandan da inkılâplarla toplumun geleceği şekillendirilmeye çalışılıyordu. Dolayısıyla her değişiklik etkisini programlarda göstermiştir.

1 Kasım 1928 tarihinde Latin esaslı Türk alfabesinin kabul edilmesiyle birlikte yeni bir dönem başlamıştır. Öncelikle Türkçe derslerinin yeni harflerle işlenmesiyle başlayan yeni süreç sonunda bütün derslerin bu alfabe ile işlenmesiyle tamamlanmıştır. Yeni alfabenin kabulü ile birlikte 1929 programı önceki programların aksine Türkçe ve Edebiyat derslerini ayrı dersler olarak kabul etmez ve programlarını birlikte yayınlamaya bu iki dersi ana dil eğitiminin farklı sınıflardaki uygulamaları olduğuna işaret eder. (Özbay, 2000: 18-20) Bütün nitelikleriyle 1929 programı mükemmel olmasa da kendisinden önce hazırlanan 1924 programının birçok eksikliğini giderir bir görüntüdedir (Temizyürek ve Balcı, 2006).

1929 yılındaki programda dil bilgisi derslerinin tümevarım yöntemiyle ve uygulamalı olarak verilmesi gerektiği vurgulansa da 1931 yılında programın “gramer” ile ilgili bölümlerinde bazı eklemeler, değişiklikler yapılmıştır ve bu değişiklikler “1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Türkçe Programı” adıyla yayımlanmıştır (Altunkaya, 2010:24).

1932 yılında 1.Türk Dili Kurultayı toplanmıştır. Kurultay sonucunda Türkçenin zenginliklerini ortaya çıkarmak, Türkçeyi çağdaş uygarlık kavramlarını anlatabilecek bir dil durumuna getirmek, yabancı kural ve kelimelerden arındırmak öncelikli hedefler olarak belirlenmiştir. Bu kurultayın ardından Türkçenin tarihinin yanı sıra, dil bilgisi özelliklerinin incelenmesine de önem verildi.

Türkçenin asıl kuralları, incelemelerle meydana çıkarılmaya kadar dilbilgisinin öğretimden kaldırılması, 1935 yılında Atatürk tarafından emredildi. Bu emir 1936 yılından başlayarak uygulandı (Göğüş, 1970:150). Bunun dışında 1938 programı, 1929 programının yeniden düzenlenmiş şeklidir. Atatürk’ün talebi doğrultusunda 1938 Türkçe Programı’nda gramer konuları çıkarılmıştır (Coşkun, 2007:8).

1940’ta MEB, Prof. Dr. Tahsin Banguoğlu’na “Ana Hatlarıyla Türk Grameri” isimli bir dil bilgisi kitabı yazdırıldı. Bu kitap, dil bilginlerine, Türkçe ve edebiyat öğretmenlerine gönderildi. 1941 yılında Ankara’da bir “Gramer Kongresi” toplanarak uygulama ve incelemelerin sonuçları değerlendirildi. Bu kongrenin kararları, okul kitaplarına temel oldu. 1942 yılında Necmettin Halil Onan’a, ortaokul birinci sınıflar için “Dilbilgisi I” isimli bir kitap yazdırıldı. Liselere ise dilbilgisi, bu okulların dört yıla çıkarıldığı 1949

yılında I. ve II. sınıflara haftada birer saat olarak konu (Göğüş, 1970: 151). Böylece 1949 yılındaki yeni programa dil bilgisi konuları yeniden dâhil edilmiş oldu.

1948 yılı İlkokul Programına ilişkin olarak konularının ağır olduğu, derslerin çok çeşitli olduğu, ünitelerin ve konuların fazlalığı, ağırlıklı olarak bilgi kazanmaya yönelik oluşu nedeniyle beceri kazanması için öğrencilere fırsat vermediği yani öğrencileri etkin hale getiremediği ve gelişimlerini desteklemediği, öğretmene yapacağı uygulamalarda yeterli düzeyde esneklik sağlayamayacağı yönünde görüşler bulunmaktadır. Bununla birlikte, bu program önceki programların tamamından daha verimli bir şekilde ilköğretime hizmet etmiştir (Çelenk, Tertemiz ve Kalaycı, 2000: 74-75).

1948 İlkokul programında, Millî Eğitimin genel amaçları toplumsal, kişisel, insanlık ilişkileri ve ekonomik hayat açısından olmak üzere dört grupta toplanmıştır (MEB, 1948). “İlkokul Eğitim ve Öğretim İlkeleri” yeniden düzenlenmiş ve bu ilkelerin nasıl gerçekleştirileceği açıklanmıştır. Bu ilkeler ve açıklamalar 1949 yılında yayımlanan Ortaokul Programında da yer almıştır (Gözütok, 2003).

1949 yılında toplanan IV. Millî Eğitim Şurası, sunulan ortaokul programı taslağını ve liselerin 4 yıla çıkarılması önerisini de kabul etmiştir (Göğüş, 1978, 49).

1949 yılında ortaokullar için hazırlanan yeni ortaokul programı içinde Türkçe dersi müfredatı da değiştirilmiştir. Türkçe öğretimi yönünden o güne kadar geliştirilmiş teorik bilgilerden ziyade beceri kazandırmayı hedeflemiş; konu ve metotları daha belirgin olarak açıklamıştır (Calp, 2005). Kendinden önceki hazırlanan programlara oranla hacim bakımından daha kapsamlı olan bu programda, Türkçe derslerinin birinci sınıfta 6, ikinci ve üçüncü sınıflarda 4'er saat olarak okutulmasına karar verilmiştir. Ayrıca yazı dersinin bu saatler içinde özel olarak işlenmesi için uyarılarda da bulunulmuştur (Temizyürek ve Balcı, 2006).

1946'da çok partili demokratik hayata girişimizden sonra hazırlanan 1948 programına, demokrasi anlayışının geniş ölçüde yansıdığı söylenebilir. Buna karşın 1946 programı da birtakım eleştirilerle karşı karşıya kaldı. Bu eleştiriler şunlardı: Derslerin çok çeşitli oluşu, ünitelerin ve konuların fazlalığı, dersler ve konular arasında bağlantının kurulmaması, daha çok bilgi kazanmaya yönelik oluşu nedeniyle beceri ve alışkanlık

kazanmak için öğrenciye fırsat verilmeyişi, öğretmen esneklik tanımayışı, öğrenciyi edilgen duruma getirişi, bireysel farklılıklara yer verilmeyişi (Çelenk, Tertemiz ve Kalaycı, 2000). Belirtilen bu eleştiriler ve yaşanan politik gelişmeler yeni program geliştirme çalışmalarını gerekli kılıyordu. 1950’li yıllara kadar Türkiye’de program geliştirme çalışmaları daha çok dersler ve konular listesi hazırlamak yönünde ele alınmıştı. 1950’li yıllarda program geliştirme çalışmaları Millî Eğitim Bakanlığında ağırlık kazanmıştı (Fer, 2005:9).

1950’li yıllara kadar Türkiye’de program geliştirme, daha çok dersler ve konular listesi hazırlamak anlamında kullanılmıştı. 1952 yılında yurdumuza gelerek incelemeler yapan Wofford’un hazırladığı raporun da etkisiyle bu anlayış yerini, eğitim sisteminden ne beklendiğine ilişkin resmin tümünü göz önünde tutan “Programı Geliştirme Sistemi” anlayışına bırakmıştır (Demirel, 1992:28).

1960 yılında Ankara ve İstanbul’da toplanan “Millî Eğitim Planının Hazırlığı ile Görevli Komisyon Raporu”nda 1948 programlarının, öğrencilerin psikolojik ihtiyaçları, bireysel yetenekleri ve öğretim amaçları göz önünde bulundurularak ele alınıp yeniden düzenlenmesi üzerinde durulmuştu (Çelenk, Tertemiz ve Kalaycı, 2000). 1961’de İlköğretim Genel Müdürlüğünce, 1948-1949 öğretim yılında uygulanmaya başlanan ve 1957 yılında küçük bir değişiklikle yeni bir baskısı yapılan ilkokul programı yeniden ele alındı. İlköğretim Genel Müdürlüğünde kurulan özel bir komisyon; ilkokul programı ile ilgili illerden gelen dokümanları, program üzerinde yapılan inceleme, deneme ve çeşitli alanlardaki gelişme sonuçlarını gözden geçirdi. Böylece yeni programın esasları ve yapısı, mevcut imkânlar yanında meslekten kişilerin düşünce ve önerileri alınarak belirlendi (Fer, 2005: 10).

1962 yılında uygulanmaya başlayan taslak programın ortaokul bölümünde ise herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. 1949 programı, 1962 yılında çok küçük ifade değişiklikleriyle tekrar yayımlanmıştır. Dil bilgisi bölümünün içeriği ise aynıdır.

Bu çalışmalardan sonra ortaokulların Türkçe dersi programında 1981’e kadar bir değişiklik yapılmamıştır (Kırkkılıç ve Akyol, 2007: 9).

1962 yılında yenilenen programlar beş yıl denendikten sonra 1968 yılında uygulamaya konulmuştur. 1980’li yıllarda program geliştirme çalışmalarının tekrar ağırlık kazandığı görülmektedir (Gözütok, 2003; Demirel, 2009).

1923 yılından sonra Türkçe dersi öğretim programlarının da 1981 yılına kadar “ilk mektep, ilkokul, lise ve ortaokul” programlarının içinde bulunduğunu görmek mümkündür. 1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı ise bağımsız ve ilköğretimin her iki kademesini de bünyesinde barındıran bir nitelik taşımaktadır (Balcı, Coşkun ve Tamer, 2012: 4).

1979 yılında ilkokullar ile ortaokulların birleştirilmesine karar verilmiş, böylelikle ilköğretim okulları oluşturulmuş, bu amaçla 1981 yılında “Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı” hazırlanmıştır. 1981 Türkçe Öğretim Programı MEB Talim Terbiye Kurulunun 22.09.1981 tarihli 172 sayılı kararıyla kabul edilmiş; 26.10.1981 gün ve 2098 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. 1982/1983 eğitim öğretim yılından itibaren de ülke genelinde uygulamaya başlanmıştır.

1981 programı eğitim kavramını da içine alarak hazırlanan ilk program olması yönüyle de diğerlerinden ayrılmaktadır (Girgin, 2011:19). Ancak yine de bünyesinde pek çok eksiklik barındırmaktadır. Bu da program geliştirme çalışmalarına ağırlık verilmesine, konu ile ilgili araştırmalar yapılmasına neden olmuştur.

Millî Eğitim Bakanlığında program geliştirme çalışmaları 1990 yılında Dünya Bankası desteğinde başlatılan Millî Eğitimi Geliştirme Projesi ile önemli gelişmeler göstermiştir. Bu projenin temel amacı müfredat programlarını yenilemek ve geliştirmek, ders kitapları ve öğretim materyallerinin kalitesini yükseltmek olmuştur (Gözütok, 2003). Program geliştirme çalışmalarında bir başka önemli aşama da 1994 yılından itibaren uygulanan Müfredat Laboratuvar Okulları (MLO) uygulamaları olmuştur. MLO ile gelen en önemli yenilik, geliştirilen programların pilot uygulama olarak bu okullarda denenmesi ve test edilmesidir (Coşkun, 2007: 10).

1981 programı, 1995 yılından itibaren Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 1-5. Sınıflar ayrı, 6-8. sınıflar ayrı kitapçıklar olarak basılmış; 6-8. sınıflar programı “Türkçe-Yazı Programı 6-7-8”adıyla yayınlanmıştır (Coşkun ve Taş, 2008).

1981 Türkçe öğretim programının hazırlanmasında “davranışçılık” kuramı esas alınmıştır. 1970’lerden sonra bu kurama eleştiriler yoğunlaşmıştır (Açıkgöz, 2004: 79). Buna rağmen 1981 Türkçe öğretim programı, Cumhuriyet tarihinin en süre uygulamada kalan programı olmuştur.

18.08.1997 tarih ve 4306 sayılı kanunla zorunlu eğitim sekiz yıla çıkarılmıştır. Zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkarılmasıyla ilköğretim, 7-15 yaş arasını kapsamıştır. Zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkarılması programda yapılması gereken değişikliklerin habercisi olmuştur.

2001 yılında ek bir program daha yayınlamıştır. Bu program 1981 yılında kabul edilmiş programın bir devamı olup ufak değişikliklerle ilköğretim adı ile 6,7.ve 8.sınıflarda uygulanmaya devam etmiştir. 1981 programından farklı olarak 1981 programında 1-5.sınıflara ait bilgiler yer almazken, 2001 programı 1-5. sınıfları da kapsamaktadır (Aldemir, 2013: 81).

1948 ve 1981 Türkçe programları arasında geçen sürede esaslı bir değişiklik yapılmamış, önemli yenilikler olmamıştır (Yıldız, 2006: 85). Aynı durumu 1981 ve 2005 Türkçe öğretim programları arasında geçen sürede de görüyoruz.

2005 programı ise bir yıllık süre ile pilot illerde deneme sürecinden sonra, 2006-2007 eğitim öğretim yılından itibaren tüm yurttaki uygulamaya konan yeni bir programdır. 2005 programının temelinde “yapılandırmacılık”, buna bağlı olarak da “aktif öğrenme” anlayışı yer almaktadır. Ayrıca “Çoklu Zekâ Kuramı”nın önemle üzerinde durduğu “bireysel farklar” da programlara yansıtılmaya çalışılmıştır. Yeni program, öğrencilere Türkçeyle ilgili bilgi ve çözümler üretmeyi alışkanlık haline getirmelerini de amaçlamaktadır. Bu doğrultuda bütün öğretim süreçlerinin hayata dönük olması amaçlanmış, değerlendirmede tutum ve davranışlardaki gelişmeler de dikkate alınmıştır (MEB, 2006). Ayrıca değişen şartlar, öğrenme alanındaki yeni görüşler ve gelişmeler programların değiştirilmesinde etkili olmuştur.

2005 programı önceki programlardan farklı yaklaşımlara ve kuramsal temellere dayanmaktadır. Önceki öğretim programlarında temele herhangi bir öğrenme ya da öğretme yaklaşımının alındığı belirtilmezken, yenilenen öğretim programlarında temele

alınan yaklaşımları açık olarak ifade edilmiştir (Akınoğlu, 2005: 42). Ancak bu program da tıpkı diğerleri gibi değişen toplum ihtiyaçları, gelişen teknolojiyle birlikte yenilenmek ve araştırmalar neticesinde elde edilen veriler doğrultusunda geliştirilmek zorundadır. Talim Terbiye Kurulu tarafından 30.06.2005 tarih ve 186 sayılı kararı ile kabul edilen “İlköğretim Türkçe (6, 7 ve 8. Sınıflar) Dersi Öğretim Programı”nda da bu doğrultuda 25.08.2008 tarihinde 8. sınıf öğretim programında 2008-2009 yılında uygulanmak üzere; 26.01.2009 tarihinde 1-8. sınıflar öğretim programında 2010-2011 yılında uygulanmak üzere bazı değişiklikler yapılmıştır.

Zorunlu eğitimin liseleri de kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmesi; ilkokul, ortaokul ve liseler için öğretim programlarının 12 yıllık zorunlu eğitimin hedefleri kapsamında gözden geçirilmesi ihtiyacını doğurmuştur. Bu sebeple öğretim programlarının ve haftalık ders çizelgelerinin güncellenmesi çalışmalarına 2012 yılında başlanmış ve şu derslerin program güncellenmeleri tamamlanmıştır: İlköğretim Kurumları İngilizce (2-8), ilköğretim Kurumları Fen Bilimleri (3-8), Ortaokul Matematik (5-8), Ortaöğretim Matematik (9-12), Ortaöğretim Fizik (9-12), Ortaöğretim Kimya (9-12) ve Ortaöğretim Biyoloji (9-12). Bu derslerin öğretim programları 13.02.2013 tarihinde kamuoyu ile paylaşılmış ve güncellenen öğretim programlarının 2013-2014 öğretim yılından başlayarak kademeli olarak uygulanacağı ilgililere duyurulmuştur (<http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlarinin-guncellenmesine-yonelik-calismalar/icerik/160>). Ancak İlköğretim Türkçe Ders Programı (1-8) da dâhil olmak üzere diğer derslere ait öğretim programlarının güncellenmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Eğitim sisteminin 4+4+4 şeklinde düzenlenmesiyle beraber 5.sınıflar da ilköğretimin ortaokul kısmına dâhil olmuştur. Bu sebeple Temel Eğitim Genel Müdürlüğünün 08.05.2013 tarihli ve 43769797/121.01/886487 sayılı teklif yazısı üzerine Talim Terbiye Kurulu “İlköğretim Kurumları (İlkokul ve Ortaokul) Haftalık Ders Çizelgesi”nin ortaokul kısmında, 2013-2014 öğretim yılından 5 ve 6. sınıflardan başlamak ve kademeli olarak uygulanmak üzere değişiklik yapılmasını kararlaştırmıştır. Böyle 30 saat olan haftalık ders saati ortaokullar için 35 saate çıkarılmış ayrıca 5 ve 6.sınıflar için Türkçe ders saati 6 saat olarak belirlenmiştir.

2.6. İlgili Araştırmalar

Araştırma süresince yapılan kaynak taraması ve elde edilen çalışmalara bakıldığında, ortaokul Türkçe öğretim programlarının ele alındığı araştırmalar kısıtlı olup Türkçe öğretimi ve dil bilgisi öğretimini çeşitli boyutlarda ele almış çalışmalara rastlanmıştır. Bu çalışmalar ile ilgili bilgiler aşağıda özetlenmiştir.

Göğüş (1970), “Ana Dili Olarak Türkçenin Öğretimine Tarihsel Bir Bakış” çalışmasında Türkçe öğretim programlarında dil bilgisi öğretimini Türkçeyi doğru kullanmaya yardımcı olacak bilgiler vermek amacıyla yapıldığı sonucuna varmıştır. Dil bilgisi konularının sınıflara göre dağılımı sorunu üzerinde de durmuş ve dil bilgisi konularının özellikle ortaokul programlarında tekrarı yapılacak şekilde dağıtılmasının önemine değinmiştir. Ayrıca dil bilgisi konularının öğretilmesinde aşamalı bir yol izlemek gerektiğini vurgulamıştır. Dil bilgisi öğretiminde uygulanacak yöntemlerin beceri kazandırmaya dayalı yöntemler olması gerektiğini belirtmiştir.

Çiftçi (1996) “Atatürk Döneminde Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi (1923-1938/İlkokul)” adlı çalışmasında 1923 – 1938 yılları arasındaki Türkçe öğretim programlarını dinleme, konuşma, okuma, yazma ve dil bilgisi bölümleri ile bütün olarak incelemiştir. Dil bilgisi konularının sınıflara göre dağılımına yer vermiş ve dil bilgisi öğretimi için kitaplarda ortaya konan görüş ve düşüncelere değinmiştir. O dönemde dil bilgisi öğretimi için ders kitabı çalışmalarının devam ettiğini ama dil bilgisi ders kitabı çalışmalarının diğer dil becerileri kadar ilgi görmediğini vurgulamıştır. Dil bilgisi öğretimini dil bilgisi dersi ve dil bilgisi ders kitapları örnekleri ile değerlendirmiştir

Arslan (2000)’ın, “Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Programları ve Belli Başlı Özellikleri” adlı makalesinde Cumhuriyetten günümüze uygulanmaya konulmuş olan temel öğretim programlarını amaçları ve temel özellikleri bakımından incelenmiştir.

Sağır (2002) dil bilgisi öğretiminde planlamanın önemine vurgu yapmıştır. Dil bilgisi öğretiminin önemini okul öncesi dönem, ilk-okuma yazma, temel eğitim 2.ve 3. sınıflar, temel eğitim 4. ve 5. sınıflar, temel eğitim, 6., 7. ve 8. sınıflar şeklinde farklı dönemlere göre değerlendirmiştir. Dil bilgisi öğretiminin günlük hayatta uygulayabilecek şekilde

öğrencilere öğretilmesi ve kavratılması gerektiğini vurgulamıştır. Bu açıdan programların yetersiz olduğunu belirtmiş ve çözüm önerileri sunmuştur.

Ertekinoglu (2003) çalışmasında İstanbul'un Avrupa yakasındaki özel ve resmî okullardaki öğretmenler görüşleri üzerinde durmaktadır. 45 özel veya resmî okulda 130 öğretmene anket uygulanmıştır. Anket iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde öğretmenler; demografik, akademik ve hizmetleriyle ilgili değişik değişkenler açısından değerlendirilmiştir. Çalışmada öğretmenlerin tecrübeye bağlı olarak dil bilgisine bakışlarının değiştiği, devlet okullarındaki şartların dil bilgisi öğretimini olumsuz etkilediği, ezberci eğitimin devam ettiği, yeni öğretim yöntem ve tekniklerinin uygulanmadığı, terimlerdeki karmaşanın dil bilgisi öğretimini olumsuz etkilediği gibi tespitlerde bulunulmuştur.

Girgin (2003), “Cumhuriyetten Günümüze Ortaokul ve İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersi Genel ve Özel Amaçlarıyla Müfredat Programlarının Gelişimi” adlı çalışmasında, 1981 ve öncesinde hazırlanan Türkçe programlarının, Türkçe eğitim ve öğretim faaliyetlerinin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesine cevap veremediklerini ve bunun için bakanlık yetkililerinin, öğretmenlerinin ilgili kurum ve kişilerin görüşlerini alarak çağdaş program geliştirme ve tekniklerine uygun sağlıklı bir ana dil öğretimine cevap verecek yeni bir Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Programı hazırlanması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Ağar (2004), “Türkçe Öğretiminin Tarihçesi” adlı çalışmasında Hüseyin Ragıp Bey tarafından hazırlanan 1332/1916 tarihli “Türkçenin Usul-i Tedrisi (Türkçenin Öğretim Yöntemi)” adlı eseri incelemiştir. Bu eserde ele alınan, ana dili öğretiminin amaçları, ana dili öğretiminin başlıca özellikleri, okuma kitaplarının ve okuma öğretiminin nasıl olması gerektiği, dil bilgisi ve imla öğretimi gibi pek çok konuda inceleme yapan Ağar, hem adı geçen eseri incelemiş, hem de Türkçe öğretimi açısından öneri niteliğinde bilgiler vermiştir.

Karadüz (2006) yaptığı “İlköğretim Türkçe Dil Bilgisi Kitaplarının ‘Öğreticilik Kavramı’ Bağlamında Eleştirisi” adlı çalışmada, ilköğretim okulları 6,7 ve 8. sınıfların Türkçe kitaplarının dil bilgisi bölümleriyle Türkçe derslerinde kullanılan dil bilgisi kitaplarını öğreticilik yönüyle incelemiştir. Türkçe ders kitaplarında dil bilgisi

konularının birbirini tamamlayacak şekilde sıralanmadığını, metinlerin dil bilgisi konularına yönelik örnekleri yeterince içermediğini, Türkçe kitaplarının dil bilgisi bölümleriyle dil bilgisi konularını içeren diğer kitapların dil bilgisinin tanımları amaç edinerek hazırlandığını, öğrencilerin dil becerilerini destekleyecek etkinlikler içermediğini belirtmektedir.

Temizyürek ve Balcı (2006) Cumhuriyet dönemindeki ilköğretim Türkçe öğretim programlarını derlemiştir. Programlara tarihsel sıra ile yer verilmiş ve programlar bütün bölümleri bir bütün olarak ele alınmıştır. Doğru belirlenmiş amaçlar ve iyi hazırlanmış bir eğitim programı ile başarıya ulaşmanın mümkün olduğu vurgulanmıştır. Programlar ne kadar titiz bir çalışma ile hazırlanırsa hazırlansın mükemmel bir sonuç alınamayacağı bu nedenle öğretim programlarının eksikliklerinin giderilmesi amacıyla çalışmaların sürekliliğinin olması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Akyol (2007) tarafından “Türkçe Öğretim Programı: Yenilikler ve Sorunlar” adlı çalışmada programın hazırlanması kadar uygulanmasının da önemli olduğu belirtilmiş, program değişiklikleri ile bu programları uygulayacak öğretmenleri yetiştiren kurumlardaki değişikliklerin paralellik gösteremediği aktarılmıştır. Akyol, aynı çalışmasında yeni programa göre hazırlanan pek çok ders kitabının programın içeriğini tam olarak yansıtmadığı gibi özellikle seçilen metinler vasıtasıyla da yetiyecek çocuklarımızı kötülüğe kötülükle karşılık vermeye, haksızlıklar karşısında kanaatkâr olmaya, okuduğundan belirli bir anlam elde etmemeye yönlendirdiğini belirtmiştir.

Dursunoğlu (2006), “Cumhuriyet İlanından Günümüze Türkçe ve Edebiyat Öğretiminin Tarihi Gelişimi” adlı makalesinde, yeni harflerin kabulü ile gelişme olanağı bulan Türkçe öğretimini, ortaöğretim yani lise öğretim programları açısından bütünsel olarak incelemiş, bu derslerin bölümlerini, ders saatleri ile birlikte ortaya koymuştur. Cumhuriyet’ten sonra Türkçe ve edebiyat öğretimini ülkenin en temel sorunu olarak gören Dursunoğlu, zaman içinde bu sorunun giderilmesi için yapılan çalışmaları incelemiştir.

Türer (2010)’in “1948, 1968, 1995 ve 2006 İlköğretim Programlarının Bu Programlara Yansıyan Eğitim Düşüncesi Açısından Değerlendirmesi” adlı çalışmasında, 1948-1968, 1995 ilkokul ve 2004 ilköğretim okulu programlarının hangi değer sistemlerinden

etkilendiklerini, nasıl bir insan tipi yetiştirmeye çalıştıklarını ortaya çıkarmak; ortaya çıkan ürünü de göz önünde tutarak benimsenen eğitim anlayışının programları belirlenen amaçlara ulaştırmada nasıl iş gördüğü ile ilgili bir takım sonuçlara ulaşmaya çalışmıştır.

Ünal ve Şahinci (2011) 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe dil bilgisi konularının öğretimini öğretmen görüşleri ile değerlendirmiştir. İlköğretim ikinci kademedeki öğrencilerin dil bilgisi konularını anlama düzeyleri araştırılmıştır. Türkçe öğretmenlerinin dil bilgisi konularının öğretilmesi konusunda olumsuz görüşe sahip oldukları sonucuna varılmıştır. Öğretmenlerin kıdemlerine göre ve görev yaptıkları yerlere göre dil bilgisi konularının öğretilmesine ilişkin görüşlerinde farklılıklar olduğu anlaşılmıştır.

Balcı, Coşkun ve Tamer (2012)'in "Cumhuriyet Dönemi Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Genel Amaçları Bakımından Değerlendirilmesi" adlı makalesinde cumhuriyet dönemi Türkçe öğretim programları hedefler ögesi açısından ayrıntılı bir biçimde incelenmiştir.

Ulutaş ve Erman (2011)'in "Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Türkiye'de Uygulanmış Olan İlkokul, Ortaokul ve İlköğretim Okulları Öğretim Programlarında Ölçme ve Değerlendirme" adlı makalesinde cumhuriyetin kuruluşundan günümüze uygulanan programların ölçme ve değerlendirme ögesi incelenmiş ve konu ile ilgili çıkarımlar yapılmıştır.

Sabancı Üniversitesi'nin hazırlamış olduğu Yeni Öğretim Programlarını İnceleme ve Değerlendirme Raporu'nda 2005 değişiklikleri incelenip, eski programla arasındaki farklılıklar ortaya konmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma alanı ve dokümanı, örnekleme, veri toplama teknikleri ve verilerin analizi hakkında bilgi verilmiştir.

3.1.Araştırma Modeli

Bu araştırma, nitel veri toplama tekniklerinden yararlanılarak gerçekleştirilen betimsel bir çalışmadır. Tarihi betimleme olan bu tür araştırmalar, geçmişin öğrenilmesi, bugünün anlaşılması ve geleceğin tahmin edilebilmesine, geçmişteki hataların bugünkü çalışmalarda tekrarlanmasından kaçınılmasına yardımcı olmaktadır (Girgin, 2011: 13).

Yapılan bu araştırmada 1923'ten günümüze Türkçe öğretim programlarında yer alan dil bilgisi öğretimi incelendiği için bu çalışma tarama modeli içerisinde değerlendirilebilir.

Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarından biridir. Bu modelde, araştırmaya konu olan birey, olay ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Olanları da değiştirme ya da etkileme gibi bir durum söz konusu olamaz (Karasar, 2006: 77).

Araştırma yöntemi olarak da betimleme yöntemi kullanılmıştır. Betimleme yöntemi ile olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğu betimlenmeye, açıklanmaya çalışılır (Karasar, 2006: 78). Bu araştırma ile Cumhuriyet döneminde (1924, 1929, 1931–1932, 1938, 1949, 1962, 1981, 2005-2006) ortaokul Türkçe programları; dil bilgisi öğretiminin gelişim düzeyleri açısından, dil bilgisi öğretim etkinlikleri açısından ve yıllar arasında programda dil bilgisinde yapılan

değişikler açısından incelenmiş ve bunların birbiriyle karşılaştırılması yapılmıştır. Karşılaştırma sonucunda programların birbiriyle olan benzerlikleri ve farklılıkları bulunmuş, programlardaki dil bilgisi ile ilgili gelişim ve değişimleri tablolar ile aktarılmıştır.

3.2. Çalışma Alanı ve Dokümanı

Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar uygulamaya koyulan ortaokul Türkçe dersi programları ve bu programlara yönelik olarak yayınlanan kaynaklar araştırmanın alanını, Cumhuriyet Dönemi ortaokul Türkçe dersi programları ve bu programlara ilişkin olarak ulaşılan çalışmalar da araştırmanın çalışma dokümanını oluşturmaktadır. Ortaokul (İlköğretim ikinci kademe) programlarına ilişkin olarak yapılan literatür taraması sonucunda ulaşılan veriler, programlara ilişkin tarihsel sıra göz önüne alınarak düzenlenmiştir.

3.3. Veri Toplama Teknikleri

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Eğitim ile ilgili bir çalışmada ders kitapları, program yönergeleri vb. veri kaynağı olarak kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 187). Çalışmada yürürlüğe konan ikinci kademe Türkçe öğretim programlarında dil bilgisi öğretimi bu bağlamda incelenmiştir.

Yapılan çalışmada veri toplama çalışmaları doküman incelemesine yönelik yapılmıştır. Doküman analizi yöntemi, araştırmanın amacına yönelik kaynaklara ulaşmada ve elde edilecek verilerin tespit edilmesinde kullanılır (Çepni, 2007). Bu bakımdan, yapılan çalışma program incelemesiyle ilgili olduğu için daha çok yazılı materyallerden yararlanılmıştır.

Doküman incelemesi genel olarak beş aşamada yapılmaktadır:

1. Dokümanlara ulaşma,
2. Özgünlüğü (orijinallik) kontrol etme,

3. Dokümanları anlama,
4. Veriyi analiz etme,
5. Veriyi kullanma (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 193).

3.3.1. Dokümanlara Ulaşma

Yapılan araştırma, öğretim programlarındaki dil bilgisi içerikleri incelendiği için öncelikle kullanılacak dokümanlar belirlenmiştir. Bu konuda çeşitli kaynaklara ulaşılabileceği anlaşılmıştır. Araştırmaya ilişkin bilgi ve belgeler için Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı doküman arşivi, Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi ve sanal ortamda konu ile ilgili olabilecek kitaplar, tezler ve makaleler genel bir literatür taraması şeklinde incelenmiş ve alt problemlere örneklem oluşturacak bilgilere ulaşılmıştır. İlgili kitapların, tezlerin ve makalelerin kaynakça kısımları da incelenerek araştırma ile ilgili olanlar belirlenmiştir. Daha sonra bu kaynaklara ulaşmaya çalışılmıştır.

3.3.2. Özgünlüğü (Orijinallik) Kontrol Etme ve Dokümanları Anlama

Elde edilen dokümanların asıl olup olmadıkları, dokümanı geliştirenlerin veya kaleme alanların konuyla ilgisinin ne ölçüde olduğu, bu kişilerin yasal olarak çalışan kişiler olup olmadıkları araştırılmıştır. Dokümanlar elde edilirken, araştırma için açıkça kullanılacak olmalarına da dikkat edilmiştir. Doküman araştırma işlemi bittikten sonra bulunan çeşitli dokümanların araştırmayla ilgili konulara bakış açıları, benzerlikleri, farklılıkları, birbirine ters bir düşüncede olup olmadıkları incelenmiştir.

3.3.3. Veriyi Analiz Etme ve Veriyi Kullanma

Bu işlemlerden sonra yapılan araştırma için elde edilen dokümanlardan konuyla ilgili bölümleri yapışkan kâğıtlara fişlenmiştir. Fiş, üzerine not alınan, çoğun küçük boy, düzgün kesilmiş kalınca bir kâğıda ya da ince bir kartona denilmektedir (Karasar, 2006: 196). Bu fişlere ulaşılan kaynaklarda önemli görülen yerler not edilmiş ve yazım aşamasında kolaylık olması için bu fişler konunun bölümlerine göre sınıflandırılmıştır. Özellikle araştırma için ana kaynaklar olan Türkçe öğretim programları ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

3.3.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırma nitel bir yaklaşımla yapılandırılmıştır. Bu çalışma kapsamında nitel veri analizi yöntemlerinden “betimsel analiz” yöntemi kullanılmıştır. Nitel veri analizi, araştırmacının verileri düzenlediği, analiz birimlerine ayırdığı, sentezlediği, biçimleri ortaya çıkardığı, önemli değişkenleri keşfettiği ve hangi bilgileri rapora yansıtacağına karar verdiği bir süreçtir (Bogdan ve Biklen, 1992; akt. Özdemir, 2010:328). Nitel veri analizinde araştırmacı, alandan toplamış olduğu verilerden hareketle, bu veriler içerisinde saklı duran bilgiyi ortaya çıkartmaya çalışmaktadır.

Yapılan araştırmayla ilgili gerekli dokümanlar incelendikten sonra konuyla ilgili bölümler yapışkan kâğıtlara fişlenmiştir. Bu fişler sınıflandırılarak kendi içlerinde bir bütünlük sağlanmaya çalışılmıştır.

Nitel veri analizinin en sık kullanılan yöntemlerinden biri olan betimsel analiz; çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş konulara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir analiz türüdür. Bu analiz türünde temel amaç elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008; Özdemir, 2010). Daha sonra Cumhuriyet'in ilanından günümüze kadar uygulanmış olan ortaokul (ilköğretim ikinci kademe) Türkçe öğretim programlarındaki dil bilgisi ile ilgili bölümler ayrı ayrı incelenmiştir. Bu incelemeden sonra programların ilgili bölümlerinin birbiriyle karşılaştırılması yapılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde toplanan verilerin değerlendirilmesi sonucu, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda elde edilen bulgular incelenmiş ve yorumlanmıştır. Bulgular, alt problemlere göre başlıklar halinde verilmiştir.

4.1. Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Öğretim Programlarında İçerik ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

4.1.1. 1924 Lise Birinci Devre Müfredat Programı İçeriği ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Tablo 1. 1924(1340) Lise Birinci Devre Müfredat Programına Göre Türkçe Dersinin Haftalık Ders Saati Dağılımı

	Kıraat	İnşad	Sarf ve Nahiv	İmla	Kitabet	Edebi Kıraat	TOPLAM
Birinci Sene	2	1	2	1	1	-	7
İkinci Sene	2		2	1		-	5
Üçüncü Sene	-	-	-	-	1	3	4

Türkçe dersleri birinci yıl 7 ders, ikinci yıl 5 ders ve üçüncü yıl 4 ders olarak düzenlenmiştir. 1924 yılında hazırlanan “Lise Birinci Devre Müfredat Programı”na göre Türkçe dersinin “Kıraât, İnşad, Sarf ve Nâhiv, İmlâ, Kitâbet, Edebî Kıraât” alt başlıklarına ayrıldığı görülmektedir. Yani okuma, yazma, dil bilgisi vb. için tek bir ders yerine bağımsız saatler konulmuştur. Bu durum dil öğretiminde bütüncül bir anlayışın 1924 programında benimsenmediğini gösterir.

1924 programında Kıraat dersi son sınıfta Edebî Kıraat olarak değişmiştir. Bu değişiklikteki amaç, “Metin seçiminde artık sâdelik yerine ‘edebîlik’ koşulunun getirilmesi ve eserdeki üslûp özellikleri ile tür bilgilerinin de verilmeye başlanmasıdır (Temizyürek ve Balcı, 2006).

Bu derslerden Kıraat dersi kitap okuma becerisine, İnşad dersi de şiir okuma becerisine yöneliktir. Sarf, kelime türetme ; Nahiv, cümle kurma ile ilgili kuralları kapsar. Yani Sarf ve Nahiv dersi dil bilgisi öğretimine yöneliktir. Ancak bu dil bilgisi kuralları Türkçeye değil Arapçaya aittir. Bunun dışında İmlâ dersi yazım kurallarını, Kitâbet dersi ise güzel ifade için yazı yazma kurallarını içermektedir.

1924’ten başlayarak hazırlanan ders programlarında, konular öğrencilerin seviyesine göre basitten zora doğru aşama aşama ele alınmıştır. İkinci sınıfta okuma çalışmalarının içerisine, şiir ezberlemenin konuşma becerisini geliştireceği düşünülerek ‘inşad’ çalışmaları eklenmiş ve bir önceki yılın devamı niteliğinde çalışmalar öngörülmüş, üçüncü sınıfta ise edebî metinlerin okunmasına ağırlık verilerek öğrencilerin, liselerdeki edebiyat derslerine hazırlanmaları amaçlanmıştır. Bundan sonra seçilen metinde, sadece öğretici olması değil edebî olma koşulu aranarak öğrencilerde edebî zevkin oluşması istenmiştir (Çavuş, 2007: 2).

4.1.2. 1929 Ortamektep Türkçe Programı İçerik Ögesi ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Tablo 2. 1929 Ortamektep Türkçe Programına Göre Türkçe Dersinin Haftalık Ders Saati Dağılımı

	Gramer	Tahrir	Kıraat	TOPLAM
Birinci Sene	2	2	3	7
İkinci Sene	2	1	2	5
Üçüncü Sene	-	1	3	4

Bu yeni programa göre Türkçe derslerin süresi ortaokul birinci sınıf için haftada 7 saat, ikinci sınıf için 5 saat, üçüncü sınıf için 4 saat olarak belirlenmiştir. 1929 yılında

hazırlanan “Ortamektep Türkçe Programı”na göre Türkçe dersinin “Gramer”, “Tahrir” ve “Kıraat” alt başlıklara ayrıldığı görülmektedir.

Tahrir derslerinde, 1924 programında yer alan “İmla” ve “Kitabet” derslerinin konuları birleştirilmiş; birinci senede iki saat, ikinci ve üçüncü senede birer saat son senede ise birer saat işlenmesi uygun görülmüştür.

Yine 1924 programında “İnşad”, “Kıraat” ve “Edebi Kıraat” derslerine ayrılmış olan okuma becerisi ile ilgili dersler 1929 programında “kıraat” adı altında tek ders çatısı altında birleştirilmiştir.

Gramer derslerinde dil bilgisi ile ilgili bilgi ve kurallara yer verilmiştir. Ancak hala Arapça ve Farsçaya ait kurallar ağırlıktadır. Bunun dışında gramer konularına sadece birinci ve ikinci sınıfta yer verilmiştir. Üçüncü sınıfta ise sadece tahrir ve kıraat derslerinin okutulması uygun görülmüştür.

Programda alt başlıkların bütünleştirilerek işlenmesi gerektiği söylenirken gramer, tahrir ve kıraat başlıkları için ayrı ders saatlerinin olması programın felsefesiyle çelişmektedir (Akkaya, 2011: 15). Bu düzenlemeyle beraber Divan edebiyatı konuları azaltılmış, Batı edebiyatı konularının tanıtılması amacına yer verilmiştir (Karakuş, 2002:176-177).

Bu program 1928'deki “Harf İnkılâbı”nın ardından kabul edilen ilk program olma özelliğini taşımaktadır. Bu sayede program ifadelerinde sadeleşme de göze çarpmaktadır.

1929 yılı okul programları Türkçenin ana dili olarak benimsenmesi bakımından ayrıca önem taşımaktadır. Dil öğretim etkinlikleri bu ana dil göz önünde bulundurularak, öğrencilere düşünme alışkanlığı kazandıracak nitelikte düzenlenmesi, konuşma ve yazma becerilerinin bütünlük içinde geliştirilmesi ve ana dilinin doğru kullanılması gündeme getirilmiştir (Topbaş, 1998).

4.1.3. 1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Türkçe Programı İçerik Ögesi ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Tablo 3. 1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Türkçe Programına Göre Türkçe Dersinin Haftalık Ders Saati Dağılımı

	Gramer	Tahrir	Kıraat	TOPLAM
Birinci Sene	2	2	2	6
İkinci Sene	2	1	3	6
Üçüncü Sene	-	1	3	4

1931 yılında ortaokulların müfredat programlarının yeniden düzenlenmesi esnasında Türkçe derslerinin sadece gramer müfredatının yeniden düzenlendiği belirtilmiştir (MV, 1931; Aktaran: Temizyürek ve Balcı, 2006). 1931 programında ders saatleri dışında büyük bir farklılık görülmemektedir.

Türkçe dersleri yine üç ayrı bölüm halinde işlenmeye devam etmiştir. 1929 programında birinci senede “Kıraat” dersleri 3 saat iken bu programda 2 saate indirilmesi uygun görülmüştür. Böylelikle birinci sene Türkçe dersi haftada toplamda 6 saate indirilmiştir.

İkinci senede 1929’dan farklı olarak “Kıraat” dersi haftada 2 saatten 3 saate çıkarılmıştır. 1929 programında ikinci senede haftada 5 saat olan Türkçe dersi, 1931 yılında yapılan bu değişiklik ile haftada 6 saat işlenmeye başlamıştır. Üçüncü sene ders saatlerinde ise herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir.

4.1.4. 1938 Ortaokul Programının Türkçe Öğretim Programı İçerik Ögesi ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

1938 programında gramer, tahrir ve kıraat derslerine kaç saat ayrılacağı ile ilgili bilgilere yer verilmemiştir. Zaten gramer dersi programdan geçici süre ile çıkartılmıştır.

Atatürk 1935 yılında, Türk dili incelenip kuralları tespit edilinceye kadar gramer konularının programdan çıkarılması talebinde bulunmuştur. Bu nedenle 1938 yılındaki Türkçe programından gramer konuları çıkarılır. Bunun dışında 1938 programı, 1929

programının yeniden düzenlenmiş şeklidir. Yapılan değişiklikler bazı kelimeler ve ifade biçimleriyle sınırlıdır (Temizyürek ve Balcı, 2006: 9).

Programdan dil bilgisi konularının çıkarılması ve hangi derse kaç saat yer verileceğine dair bilgi verilmemesi, programın içerik ögesi ile ilgili bulgu ve yorumların kısıtlı olmasına neden olmuştur.

Bu programla yapılan en önemli değişiklik, Türkçe dersinin öneminden dolayı ders ödevleriyle ilgili bazı açıklamalar yapılmış olmasıdır. Bu programın hazırlanmasına, 1937 Hükümet programında yer alan dil ve edebiyat ile ilgili görüşler sebep olmuştur (Karakuş, 2002: 178).

1938 programında Türkçe dersinde öğrencinin kazanması beklenen temel becerilerin ne tür içeriklerle verilebileceği oldukça yüzeysel bir biçimde verilmiştir. 1938 ortaokul programının Türkçe öğretim programı içerik ögesi oldukça soyut bir yapıdadır.

4.1.5. 1949 Ortaokul Programının Türkçe Öğretim Programı İçerik Ögesi ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

1949 Ortaokul Türkçe Programı 1948-1949 öğretim yılı içerisinde 1 Kasım 1948 tarihinde uygulanmaya başlamıştır. Kendisinden önceki programlarla kıyaslandığında daha kapsamlı olduğu göze çarpmaktadır (Temizyürek ve Balcı, 2006: 9).

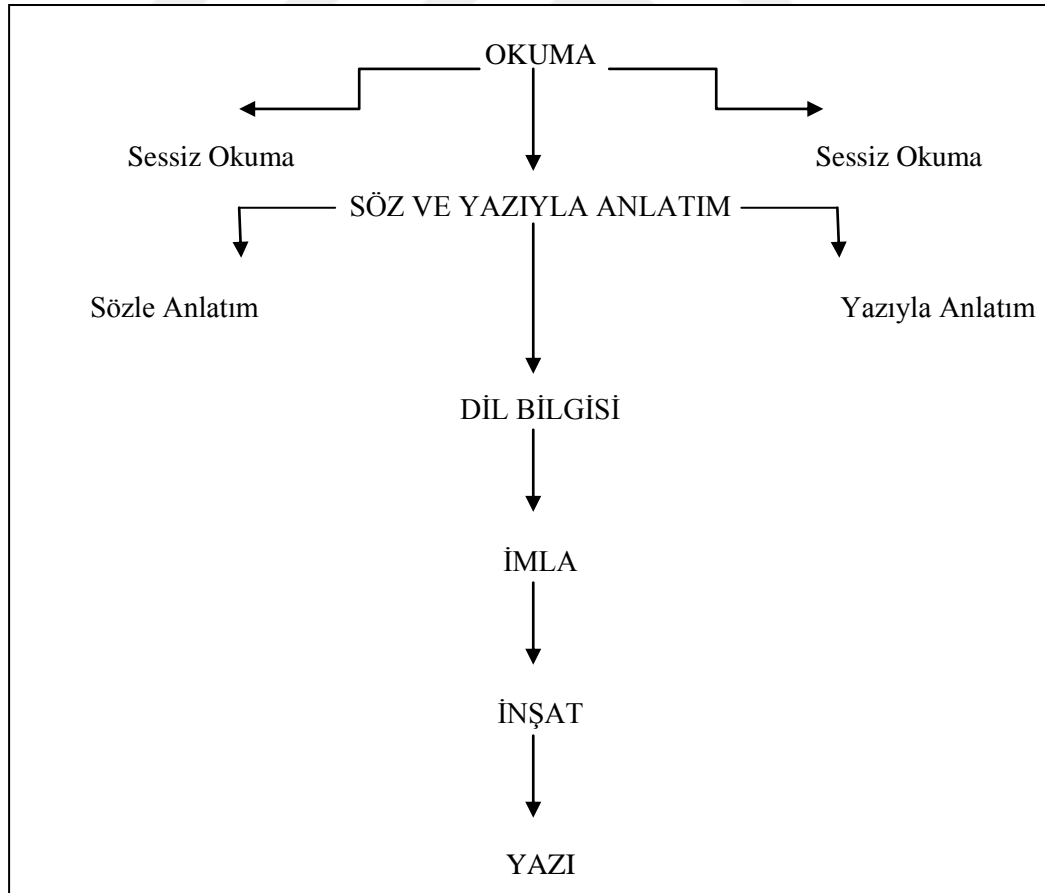
Gramer konularının programdan çıkarılmasının ardından çalışmalara başlanmış ve Tahsin Banguoğlu'na bir gramer kitabı yazdırılmıştır. 1940'ta bu amaçla Prof. Dr. Tahsin Banguoğlu'na "Ana Hatlarıyla Türk Grameri" adlı bir kitap yazdırıp soruşturma olarak okullara gönderdi. 1941'de Ankara'da Bakanlık bir "Gramer Kongresi" toplayarak, araştırma sonuçlarını inceledi. 1942'de N. Halil Onan'a ortaokulların I. sınıfları için "Dilbilgisi I" adlı bir kitap yazdırdı (Göğüş, 1978: 49).

Çalışmaların ve araştırma sonuçlarının ardından 1949 programına gramer konuları tekrar dâhil edilmiştir. Ancak 1939 programında olduğu gibi yine hangi beceriye kaç saat yer verilmesi gerektiğine dair bilgi bulunmamaktadır. Türkçe ile ilgili becerilerin artık bütüncül bir anlayışla işlenmesi söz konusudur.

Programda dil becerilerinin bir bütün olarak ele alınması gerektiği savunulmuş, bu düşünceyle okuma, yazma, dilbilgisi için ayrı ayrı dersler konulmasına gerek duyulmamıştır. Dil bilgisi konuları sınıflara göre ayrılmamış, konular sınıf seviyelerine göre derinleştirilerek öğretilmiştir (Şahin, 2009).

1949 ortaokul programının Türkçe öğretim programı içerik ögesi her beceri alanı için ayrı ayrı ele alınmıştır. Dil bilgisi konuları ise tüm ortaokul süresi için topluca ele alınmıştır.

1949 ortaokul Türkçe eğitimi programını Şekil 1. ile şematik olarak konu başlıklarını ifade edebiliriz. Bu dönemde uzman kişiler tarafından önce ders kitapları yazılmakta ve program da bu doğrultuda yapılmaktaydı. Yani önce “içerik, belirlenmekte, sonra da amaçlar ve haftalık ders dağılımı belirlenmektedir. Bunun için uygulamada asıl rehber program değil, ders kitabı olmaktadır (Girgin, 2011:17).

Şekil 1.1949 Ortaokul Türkçe Eğitimi Programının “İçerik” Şeması

(Girgin, 2011:17)

Programda dil bilgisi konuları çok genel bir ifadeyle listelenmiş, hangi sınıfta hangi konuların ele alınması gerektiği, hangi konuların öğrencilerin seviyesine uygun olacağı belirtilmemiştir. Ayrıca dil bilgisi konuları listelenirken birbiriyle ön koşul ilişkisi içinde olup olmamasına dikkat edilmemiştir. Örneğin; fiil konusundan sonra konu ile bağlantısı olmayan; edat, bağlaç, ünlem konusu gelmektedir. Edat, bağlaç, ünlem konusundan sonra ise yine farklı bir konuyu içinde barındıran noktalama işaretleri konusuna geçilmiştir.

Yazı bölümü, ilk kez 1949'da ortaokul programına girebilmiştir. Yazı bölümünün amacı da öğrencilerin el yazılarının daha işlek, daha okunaklı, daha süratli ve daha güzel bir hâle getirmektir. Yazı programı ile Harf Devrimi sonrasında müfredatlardan kaldırılan 'Hat' derslerinin boşluğu kapatılmaya çalışılmıştır. (Temizyürek ve Balcı, 2006: 12).

4.1.6. 1962 Ortaokul Programının Türkçe Öğretim Programı İçerik Ögesi ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

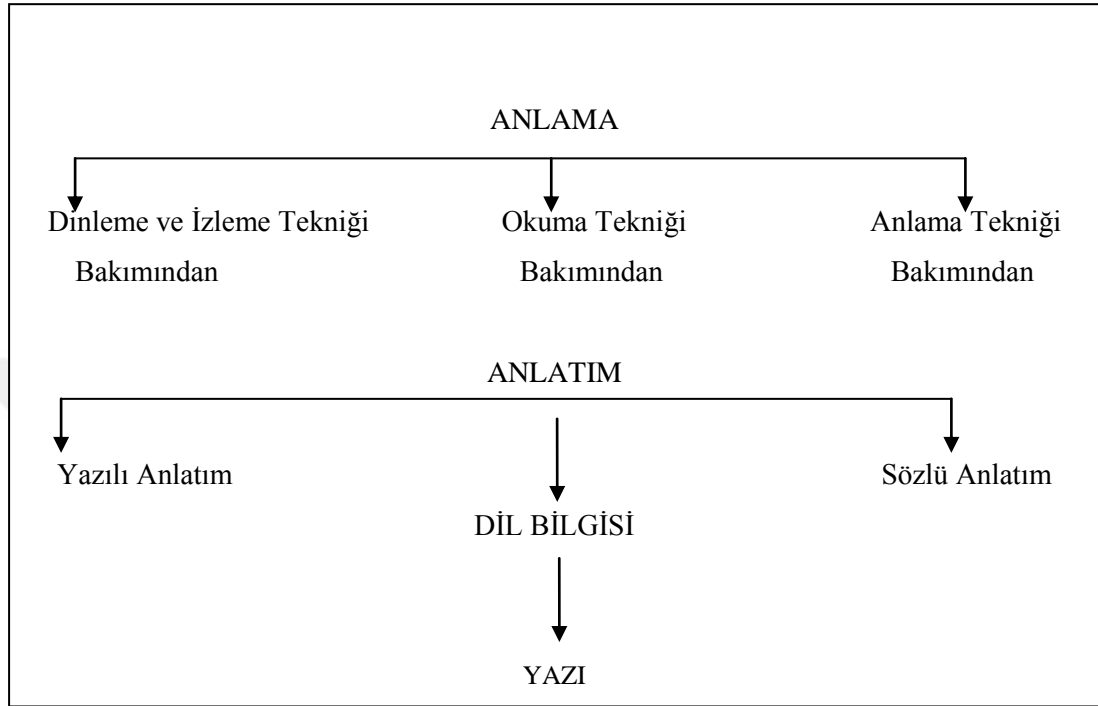
1949 programı, 1962 yılında çok küçük değişikliklerle tekrar yayımlanmıştır. Bu çalışmalardan sonra ortaokulların Türkçe dersi programında 1981'e kadar bir değişiklik yapılmamıştır (Kırkkılıç ve Akyol, 2007: 10). Türkçe ders saatleri ya da konuları ile ilgili değişiklik yoktur. İçerik ögesi için 1949 programı ile aynı yorumlar yapılır.

4.1.7. 1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı İçerik Ögesi ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

1981 Türkçe programı, beş yıllık zorunlu eğitim sistemine göre hazırlanmış ve yeni program 4306 sayılı Sekiz Yıllık kesintisiz Zorunlu İlköğretim Yasasına göre düzenlenmiştir. 1981 Ortaokul Türkçe Eğitim Programının içerik ögesi, diğer öğelerin içerisinde dolaylı bir şekilde yer almaktadır. Dil bilgisi konuları bu programda ayrı bir başlık altında ele alınmıştır.

Yazı programının biraz daha ayrıntılandırıldığı program; malzeme, yöntem, konu başlıkları ve konuların hangi sırayla işleneceği, düzeltme ve değerlendirme tabloları ile diğer bölümlere oranla daha düzenlidir (Temizyürek ve Balcı, 2006: 14).

Şekil 2. 1981 Türkçe eğitimi programı içeriğinin konu başlıklarının şematik olarak ifade edilmiş şeklidir (Girgin, 2011:18).

Şekil 2.1981 Ortaokul Türkçe Eğitimi Programının “İçerik” Şeması
(Girgin, 2011:18)

1981 programının önceki programlardan ayrılan bir yönü de program içinde ‘yöntem’, ‘araç ve gereçler’, ‘ölçme ve değerlendirme’ bölümlerine ayrı bir yer verilmesidir. Bu, önceki programlarda görülen önemli bir eksikliği gidermiştir (Girgin, 2011:19).

Programda, okuma, dinleme, izleme, sözlü anlatım, yazılı anlatım ve dil bilgisi ile ilgili konular her sınıf seviyesine göre ayrı ayrı belirlenmiştir. Ayrıca “Yöntem” başlığı altında Türkçe dersi ile ilgili konuların nasıl işleneceği anlatılmıştır.

1981 Programının genel yapısının ise karmaşık olduğu söylenebilir. Öğrencilere kazandırılacak davranışların yeterince iyi düzenlenmediği ve sınıflara göre farklılaşmanın sağlıklı biçimde gerçekleştirilemediği görülmektedir (Kırkkılıç ve Akyol, 2007: 10).

Programda edebi bir zevk uyandırmak amacıyla, edebi türlerin iyi örneklerinin konu alanı içerisinde ele alınıp sınıfa getirilmesi, öğrencilerin edebi türlerle tanıştırılmasını sağlamaktadır. Bu da sonraki eğitim kademesi için bir hazırlık niteliği taşımakla birlikte, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini keşfetmelerini sağlamakta, edebi sanatlarla tanışarak okuma ve yazma zevkini geliştirmesine yardımcı olmaktadır (Aldemir, 2013).

1981 programı, içerik ögesinde eksiklikler olsa da oldukça ayrıntılı ve kapsamlı olarak düzenlenmiştir. Özellikle dil bilgisi konularının ayrı bir başlık altında toplanması gelecek programlara temel oluşturmuştur.

4.1.8. 2005 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı İçerik Ögesi ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

2005 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı, 1981 İlköğretim Okulları Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndan farklı olarak, birinci kademe ve ikinci kademe için ayrı ayrı hazırlanmıştır. Birinci kademe programı 2005-2006, İkinci kademe programı 2006-2007 öğretim yılından itibaren tüm okullarda uygulanmaya başlanmıştır (Akyol, 2007).

2005 programı kapsamlı ve ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak içerik ögesi oluşturulmuştur.

Türkçe Dersi Öğretim Programı “genel amaçlar, temel beceriler, temel dil becerileri ile dil bilgisi ve bu becerilere yönelik belirlenmiş kazanımlar, etkinlik örnekleri ile açıklamalar”dan oluşmaktadır (Akkaya, 2011: 19).

Dersin kitapları; öğretmen kılavuz kitabı, ders kitabı ve öğrenci çalışma kitabı olarak düzenlenmiştir ve kitaplar tema merkezli yaklaşıma göre hazırlanmıştır. “Tema” kavramı ilk defa bu programda karşımıza çıkmaktadır. Türkçe dersi, her yıl için altı tema olarak planlanmıştır.

2006 Türkçe dersi programı, Türkçe ders kitaplarında yer alan “tema” ve “alt tema” kavramları sosyal, estetik ve siyasal birçok değere hitap etmektedir. Vatan sevgisi, millet sevgisi, Türk büyükleri, konukseverlik, dostluk, yardımlaşma, sorumluluk, bağışlama gibi alt temalar sosyal değerlere; güzel sanatlarımız, hayal, çevremiz, mizah, tiyatro, güzellik gibi alt temalar estetik değerlere; bireysel haklar, insan hakları, hakkını

savunma, özgürlükler gibi alt temalar siyasal değerlere doğrudan kaynaklık eden alt tema örnekleridir (Tulumcu ve Tulumcu, 2015).

Türkçe dersinde öncelikli olan temel dil becerilerini bir arada geliştirmektir. Dersin ana temaları: “sevgi, milli kültür, toplum hayatı, okuma kültürü, iletişim, hak ve özgürlükler, kişisel gelişim ,bilim ve teknoloji, alışkanlıklar , zaman ve mekan, duygular, doğa ve evren, güzel sanatlar, kavramlar ve çağrışımlar”dır. Bu ana temalarda 6.sınıfta “sevgi”, 7.sınıfta “millî kültür”, 8.sınıfta “toplum hayatı” zorunlu ana temalardır (MEB, 2006).

2005 Türkçe programı içerik ögesi; temel dil becerileri, dil bilgisi, metin türleri, Atatürkçülük gibi pek çok konuyu içerisinde barındırmaktadır. Bu çeşitlilik, temel dil becerilerinin öğrenciye kazandırılması için yol gösterici niteliktedir (Aldemir, 2013:83).

2005 programında temel dil becerileri tablolar şeklinde verilmiştir. Ayrıca her tabloda belirtilen amaç ve davranışlara yönelik etkinlik örnekleri ve açıklamalar bölümü vardır.

Dil bilgisi alanına yönelik konular, her sınıf için ayrı ayrı belirlenmiştir. Konular arası ön koşulluluk ilişkisinin sağlanmış olmasına dikkat edilmiştir. Örneğin, önce “isimler” konusu, sonra “isim tamlamaları” konusu ardından “zamirler” konusu ile ilgili planlama yapılmıştır. Kimi konular sarmallık ilkesi gözetilerek yeri geldikçe tekrar edilmiş, ayrıntılandırılarak işlenmesi ile ilgili planlama yapılmıştır.

4.2. Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Programlarında Sınıf Düzeyine Göre Dil Bilgisi Konularının Dağılımı

4.2.1. Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Programlarında 6.Sınıf Dil Bilgisi Konularının Dağılımı

Tabloda konu başlıklarına günümüz Türkçesi ile yer verilmiştir. Örneğin 1929 programında yer alan “fiil, fail, mef’ul, naibi fail, müsnet” konuları “cümlelerin öğeleri” olarak tabloya eklenmiştir. Programlarda yer alan “birinci sınıf” altıncı sınıf ile, “ikinci sınıf” yedinci sınıf ile, “üçüncü sınıf” sekizinci sınıf ile birlikte değerlendirilmiştir.

1924’te dil bilgisi bölümünde sadece konu sıralaması yapılmış, sınıf düzeyinde ayrıntılı açıklamalara yer verilmemiştir. Bu sebeple dil bilgisi ile ilgili konuların sınıf düzeyinde dağılımı tespit edilememiştir.

1936 yılına gelindiğinde Atatürk, dil bilgisi kuralları iyice incelenip, kuralları saptanıncaya kadar dil bilgisi öğretiminin okullardan kaldırılmasını emretmiştir (Sağır, 2002). Bu sebeple 1938 programında dil bilgisi ile ilgili konular yer almamaktadır. Dolayısıyla konu dağılımı incelenememiştir.

Tablo 4. Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Programlarında 6.Sınıf (1.Sınıf) Dil Bilgisi Konularının Dağılımı

	1924	1929	1931-1932	1938	1949	1962	1981	2005-2006
Sözcükte Anlam		✓	✓		✓	✓	✓	✓
Dil ve Dilin Özellikleri		✓	✓		✓	✓		
Cümlede Anlam		✓	✓		✓	✓	✓	✓
Büyük Ünlü Uyum							✓	
Ses Olayları					✓	✓	✓	
İsim Türleri		✓	✓		✓	✓	✓	✓
İsim Hal Ekleri		✓						✓
Yapım Ekleri		✓					✓	✓
Sözcükte Yapı		✓					✓	✓
Edat, Bağlaç, Ünlem					✓	✓	✓	✓
Sıfatlar		✓	✓		✓	✓	✓	✓
Zamirler		✓	✓				✓	✓
Fiiller					✓	✓	✓	
Bildirme (Haber) Kipleri					✓	✓	✓	
Kurallı/Devrik Cümle					✓	✓		
Noktalama İşaretleri		✓	✓		✓	✓	✓	✓
Soru Eki “Mi”					✓	✓	✓	
TOPLAM		10	7		12	12	14	10

Tablo incelendiğinde 6.sınıf için en fazla dil bilgisi konusuna 1981 yılında yer verildiği görülmektedir. 1929 ve 2005 programları ise en az dil bilgisi konusu içeren programlardır.

Konu olarak incelendiğinde “sözcükte anlam, cümlede anlam, isim türleri, sıfatlar ve noktalama işaretleri” konularının tüm 6.sınıf programlarında yer aldığı görülmektedir.

4.2.2. Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Programlarında 7.Sınıf Dil Bilgisi Konularının Dağılımı

Tablo 5.Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Programlarında 7.Sınıf (2.Sınıf) Dil Bilgisi Konularının Dağılımı

	1924	1929	1931-1932	1938	1949	1962	1981	2005-2006
Sözcükte Anlam		✓	✓		✓	✓	✓	✓
Cümlede Anlam		✓	✓		✓	✓	✓	✓
Dil ve Dilin Özellikleri		✓	✓		✓	✓		
Küçük Ünlü Uyumu							✓	
Ses Olayları					✓	✓		
İsim Türleri		✓			✓	✓		
Sıfatlar		✓			✓	✓		
Deyimler							✓	
Zamirler					✓	✓	✓	
Sözcükte Yapı			✓		✓	✓	✓	
Dilek Kipleri		✓	✓		✓	✓	✓	✓
Haber Kipleri		✓	✓		✓	✓		✓
Şahıs Ekleri		✓	✓		✓	✓		✓
Ek fiil					✓	✓	✓	✓
Edat, bağlaç, ünlem		✓	✓		✓	✓		
Zarflar		✓	✓					✓
Anlamına Göre Cümle çeşitleri			✓		✓	✓	✓	
Yüklemeline Göre Cümle çeşitleri		✓	✓		✓	✓	✓	
Cümlenin Ögeleri		✓						
Yardımcı Fiiller		✓	✓		✓	✓	✓	✓
Birleşik yapılı Fiiller								✓
Birleşik zamanlı fiiller								✓
Fiillerde Çatı		✓	✓		✓	✓	✓	
Kurallı/Devrik Cümle		✓	✓		✓	✓	✓	
Noktalama İşaretleri					✓	✓	✓	
TOPLAM		15	14		19	19	14	10

Tablo incelendiğinde 7.sınıf için en fazla dil bilgisi konusuna 1949 ve 1962 yıllarında yer verildiği görülmektedir. Bu yıllarda neredeyse tüm dil bilgisi konuları 7.sınıfta verilmeye çalışılmıştır.

2005 programı ise en az dil bilgisi konusu içeren programdır. Bu programda dil bilgisi konularındaki sadeleşme 7.sınıfta da göze çarpmaktadır. 2005 programındaki 7.sınıf dil bilgisi konu sayısının genel olarak 6.sınıf ile aynı olduğu görülmektedir.

Konu olarak incelendiğinde “sözcükte anlam, cümlede anlam, dilek kipleri ve yardımcı fiiller” konularının tüm 7.sınıf programlarında yer aldığı görülmektedir.

4.2.3. Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Programlarında 8.Sınıf Dil Bilgisi Konularının Dağılımı

Tablo 6.Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Programlarında 8.Sınıf (3.Sınıf) Dil Bilgisi Konularının Dağılımı

	1924	1929	1931-1932	1938	1949	1962	1981	2005-2006
Sözcükte Anlam					✓	✓	✓	
Dil ve Dilin Özellikleri					✓	✓		
Cümlede Anlam					✓	✓	✓	✓
Ses Olayları					✓	✓		
Sıfatlar					✓	✓		
Zamirler					✓	✓		
Edat, Bağlaç, Ünlem					✓	✓		
Deyimler							✓	
Sözcükte Yapı					✓	✓	✓	
Zarflar					✓	✓	✓	
Birleşik Zamanlı Fiiller					✓	✓	✓	
Ek Fiil					✓	✓	✓	
Birleşik Yapılı Fiiller					✓	✓	✓	
Fiillerde Çatı					✓	✓	✓	✓
Cümlenin Öğeleri					✓	✓	✓	
Fiilimsiler					✓	✓	✓	✓
Yapılarına Göre Cümle Çeşitleri					✓	✓	✓	✓
Anlamına Göre Cümle Çeşitleri								✓
Yüklemlerine Göre Cümle Çeşitleri								✓
Cümlenin Öğeleri								✓
Noktalama İşaretleri					✓	✓	✓	✓
Anlatım Bozuklukları							✓	✓
TOPLAM					17	17	14	9

1929 ve 1931-1932 programlarında “gramer” dersleri sadece birinci ve ikinci sınıfta verilmiştir. 1949 yılından itibaren son sınıflarda dil bilgisi ile ilgili konulara yer verilmiştir.

Tablo incelendiğinde 8.sınıf için en fazla dil bilgisi konusuna 1949 ve 1962 yıllarında yer verildiği görülmektedir. 2005 programları ise en az dil bilgisi konusu içeren programlardır. Son programda dil bilgisi konularındaki sadeleşme 8.sınıfta da göze çarpmaktadır. Tablolar incelendiğinde genel 2005 programı hariç dil bilgisi konularının 7.sınıfta yoğunlaştığını söyleyebiliriz.

Konu olarak incelendiğinde “cümlede anlam, fiillerde çatı, filimsiler, yapılarına göre cümle çeşitleri ve noktalama işaretleri” konularının tüm 8.sınıf programlarında yer aldığı görülmektedir.

Cumhuriyet Dönemi ortaokul Türkçe programlarındaki dil bilgisi konularının dağılımı ile ilgili genel bulgular şöyle sıralanabilir:

- 1924 programında dil bilgisi konuları “sarf ve nâhiv” dersi ile sadece ilk iki yıl vardır. İşlenecek konuların başlıklar halinde sıralandığı bu dersin müfredatı diğer konu başlıklarına göre daha ayrıntılıdır. Ancak buradaki kurallar Türkçenin değil, daha çok Arapçanın ve Farsçanın kurallarıdır (Özbay, 2008:55). Arapça ve Farsça dil bilgisi kurallarının etkin bir şekilde 1924 programında yer alması, yeni Türk alfabesinin henüz kabul edilmemesiyle ilişkili olabilir.
- 6.sınıf (1.sınıf) ve 7.sınıfta (2.sınıf) tüm yıllarda dil bilgisine yer verilmiştir. 8.sınıfta (3.sınıf) dil bilgisi konularına 1949 yılından itibaren yer vermeye başlanmıştır.
- 1929 programında gramer konuları sadece başlık düzeyinde, nelerin işleneceği ile sınırlı tutulmuştur. Türkçe derslerinin işlenmesi sürecinde kullanılacak yöntem ve teknikler ise “Umûmî Mülâhazalar” başlığı altında değerlendirilmiştir (Özbay, 2008: 55-56).
- 1931 yılında ders programlarında Türkçe dersi için yapılan düzenleme, 1929 programındaki dil bilgisi konularının değiştirilmesidir. Değiştirilen konular şunlardır: cümle, kelime, hece, harf, Türkçe alfabe, vokal, konson, noktalama, fiil, zarf, cümle

tahlili, lisanların tasnifi; sentaks, isim, sıfat, zamir nev'ileri vb. Konuşma lisânı ile gramer ve sentaks kaideleri arasında ayrılıklar; mahallî şive ve hususiyetleri ile gramer ve sentaks kaideleri arasındaki farklar ile gramerin bu husustaki faydası ve hizmeti de ele alınan konulardandır (Özbay, 2008: 57-58). Bu anlayış, dil bilgisi öğretiminin konuşma becerilerini destekleyen bir yapısının olduğunu göstermesi bakımından önemlidir (Akkaya, 2011: 16). Bu programda 1929 programına göre dil bilgisi konularının biraz daha Türkçe merkezli hale getirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Ayrıca yeni yaygınlaşmaya başlayan sözcük ve terimlere yer verildiği görülmektedir. Bu programda da dil bilgisi öğretiminde konu başlıkları sıralamasının dışında açıklamalar yapılmamıştır.

- Atatürk'ün 1935 yılında dil bilgisi kurallarının müfredattan çıkarılması emri sonucunda 1938 programda dil bilgisi bölümüne yer verilmediği görülmektedir. Gerekli araştırma ve çalışmaların ardından 1949 yılında dil bilgisi konuları yeniden programa dâhil edilmiştir.
- 1949 Programın başındaki amaçlar bölümünde "Dilimizin bağlı olduğu ana kuralları sezdirip öğretmek, onlara Türk dilini kullanmada güven sağlamak." (MEB, 1949) şeklinde yer alan bu cümle ile dil bilgisi öğretiminin Türkçe dersinin amaçları arasında tekrar yer aldığı görülmektedir. Bu programda sınıflara göre konu sıralaması ve dağılımı yapılmamış şu açıklamalara yer verilmiştir:

"Dil bilgisi konularını sıra ile topladıktan sonra üçe ayırarak üç öğretim yılında birer birer işlemek, öğrencinin hayat içinde karşılaştığı dil gelişim ve olaylarına aykırı bir yol tutmak olacağından, bunun yerine dil bahislerini burada açıklanan esaslara ve sınıf seviyelerine göre tedricen derinleştirerek öğretmek şekli uygun olur. Böylelikle öğrenci, her yılsonunda dil bilgisinin bütününe dair faydalı bir genel bilgi edinmiş ve öğrenimin geliştirilmesinde tedrici gözetildiği için bu bilgisi her yıl seviyeye göre arttırmak imkânını bulmuş olacaktır." (MEB, 1949).

- 1962 programında 1949 tarihli program üzerinde yapılan küçük ifade değişiklikleri dışında başka farklılık yoktur. Dil bilgisi bölümünde de hiçbir değişiklik yapılmamıştır. 1949 programında belirtilen "amaç, açıklamalar ve konular" başlık ve içerikleri değiştirilmeden programda yer almıştır.
- 1981 Programı ilköğretim kurumlarının tamamı düşünülerek hazırlanan ilk programdır. Bu programda 1-5. sınıflar için ayrı, 6-8.sınıflar için ayrı programlar hazırlanmıştır. Programda dil bilgisi bölümüne geniş yer verilmiştir. 1981 programında

dil bilgisi konularının kolaydan zora, basitten karmaşığa bir sıralamaya konmaması ve her sınıfta yeniden işlenmesi gereken konular olarak görülmesi bu programın dil bilgisi öğretimi açısından eksikliğidir (Özbay, 2008: 64). 6-8. sınıflar için açıklanan hedeflerde farklılıklar olsa da konu dağılımı yapılırken konuların her sınıfta tekrarı yapılacak şekilde dağıtıldığı anlaşılmaktadır. Dil bilgisi bölümündeki kazandırılacak davranışlar arasında yazım kuralları ile ilgili amaçlara da yer verilmiştir.

- 2005 programında da farklı olarak okuma, dinleme, konuşma ve yazma temel becerileri ile birlikte dil bilgisi beşinci öğrenme alanı olarak ele alınmıştır. Dil bilgisi ile ilgili bölümde her sınıf için farklı amaç ve kazanımlar belirtilmiş, konu sıralamasının da bu amaçlara uygun olarak yapılmıştır.

4.2.4. Dil Bilgisi Konularının Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Dersi Programındaki Oranları

Tablo 7. Dil Bilgisi Konularının Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Dersi Programındaki Oranları

	1981	2005-2006
6.Sınıf	%38	%15
7.Sınıf	%27	%15
8.sınıf	%24	%15

1924 programında daha çok Arapça ve Farsça dil bilgisi kurallarına yer verildiği için tabloya dâhil edilmemiştir.

1929 ve 1931-1932 programlarında “Kıraat” dersi konuları sınıf bazında verilmediği için, 1938 programında “Okuma” dersinin konuları sınıf bazında verilmediği için oran hesaplaması yapılamamıştır. 1949 ve 1962 yıllarında bazı derslerin konuları sınıflara göre sınıflara göre ayrılmadığından oran hesaplaması yapılamamıştır.

Tabloya göre 1981 Ortaokul Türkçe programının önemli bir kısmını dil bilgisi konuları oluşturmaktadır. Özellikle 6.sınıftaki dil bilgisi konularının Türkçe dersindeki diğer konulara göre oranı oldukça yüksektir.

2005-2006 programlarında dil bilgisi konularının 6,7 ve 8. Sınıflarda aynı olması, dil bilgisinin temel dil becerilerine etkisinin her sınıf düzeyinde aynı olduğunun benimsendiğini göstermektedir (MEB, 2006).

4.3. Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Programlarında Dil Bilgisine Ayrılan Ders Saatleri

Tablo 8. Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Programlarında Dil Bilgisine Ayrılan Ders Saatleri

	1924 (Sarf ve Nahiv)	1929 (Gramer)	1931- 1932 (Gramer)	1938 (Dil Bilgisi Yok)	1949 (Dil Bilgisi)	1962 (Dil Bilgisi)	1981 (Dil Bilgisi)	2005 - 2006
6.Sınıf (1.Sınıf)	-	2	2		-	-	-	-
7.Sınıf (2.Sınıf)	-	2	2		-	-	-	-
8.Sınıf (3.Sınıf)	-	-	-		-	-	-	-
TOPLAM	2	4	4		-	-	-	-

1924 programında dil bilgisi konuları “Sarf ve Nahiv” adıyla bağımsız bir derste ele alınmıştır ve daha çok Arapça ile Farsça dil kurallarının yer aldığı bu derse haftalık 2 saat ayrılması uygun görülmüştür. Sınıf düzeyinde bir ayrıma gidilmemiş, konular tüm yıllar için başlıklar halinde sıralanmıştır.

1929 programında “İlk mekteplerde her ne kadar Türkçe dersi, elifba, kıraat, inşat, temsil, imla, tahrir, sarf ve yazı gibi kısımlara ayrılmakta ise de bunların her biri müstakil birer ders değildir. Heyet-i mecmuası bir bütün teşkil eder.” denilmektedir. Bu ifadeye rağmen Türkçe dersleri “Gramer”, “Tahrir” ve “Kıraat” olarak ayrı ders saatleri altında programda yer almaktadır. İfade olarak bütüncül bir anlayış varken, uygulamada henüz bu yaklaşımın gerçekleştirilemediği görülmektedir.

1929 programında dil bilgisi konularının işlendiği “Gramer Dersleri” ve diğer alanlar için ayrı ayrı ders saatleri konulduğu ve dil bilgisi konuları için sadeleşmeye gidildiği anlaşılmaktadır (Balcı, 2014).

1931-1932 yılında gramer konularında ufak değişikler yapılmış, haftalık gramer dersi saatlerinde bir değişiklik olmamıştır.

1938 programında dil bilgisine yer verilmemiştir. Bu sebeple ders saati incelemesi yapılamamıştır.

1949 programında itibaren dil bilgisi için ayrı bir ders saati konulmamış, Türkçe dersleri içinde bütüncül bir yaklaşımla dil bilgisi konularının öğretilmesi uygun görülmüştür.

İsimlendirme olarak 1924 programında “Sarf ve Nahiv”, 1929 ve 1931-1932 yıllarında “Gramer”, 1949 programı ve sonrasında ise “Dil Bilgisi” ifadesi dilin kuralları ile ilgili bilgi ve becerileri ifade etmek için kullanılmıştır.

4.4. Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Türkçe Programlarında Dil Bilgisi Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler

1924 (1340) programında -henüz Harf İnkılâbı yapılmadığından- daha çok Osmanlı Türkçesi ile ilgili bilgi ve kurallar “Sarf ve Nahiv” adı altında yer almıştır.

1924 Lise Birinci Devre Müfredat Programı’nda herhangi bir yöntem belirtilmemiştir. Ancak öğretilcek kurallar sıralanırken zaman zaman parantez içinde “bunlara dair tatbikat” gibi ibarelerle uygulama yapılması gerektiği belirtilmiştir (Çeçen, 2007: 25-26). Uygulama çalışmalarına ağırlık verilmesinin istenmesi, dil bilgisi kurallarının ancak uygulama çalışmalarıyla yerleşebileceği gerçeğinin o dönemde de fark edilmiş olduğunun kanıtı sayılabilir (Özbay, 2008: 55).

1924 programda konuların somutlaştırarak öğretilmesi ile ilgili bazı ifadeler de yer almaktadır. Bu ifadeler aslında Cumhuriyet’in ilanından bu yana Türkçe öğretimi ve dil bilgisi öğretiminde teorik bilgilerden çok uygulamanın ön planda olması gerektiği ile ilgili fikir birliğinde bulunduğunu göstermektedir. Ayrıca bağımsız ders saatleri yerine bütüncül anlayışla Türkçe derslerinin daha verimli olacağı bu programdan itibaren fark edilmiş ancak müfredatta uygulanması ilerleyen yıllarda gerçekleşebilmiştir.

1929 Orta Mektep Türkçe Programının gramer bölümünde öğretilcek kurallar sıralandıktan sonra “... *gramer dersleri istikraâ usulle amelî ve tatbikî bir yolda tedris*

edilecektir.” ifadesi kullanılarak dil bilgisi öğretiminin tümevarım yoluyla uygulamalı olarak yapılması gerektiği vurgulanmıştır (Temizyürek ve Balcı, 2006: 236). Ayrıca 1929 programı dil bilgisi konularının metne dayalı olarak işlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Fakat bunların dışında 1929 programında dil bilgisi bölümünde sadece konu sıralaması yapılmış, yöntem ve tekniklerle ilgili ayrıntılı açıklamalara yer verilmemiştir.

1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Türkçe Programında, öğretilecek kurallar belirlenirken bazılarının ne şekilde yapılacağına dair açıklamalara yer verilmiştir. Örneğin, “gramer ve sintaks neveleri” için “muhtelif cümlelerde ve mükâmele parçalarında mana itibarile yaptırılacak tahlillerden intaç suretile” vurgusu yapılarak gramer ve sözdizimi türlerinin cümle ve konuşma parçalarından çıkarılmak suretiyle yapılması gerektiği belirtilmiştir (Temizyürek ve Balcı, 2006:237). Yani dil bilgisinin yine metne dayalı olarak işlenmesi gerektiği belirtilmiştir.

1949 yılında yeniden programa dâhil edilen dil bilgisi konuları artık bağımsız ders saati yerine bütüncül bir anlayışla Türkçe derslerinin içinde işlenmeye başlamıştır.

Programında dil bilgisi için bağımsız bir ders saati verilmemiş olsa da “Dil Bilgisi” başlığı ile ayrı bir bölümde açıklamalar yapılmıştır. Bu bölümde yapılan açıklamalarda dil bilgisi konularının öğretilmesinin temel amaç olmadığı, temel amacın öğrencilere dilin doğru kullanımını öğretmek olduğu belirtilmektedir. Dil bilgisi öğretiminin soyut kurallar olarak öğretilmesinin faydasız olduğu, dil öğretiminin “kullanmak ve uygulamak” için yapılması gerektiği de ifade edilmiştir (MEB, 1949). Programda konu içeriklerinin basitten karmaşığa, sestem cümleye şeklinde bir sıralama ile hazırlandığı anlaşılmaktadır. “Açıklamalar” bölümünde dil bilgisi öğretiminin diğer dil becerileri ile birlikte yürütülürken, kuralların bol örneklerle öğretilmesi, daha önce işlenen terim ve konularında yeri geldikçe tekrarının yapılması istenmektedir. Daha çok öğretmen merkezli yöntemler olsa da sarmallık ilkesine dikkat edildiği göze çarpmaktadır.

1949 Ortaokul Türkçe Programı (MEB, 1949) incelendiğinde, dil bilgisi öğretiminin nasıl yapılması gerektiğine dair ilkeler, maddeler halinde şöyle özetlenebilir:

1. Dil bilgisi öğretiminin soyut kurallar halinde verilmesinin ve kurallardan ibaret olarak geliştirilmesinin faydasızlığı unutulmamalıdır.

2. Dil bilgisi, konuşma ve yazmayı besleyecek nitelikte verilmelidir.
3. Dil bilgisinde yapılacak alıştırmalar; çocuğun ilgilendiği konulara ait, hatta kendilerinin yazdıkları metinlerin cümleleriyle yapılmalıdır.
4. İlkokulda olduğu gibi ortaokul dil bilgisinin gelişmesinde de “cümle” bir hareket noktası olmalıdır.
5. Planlı dil çalışmalarına geçilmeli, sırası geldikçe terim kullanılmalı veya varılan kurallar kısaca özetlenmelidir.
6. Dil bilgisi, okuma, yazma çalışmaları beraber yürütülmelidir.
7. Dil bilgisi kurallarına bol örnekler üzerinde yeteri kadar durularak varılmalıdır.
8. Dil bilgisi kurallarının ve terimlerinin tekrarı yeri geldikçe yapılmalıdır (Akkaya, 2011: 17).

1962 programında 1949 tarihli program üzerinde yapılan küçük ifade değişiklikleri dışında başka farklılık yoktur. Dil bilgisi bölümünde de hiçbir değişiklik yapılmamıştır. 1949 programında belirtilen “amaç, açıklamalar ve konular” başlık ve içerikleri değiştirilmeden programda yer almıştır. Dil bilgisi ile ilgili yöntem ve teknikler de aynı şekilde yer almaktadır.

1981 programında diğer programlardan farklı olarak “Yöntem” başlığı altında ders işleme süreci açıklanmıştır. Dil bilgisi öğretiminin metinlerden kopuk olmaması özellikle istenmiştir. Bununla birlikte dil bilgisi öğretiminde “cümle”nin temel alınması gerektiği belirtilmiştir. Yine bu bölümde Türkçe dersinin uygulamaya dayalı olarak işlenmesi istenmektedir. Dil bilgisi öğretiminin diğer dil becerilerini destekleyecek şekilde yapılması istenmekte ve öncelikli amacın dili doğru kullanma becerisi kazandırmak olduğu belirtilmektedir (MEB, 1981). 1981 programı, dil bilgisi konularının yoğun olarak ele alındığı bir programdır. Dil bilgisi konuları, metin çalışmaları içinde ele alınıp daha çok anlatım ve ardından soru-cevap yöntemiyle işlenmektedir. Çoğu zaman öğretmen tarafından anlatılan/verilen bilgilerin

uygulanmasına fazla önem verilmemiştir (Çaylar, 2007: 52). Programda öğretmen merkezli yöntem ve teknikler ağırlıktadır. Fakat uygulama göz ardı edilmemiştir. Yöntem için ayrı bir bölüm ayrılrsa da yöntemlerin uygulanması ile ilgili yeterince bilgi verilmemiştir.

1981 Türkçe programı “Sunuş Yöntemi” ağırlıklıyken, 2005 programı ise “Buluş ve Araştırma-İnceleme Yöntemi” ağırlıklıdır (Çaylar, 2007: 58).

2005 programında “Amaç ve Kazanımlar” başlığı yanında bir de “Etkinlik Örnekleri” ve “Açıklamalar” bölümleri yer almaktadır. Konuların işlenmesinde dikkat edilecek hususlar burada açıklanmaktadır:

“Dil bilgisi kazanımlarının verilisinde okuma metinlerinden hareket edilebileceği gibi bağımsız metinlerden ya da çalışma kâğıtlarından da yararlanılabilir. Bir önceki yıl ele alınan dil bilgisi konularına yönelik hatırlatma niteliğinde etkinlikler düzenlenebilir. Dil bilgisi kazanımları Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu”nda verilen sıraya göre ele alınmalıdır.”(MEB, 2006)

ifadesi ile “Ders işlenişi ile İlgili Açıklamalar” bölümünde dil bilgisi öğretimi yapılırken dil bilgisi konularının metinden hareketle yapılacağı uyarısı yapılmaktadır. Dil bilgisi dersleri için sarmallık ilkesine dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

2005 programına göre dil bilgisiyle ilgili kazanımların değerlendirilmesinde, kuralların metin veya cümle bütünlüğü ve bağlamı içerisinde ele alınması, diğer becerileri desteklemesi açısından oldukça önemlidir. Programda hedefleri gerçekleştirmek için konuların öğretimi etkinlik temelli yapılmaktadır (Akkaya, 2011: 19).

Bu programda diğer programlardan farklı olarak öğrenciler için konu ve metinlerle ilgili etkinliklerin yer aldığı “Çalışma Kitabı” da yer almaktadır. Böylece öğrenciler işlenen konular ile ilgili pekiştirme çalışmalarını daha rahat yapabilmektedir. Ayrıca 2005 programı sadece kitapları materyal olarak görmemekte “Çoklu Zeka Kuramı” ve bireysel farklılıklara göre dersin planlanarak ona göre yöntem ve teknik seçilmesini uygun görmektedir.

2005 Türkçe öğretim programındaki ifadeleri önceki programlarda yer almayan yönleriyle özetlemek gerekirse:

1. Dil bilgisi öğretiminde önemli olan, dil bilgisi kurallarının temel dil becerileriyle ilgili dil etkinliklerinde uygulanmasıdır.
2. Dil bilgisi öğretimi kuramsal bilgilere değil, uygulamaya dayanmalıdır.
3. Dil bilgisi öğretimi, örneklerden hareketle yapılmalıdır.
4. Derslerde konularla ilgili farklı uygulama örneklerinin yer aldığı çalışma kâğıtlarının kullanılması ve konuların görsel materyallerle desteklenmesi dil bilgisi öğrenimini kolaylaştıracaktır.
5. Dil bilgisi konularının anlama olan katkısı dikkate alınmalıdır (Atlas, 2009: 63).

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, Türkiye’de Cumhuriyet dönemi ortaokul Türkçe öğretim programlarına ilişkin olarak araştırma problemi ile ilgili, bulgu ve yorumlara dayalı sonuçlar ve bu sonuçlarda ortaya konan çıkarımlara paralel olarak öneriler yer almaktadır.

5.1. SONUÇLAR

- Cumhuriyet döneminde toplumsal değişim ve dönüşüme paralel olarak öğretim programları da aynı hızda değişmiştir.
- Hükümetler değiştikçe değişen millî eğitim politikaları, çağın ihtiyaçlarına ve modern eğitim anlayışına cevap veremeyen öğretim programları Türkçe öğretimini olumsuz yönde etkilemiştir. Hemen her dönemde Türkçe öğretimine önem verilmiş ancak uygulamadaki bazı eksiklikler ve yanlışlıklar beklenen hedeflere ulaşmayı engellemiştir. Buna rağmen dil bilgisi öğretiminde önemli aşamalar kaydedilmiştir.
- Cumhuriyetin ilanı ile birlikte hazırlanmaya başlanan Türkçe dersi öğretim programları özellikle temel dil becerilerine dikkat çekilerek oluşturulmuştur. 1924’teki “Öğretim Birliği Kanunu” ile 1928’deki “Harf İnkılabı” eğitime verilen önemin artmasına neden olmuştur.
- İsimlendirme olarak 1924 programında “Sarf ve Nahiv”, 1929 ve 1931-1932 yıllarında “Gramer”, 1949 programı ve sonrasında ise “Dil Bilgisi” ifadesi dilin kuralları ile ilgili bilgi ve becerileri ifade etmek için kullanılmıştır.
- 1924 programında dil bilgisi konularına yüzeysel olarak yer verilmiş, hangi sınıfta hangi konunun nasıl işlenmesi gerektiği ile ilgili bilgilere yer verilmemiştir. Arapça ve Farsçaya ait kurallar o dönemde gramer konularının temelini oluşturmaktadır.

- Tüm eksikliklerine rağmen 1924 programı, Cumhuriyet döneminin ilk programı olması sebebiyle önemli bir programdır. Dönemin siyasi ve ekonomik şartları rağmen eğitimin geri plana atılmadığının göstergesidir.
- 1929 Türkçe Müfredat Programı, daha önce uygulamaya konulmuş olan programlardan yöntem bakımından farklılıklar arz eden bir yapıya sahiptir. Bu programda, ilk defa ilke ve esaslar açıklanmış, amaçlar belirlenmiştir. Türkçenin öğretimi için yapılacak çalışmalar hakkında birtakım bilgiler verilmiştir. Programda, metot ve ilkeler ayrı ayrı gösterilmiştir.
- 1929 Türkçe Programı Harf Devrimi'nden sonra ortaokul (6-8. Sınıflar) için hazırlanan ilk Türkçe öğretim programıdır. Dil bilgisi öğretimine sadece ilk iki sınıfta yer verildiği anlaşılmakta ve bunun nedeni ile ilgili programda ayrıntılı bir açıklama yer almamaktadır.
- 1929 programı Türkçe öğretimi ile ilgili bütüncül bir anlayışın faydalı olduğunu savunsa da okuma, yazma ve dil bilgisi ile ilgili bilgi ve beceriler için programda bağımsız ders saatlerine yer verilmiştir.
- Önceki programlarla karşılaştırıldığında 1929 programında Arapça ve Farsça kural yoğunluğunun azaltılmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Bunun “Harf Devrimi”nin programa etkisi olduğu söylenebilir. Arapça ve Farsça kural yoğunluğunun azaltılması programın anlaşılabilirliğini olumlu yönde etkilemiştir. Ama çok ciddi bir azaltmanın yapılmadığı Arapça ve Farsça terimlerin hala programda bulunduğu görülmektedir.
- 1931-1932 programında da süreç ile ilgili açıklamalar çok sınırlıdır. Bu programda da genel açıklamalar kısmında öğretim sürecinde öğrencinin aktif olması istenmektedir. Ama öğretim sürecinde hangi yöntem ve teknikler uygulanarak öğrencinin aktif hale getirilebileceği ile ilgili açıklamalar yapılmamaktadır. Dil bilgisi öğretiminin nasıl yapılacağına dair de açıklamalar yapılmamış sadece sınıflara göre konu sıralaması ile sınırlı kalmıştır.
- 1938 ortaokul programında Türkçe öğretim programında hedefler ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır fakat 1938 programında dil bilgisi bölümü yer almamaktadır. Bu da bu programda dil bilgisi ile ilgili yorum yapılmasını engellemiştir.

- 1938 programında Türkçe öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikler daha çok geleneksel yaklaşımla oluşturulmuştur. Ancak öğrencinin de aktif kılındığı ve ilgilerini çekecek yöntem ve tekniklere de programda yer verilmiştir.
- Dil bilgisi ders içeriklerine yer veren ilk program 1949 programıdır. Söz konusu programda genel hatlarıyla dil bilgisi konularına yer verildiği görülmektedir.
- 1949 programında dil bilgisi konularının sınıflara göre ayrılmamış olması dikkat çekmektedir. Ortaokul boyunca öğretilmesi gereken konular belirtilmiş fakat hangi konunun hangi sınıfta öğretileceği netleştirilmemiştir. Bu durum Türkçe dersinin bütün olarak öğretilmesi açısından olumlu, dil bilgisi öğretimi açısından belirsizlik oluşturduğu için olumsuz bulunabilir.
- 1949 ortaokul Türkçe öğretim programı içeriği 1938 programına göre daha ayrıntılıdır. Konular sınıflar arasında aşamalılık özelliği taşımaktadır. Dil bilgisi konularının sınıflara uygun olarak ayrıştırılmamış olması programın eksiklerinden biridir.
- 1949 yılından sonra 1962 yılında da ortaokul Türkçe öğretim programında bazı değişiklikler yapıp yeniden hazırlanmıştır. Fakat dil bilgisi bölümünde hiçbir değişiklik yapılmamıştır. 1962 ortaokul Türkçe programı, 1949 programı ile aynı olduğundan tüm değerlendirmeler 1962 programı için de geçerlidir.
- 1981 Programın dil bilgisi bölümünde 1-3. sınıflar, 4-5. sınıflar ve 6-8. sınıflar için ayrı ayrı hedef davranışlar belirtilmiştir. Konu dağılımının da sınıflara göre ayrıldığı görülmektedir. Bu durumun bir önceki programdaki konu dağılımı belirsizliğini ortadan kaldırması açısından programdaki olumlu gelişmeler arasında görülebilir.
- 1924'ten 1981 öğretim programına kadar uygulanan programlar amaçları açısından değerlendirildiğinde, dil bilgisi dersine yönelik ilk amacın 1949 programında yer aldığı, 1981 yılına kadar aynı amacın programlarda çok az değişikliklerle tekrar edildiği ve 1981 programında ayrıntılı dil bilgisi dersi amaçlarına yer verildiği görülmektedir.
- 1981 ortaokul Türkçe programında dil bilgisi hedefleri ayrı bir başlık altında ele alınmış olsa da sınıf seviyeleri dikkate alınmamış, bir sınıflama veya aşamalılık gözetilmemiştir. Dil bilgisi kazanımları soyut kalmıştır.

- 1981 ortaokul Türkçe programında dil bilgisi konularının öğretimi ile ilgili bazı yöntemlere yer verilmiştir. Fakat bunların bu yöntemlerin açıklaması kısıtlıdır. Daha çok davranışçı yaklaşım ağırlıklı, öğretmen merkezli eğitim anlayışı benimsenmiştir.
- 1981 programında diğer programlardan farklı süreçte kullanılacak araç – gereçler ayrı bir başlık altında belirtilmiştir.
- 2005 İlköğretim Türkçe Öğretim Programı yenilenen yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak detaylı ve açıklayıcı bir yapı göstermektedir. Türkçe ve dil bilgisi öğretiminde davranışçılığa ait izler de vardır. Programlarda yaklaşımları keskin sınırlarla ayırmak mümkün değildir.
- 2005 programında her dil becerisini kazandırmaya yönelik ayrı ayrı konular belirtilmiştir.
- 2005 programında geçmiş programlara göre yeni bir unsur bulunmaktadır; bu da tema kavramıdır. Temalar seviyeye uygun olarak sınıflandırılmıştır. Dil bilgisi konuları, bu temalarda sınıf düzeylerine göre aşamalı olarak yer almaktadır.
- 2005 programının en önemli gelişmelerinden birisi de yapılandırmacılık yaklaşımı ve çoklu zekâ kuramının temel alınmış olmasıdır denilebilir. Bu sayede kalıcı öğrenmelerin gerçekleştirilmesinin hedeflendiği söylenebilir. Buna rağmen 1948 programında “Dil bilgisi öğretimi dil bilgisi kurallarını öğretmek için değil, dili doğru kullanma alışkanlığı kazandırmak için yapılacaktır.” cümlesi ve 1929 programında öğrencinin öğretim sürecinde aktif olmasının istenmesi, 1949 programında dil bilgisi öğretiminin soyut kurallar olarak öğretilmesinin faydasız olduğu, dil öğretiminin “kullanmak ve uygulamak” için yapılmasının istenmesi yapılandırmacılık yaklaşımının izlerinin daha önceki programlarda da görüldüğünü kanıtı olabilir.
- 2005 öğretim programı çağdaş eğitim yaklaşımları, eğitim psikolojisi, eğitim teknolojisi, eğitimde ölçme ve değerlendirme vb. alanlarındaki gelişmeler dikkate alınarak dil bilgisi konuları tanım ezberletmek yerine öğrencide beceri kazandıracak şekilde etkinliklerle desteklenerek hazırlanmıştır.
- Ele alınan programlarda dil bilgisi konusundaki içeriğin, sınıf seviyelerine ayrılması 1981 ve 2005 programında karşılaşılan bir özelliktir. Diğer programlarda öğrenciye kazandırılması gereken dil bilgisi içeriği sınıfların tamamı için ortak olarak belirlenmiştir.

5.2. ÖNERİLER

- Türkçe ders kitapları her yıl yenilenmektedir. Dil bilgisinin metinler yolu ile öğrencilere sezdirilmesi istenmektedir. Bu sebeple dil bilgisi kazanımlarına ulaşabilmek için seçilecek metinlerin, bu becerileri ne düzeyde geliştirdiğine yönelik araştırma yapılması gerekmektedir.
- Dil bilgisi öğretimi dört temel dil becerisinin gelişmesi için temel konumundadır. Bu sebeple dil bilgisi öğretimi mümkün olduğunca uygulamaya dayanmalıdır.
- Eğitim politikalarının sürekli değişmesi, programların ihtiyaçları yeterince karşılayamaması gibi etkenler Türkçe programlarının da devamlı değişmesine neden olmaktadır. En doğru, en faydalı değişimin programlara yansıtılabilmesi için Millî Eğitim Bakanlığının dil öğretimiyle ilgili yenilikleri yakından takip ederek programda bunlara yer vermesi gerekmektedir.
- Her eğitim-öğretim yılı sonunda öğretmenlerin görüşlerinin ayrıntılı bir rapor şeklinde alınmasına özen gösterilmeli, özellikle uygulamada yaşanan güçlükler üzerinde durulmalı ve Türkçe programı bu doğrultuda geliştirilmelidir.
- Bu çalışma ortaokul programları için yapılmıştır. Benzer bir çalışma lise programları için yapılabilir. Türkçe dışındaki dersler için de benzer program incelemeleri yapılabilir. Tüm dersler için geçmişten günümüze müfredatların, öğretim programlarının incelenmesi eğitimdeki değişimin somut olarak ortaya koyması bakımından yararlı olacaktır.
- Geçmiş yıllardaki dil bilgisi öğretim yöntemleri ile ilgili öğretim programı ve ders kitaplarının temele alındığı çalışmalar yapılabilir.

EKLER

Ek 1. 1340 (1924) Lise Birinci Devre Müfredat Programı

(1. SENE)

- **Kıraat**

İyi, doğru, güzel ifadeli eserlerin sade olanlarından başlanacak, şiirlerin, küçük hikâyelerin, fıkraların, muhtelif mevzulu nihayet iki üç sahifeden müteşekkil makalelerin anlaşılmasını temin etmek gaye olacaktır.

- **İnşad**

Ufak şiirlerin ahengine dikkat edilerek okutulacak, bunlar deftere muntazam geçirildikten sonra ezberletilecektir.

- **Sarf ve Nahiv**

Sarf ve nahivin mahiyeti, kelime, hece, hareke. Yalnız Türkçeye, Arapçaya, Farisiye mahsus harfler. Harf-i meddler. Teşdid, tenvin, ahenk kaideleri (şifahi tatbikat). Tenkit, aksamı: İsim ve muhtelif neveleri (şifahi ve tahriri tatbikat), isimlerde kemiyet: Türkçede, Arapçada, Fariside cem' kaideleri. İsimlerde kemiyet: Arapçada müzekker ve müennesler. (Yalnız Türkçede az çok müstamel olanlar hakkında tatbikat) Türkçede kullanılan zaman, mekân, alet, tasgir isimlerinin teşkili hakkında (şifahi ve tahriri) tatbikat. İzafet ve neveleri, Türkçe, Arabi, Farisi izafetler. (Bunlara dair tatbikat)

Sıfat, muhtelif neveleri, Türkçede kullanılan mürekkep sıfatlar. Mütemmimli sıfatlar (tatbikat). Tavsifi terkipler, mutabakat kaideleri (tatbikat). Alelumum Arabi ve Farisi (izafi ve tavsifi) terkiplerin Türkçede gittikçe azalmakta olduğuna ve bu azalışın lüzum ve faydasına dair izahat. Zamir ve muhtelif neveleri (kıraat ve imla vesilesiyle, ayrıca siyah tahtada veyahut tahriri vazife vermek suretiyle tatbikat).

- **İmla**

İmla dersi, talebenin yalnız birini siyah tahtanın arka tarafına kaldırmak suretiyle, hepsine müşterek ve münferit tedris usulüne tabiyetle gösterilir. Yazdırılacak parçalar o hafta zarfında okunan sarf kaideleriyle mütenasip vasıfları haiz olanlar içinden intihap edilir.

- **Kitabet**

Talebenin müşahede ve tahassüslerine müstenid serbest mevzular; esas, hududu çizilmiş vazifeler.

(2. SENE)

- **Kıraat Ve İnşad**

Birinci sene programının mütekamilen devamı.

- **Sarf ve Nahiv**

Mastarlar, Türkçede mastar ve neveleri. Arabi mastarlar. Aksam-ı Seb'a (tatbikat). Arapçada ism-i mef'uller, mübalağa, tafzil, sıfat-ı müşebbehe, aksam-ı se'baya göre tahavvül eden şekiller (tatbikat). Fiiler, fiilerde zaman, şahıs, kemiyet, müteaddi, gayr-ı müteaddi, malum, meçhul, mutavaat, müşareket, (şifahi ve tahriri izahat). Sigalar, neveleri, müsbet, menfi, istifham (şifahi ve tahriri tatbikat).

Fiil, fail, mef'ul, naib-i fail, müsned, müsnedün-ileyh, rabıta, cüöle (fiile, faile, naib-i faile, müsne, müsnedün-ileyhe rabıtaya dair tatbikat). Edatlar, muhtelif neveleri, isim, sıfat teşkiline hizmet etmeleri (tatbikat). Zarflara, nidalara dair malumat (şifahi ve tahriri tatbikat). Sarfi ve nahvi tahliller, lisanların taksim ve tasnifi, Türkçenin tarihçesi, Türkçede milli sarfın hakimiyeti, bundan mütevellid sadelik cereyanı.

- **İmla**

Birinci sene programının mütekamilen devamı.

- **Kitabet**

Talebenin kabiliyetine ve müktesebatına göre vazifelere devam.

(3. SENE)

- **Edebi Kıraat**

Yazmak sanatının esaslarını gösterecek mahiyette eski ve yeni eserlerin bedii kıraati ve serbest mütalaa. İcada, tertibe, vahdete, edaya, hasbıhale, muhavereye, tahkiyeye, tasvire, üsluba (vuzuha, münakkahiyete; ahenge, mümtaziyete) dair izahat ile kısaca yazı neveleri (mektup, makale, hikaye, temaşa, tenkit) hakkındaki malumat. Kıraat parçalarının mihver-i etrafında istikra usulüyle çıkarılarak gösterilecektir.

(Muallim, yazmak sanatının esasları hakkında edebi malumata müsteniden esas, hududu çizilmiş vazifelere ve talebenin müşahedelerine intihab ederek sınıfta ara sıra okumalıdır.)

- **Kitabet**

Bu sene zarfında edinebilecekleri edebi malumata müsteniden esas, hududu çizilmiş vazifelere ve talebenin müşahedelerine müstenid serbest mevzulara devam. (MV, 1924; Temizyürek ve Balcı, 2006)

Ek 2. 1929 Ortamektep Türkçe Programı

Ortamekteplerde Türkçe Dersinin Başlıca Gayeleri :

- A) Talebeyi meramını ağızdan ve yazı ile ifade etmeğe alıştırmak.
- B) Talebede dinlediği ve okuduğu parçalar üzerinde düşünme ve bedî kıymeti takdir etme kabiliyetini inkişaf ettirmek, talebeye iyi eserleri okuma zevkını vermek ve okumağa değer kitaplarla kendilerinin daimi temasını temin etmek.

I- "Talebeyi meramını ağızdan ifadeye alıştırmak" demek:

- A) Sorulan bir suale vazıh, kısa ve doğru cevap vermek.
- B) Muhtelif mevzular üzerinde söz söylemek üzere eline geçen maddeleri tasnif ve tertip edebilmek.
- C) Evvelce tasnif ve tertip ettiği maddeleri vekarlı ve tesirli bir tarzda sınıfta, bir zümreye ağızdan söylemek.
- D) Bahsolunan mevzudan ayrılmamak ve başkaları hakkında nezaketsizlikte bulunmamak şartile bir münakaşaya iştirak etmek ve icabında ir mesele hakkında bilgisini ve fikrini ileri sürmek.
- E) Başkalarını idare ve onlara rehberlik edebilecek surette liderlik kabiliyetini haiz olan ve kendisinde bu kabiliyetin inkişâfi ümit edilen talebeye bir zümreye hitap etme veya umumi bir içtimai idare eyleme itiyadını vermek.
- F) Bir parçayı, muharririn düşünce ve ruhunu karşısındakilere nakil edecek surette cehren okumak itiyatlarını vermek demektir. Ağızdan ifade ederken talebenin kelimeleri tabii, vazıh ve doğru bir şekilde çıkarması, sesinin edasına iyi şekil vermesi, söz

söylerken kendini dinleyenlerde bir alâka, fikir ve duygu husule getirmesi için samimi bir arzu duyması lâzımdır.

II-"Talebeyi yazı ile meramını ifadeye alıştırmak" demek:

- A) Karşısındakinin haline ve yazacağı mevzuun icabına uygun bir şekilde mektup yazmak;
- B) Kendi fikri seviyesinde olan muhtelif mevzulardan herhangiisini vazih ve okunabilir bir şekilde kaleme almak ve fikirlerini bir paragraf (fıkra) veya muhtelif paragraf (fıkra)lar içinde en muvafık bir şekilde tertip etmek.
- C) Okuduğu bir parçanın veya edebi bir eserin en can alacak noktalarını hulâsa şeklinde tahlil ve ifade etmek.
- D) Kendisini alâkadar eden edebi, ilmi, ticari bir mevzu üzerine tetkik ve tetebbüde bulunarak okuyanlara alâka verecek bir şekilde yazmak.
- E) (Talebe arasında edebi zevki ve edebi ihtirası olanlar için) küçük bir hikaye yazmak ve bazı münasip hikayeleri "Piyas" haline çevirmek itiyadını vermek demektir.

Yazı ile meramını ifade ederken talebenin:

- 1- Okunaklı ve pişkin bir yazı ile yazması,
- 2- Yazdığı kelimelerin imlasına dikkat etmesi,
- 3- Gramer ve sentaks kaidelerine uygun olarak yazması,
- 4- Büyük harfleri ve muhtelif nokta işaretlerini yerli yerinde kullanması,
- 5- Fikirlerini muvaffakiyetle ifade edebilmesi için çok kelimelere ve orijinal bir üsluba sahip olması,
- 6- Cümle ve "paragrafların tanzim ve tertibinde muvaffakiyet göstermesi lazımdır.

III- "Değerli kitaplarla temas etmek ve onlara okurken düşünerek ve zevkini tadarak okumak" demek:

- A) Değerli muharrirlerin eserlerini okumaktan zevk almak ve değerli eserler hakkındaki bilgilerini gittikçe arttırmak ve eserlerden hakiki kıymeti olanlarla zayıf olanlarını birbirinden ayırmak iktidarını kazanmak,

B) Başlıca büyük muharrirleri tanımak, hayatları ve başlıca eserleri hakkında bilgisi olmak ve bu muharrirlerin gerek kendi zamanlarında ve gerek bizim zamanımızda ehemmiyetlerini muhafaza etmiş olmalarının sebebini bilmek.

C) Belli başlı edebi nevilerin en esaslı hususiyetlerini öğrenmek,

D) Şu anlatacağımız üç nevi "okumak"ta maharet kazanmak ve bunlardan her birine ne vakit müracaat edeceğini öğrenmek:

1-Esaslı noktalarını anlamak üzere bir eseri bir hamlede geniş hatvelerle okumak,

2-Bir eseri, hakiki manasını ve şümül dairesini kavramak dikkatle okumak ve mevzua sahip olmak,

3-Bir vakıa veya bir hakikat hakkında çabuk ve doğru malumat almak üzere bir esere müracaat etmek.

E) Bir eserin bazı yerlerini bir defa okumakla geçtiği halde hususi bir ehemmiyeti haiz olan başka yerlerini satır satır okuyarak tartmak itiyadını kazanmak,

F) Hayalen muharririn düşüncesine nüfuz etmek, kendi tecrübesine istinat ederek muharririn meramını anlamak ve eserden zevk aldığı kısımları seçerek cehren okumak ve itiyatlarını almak demektir.

Talebe muhtelif eserleri okurken nasıl okuyacağını öğrenmeli ve bu hususta iyi itiyatlar almalıdır. Talebe iyi kitapları okumaktan zevk almalı, mektep haricindeki mütaleaları bu esasa istinat etmelidir. Muallim her sınıfta talebenin okuyacağı iyi kitapları liste halinde tespit edecek ve talebeye bu hususta rehberlikte bulunacaktır.

IV- Lisan derslerinde talebenin alması faydalı görülen ve yukarda sayılan itiyatlar, başlıca şu gayeleri temin için verilecektir.

A) Harsî gaye: Talebeye yeni ve daha yüksek zevk menbaları vermek.

B) Mesleki gaye: Talebenin gireceği herhangi meslekte azami muvaffakiyetini temin etmek.

C) Milli, içtimai, ahlaki gaye: Talebeye asil mefkûreler, millî vatanî, kahramanca duygular telkin etmek, seciyesini teşkile yardım eylemek, onu içtimai, millî hayatta daha müsmir ve daha faal bir fert olmak üzere yetiştirmek.

Gramer Dersleri

Birinci Sene

Gramerin mahiyeti. Harfler ve neveleri, hece ve kelime. Ahenk kaideleri. Noktalama. Kelimelerin kısımları. İsim ve neveleri, kemiyet ve keyfiyetleri. Zaman, mekan alet, tasgir isimlerinin teşkili. İzafet ve neveleri, isimlerin ahvali. Sıfat, muhtelif neveleri, mürekkep sıfatlar, mütemmimli sıfatlar. Tavsifi terkip. Zamir ve muhtelif neveleri.

İkinci Sene

Mastarlar, muhtelif neveleri. Fiil, fiillerde zaman, şahıs, kemiyet, müteaddi, lazım, malum, meçhul, mutavsat, müşareket şekilleri. Sigalar, neveleri, müsbet, menfi ve istifham şekilleri. Fiil, fail, meful, naibi fail, müsnet, müsnedünileyh rabıta. Cümle tertibi, anasırı. Edatlar, muhtelif neveleri. İsim ve sıfat teşkiline hizmetleri. Zarf ve nidalara dair malumat. Gramer tahlilleri, terkip ve cümlelere ait tatbikat. Lisanların taksim ve tasnifi, Türkçenin bu cihetle mevki. (Her iki sınıfta gramer dersleri istikrai usulle amelî ve tatbikî bir yolda tedris edilecektir.). (MV, 1929; Temizyürek ve Balcı, 2006).

Ek 3. 1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Türkçe Programı

Türkçe Derslerinin Başlıca Gayeleri:

- A) Talebeyi meramını ağızdan ve yazı ile ifade etmeğe alıştırmak.
- B) Talebe dinlediği ve okuduğu parçalar üzerinde düşünme ve bedif kıymeti takdir etme kabiliyetini inkişaf ettirmek, talebeye iyi eserleri okuma zevkini vermek ve okumağa değer kitaplarla kendilerinin daimi temasını temin etmek.

I- "*Talebeyi meramını ağızdan ifadeye alıştırmak*" demek:

- a) Sorulan bir suale vazıh, kısa ve doğru cevap vermek.
- b) Muhtelif mevzular üzerinde söz söylemek üzere eline geçen maddeleri tasnif ve tertip edebilmek.
- c) Evvelce tasnif ve tertip ettiği maddeleri vakarlı ve tesirli bir tarzda sınıfta, bir zümreye ağızdan söylemek.

d) Mevzu bahisten ayrılmamak ve başkaları hakkında nezaketsizlikte bulunmamak şart ile bir münakaşaya; iştirak etmek ve icabında bir mesele hakkında bilgisini ve fikrini ileri sürmek.

e) Talebeye bir zümreye hitap etmek veya umumi bir içtimai idare eylemek itiyadını vermek.

f) Bir parçayı, bir muharririn düşünce ve ruhunu karşısındakilere nakledecek surette cehren okumak itiyatlarını vermek demektir.

Ağızdan ifade ederken talebenin kelimeleri tabii, vazih ve doğru bir şekilde çıkarması, sesinin edasına iyi şekil vermesi, söz söylerken kendini dinleyenlerde bir alâka, fikir ve duygu husule getirmesi için samimi bir arzu duyması lâzımdır.

II- "*Talebeyi yazı ile meramını ifadeye alıştırmak*" demek:

a) Karşısındakinin haline ve yazacağı mevzuun icabına uygun bir şekilde mektup yazmak.

b) Kendi fikri seviyesinde olan muhtelif mevzulardan herhangiisini vazih ve okunabilir bir şekilde kaleme almak ve fikirlerini bir paragraf(fıkra) veya muhtelif paragraf(fıkra)lar içinde en muvafık bir şekilde tertip etmek.

c) Okuduğu bir parçanın veya edebi bir eserin en can alacak noktalarını hulâsa şeklinde tahlil ve ifade etmek.

d) Kendisini alâkadar eden edebi, ilmi, ticari bir mevzu üzerine tetkik ve tetebbüde bulunarak okuyanlara alâka verecek bir şekilde yazmak.

e) (Talebe arasında edebi zevki ve edebi ihtirası olanlar için) küçük bir hikâye yazmak ve bazı münasip hikâyeleri "piyes" haline çevirmek itiyadını vermek demektir.

Yazı ile meramını ifade ederken talebenin:

1- Okunaklı ve pişkin bir yazı ile yazması,

2- Yazdığı kelimelerin imlasına dikkat etmesi,

3- Gramer ve sentaks kaidelerine uygun olarak yazması,

4- Büyük harfleri ve muhtelif nokta işaretlerini yerli yerinde kullanması,

5- Fikirlerini muvaffakiyetle ifade edebilmesi için çok kelimelere ve şahsi bir üsluba sahip olması.

6-Cümle ve paragrafların tanzim ve tertibinde muvaffakiyet göstermesi lazımdır.

III- *"Değerli kitaplarla temas etmek ve onları okurken düşünerek ve zevkini tadarak okumak"* demek:

a) Değerli muharrirlerin eserlerini okumaktan zevk almak ve değerli eserler hakkında bilgilerini gittikçe arttırmak ve eserlerden hakiki kıymeti olanlarla zayıf olanların birbirinden ayırmak iktidarını kazanmak.

b) Başlıca büyük muharrirleri tanımak, hayatları ve başlıca eserleri hakkında bilgisi olmak ve bu muharrirlerin gerek kendi zamanlarında ve gerek bizim zamanımızda ehemmiyetlerini muhafaza etmiş olmalarının sebebini bilmek.

c) Belli başlı edebi nevilerin en esaslı hususiyetlerini öğrenmek.

d) Şu anlatacağımız üç nevi "okumak"ta mehareket kazanmak ve bunlardan herbirine ne vakit müracaat edeceğini öğrenmek:

1-Esaslı noktalarını anlamak üzere bir eseri bir hamlede geniş hatvelerle okumak.

2-Bir eseri, hakiki manasını ve şümül dairesini kavramak üzere dikkatle okumak ve mevzua sahip olmak.

3-Bir vak'a veya bir hakikat hakkında çabuk ve doğru malumat almak üzere bir esere müracaat etmek, müracaat edilen eserlerden not almak.

e) Bir eserin bazı yerlerini bir defa okumakla geçtiği halde hususi bir ehemmiyeti haiz olan başka yerlerini satır satır okuyarak tartmak itiyadını kazanmak.

f) Hayalen muharririn düşüncesine nüfuz etmek, kendi tecrübesine istinat ederek muharririn meramını anlamak ve eserden zevk aldığı kısımları seçerek cehren okumak itiyatlarını almak demektir.

Talebe muhtelif eserleri okurken nasıl okuyacağını öğrenmeli ve bu hususta iyi itiyatlar almalıdır. Talebe iyi kitapları okumaktan zevk almalı, mektep haricindeki mütaleaları bu esasa istinat etmelidir. Muallim her sınıfta talebenin okuyacağı iyi kitapları liste halinde tespit edecek ve talebeye bu hususta rehberlikte bulunacaktır.

IV- *Lisan derslerinde talebenin alması faydalı görülen ve yukarda sayılan itiyatlar, başlıca şu gayeleri temin için verilecektir:*

- a) Harsî gaye: Talebeye gireceği herhangi meslekte azami muvaffakiyetini temin etmek.
- b) Millî, içtimaî, ahlakî gaye: Talebeye asil mefkureler, millî, vatanî, kahramanca duygular telkin etmek, seciyesini teşkile yardım eylemek, onu içtimaî, millî hayatta daha müsmir ve daha faal bir fert olmak üzere yetiştirmek.

Gramer

I. Sınıf

- 1- Cümle, kelime; hece, harf. Türkçe alfabe. Vokal ve konsonlar. Vokal ahengi, konson ahengi. Kalın ve ince vokaller, sert ve yumuşak konsonlar. Vurgu. «Ğ» harfi. Yabancı asıldan gelme kelimeler ile asıl Türkçe kelimelerde fonetik farkları. Türkçede imlâ esasları.
- 2- Kelam ve kelime. Cümleler. Noktalama.
- 3- Gramer ve sentaks neveleri (muhtelif cümlelerde ve mükâlerne parçalarında mana itibarile yaptırılacak tahlillerden intaç suretile).
- 4- İsim. Nevileri. Cümlede isim halleri. Muayyen ve gayrimuayyen isimler. Tayin tarz ve şekilleri. Kemiyet ve keyfiyet. Zaman, mekân, alet, nisbet ve tasgir isimlerinin teşkili, İzafet ve neveleri. Mürekkep isimler, bunların muhtelif şekilleri.
- 5- Sıfat. Nevileri: tayin ve tavsif sıfatları. Kıyasi sıfatlar teşkili, isimlerden sıfatlar ve sıfatlardan isimler yapmak. Sıfatlarda derece: «pek» ve «en» edatlarının kullanılışı. Tavsif terkibi, Sıfatların isim ve isimlerin sıfat yerine kullanılması. Semaî "mühmel, eklentilerin hizmeti ve kullanılışı: bem-beyaz, sap--sarı v.s.
- 6- Zamirler ve neveleri. Zamirlerin cümledeki hizmetleri.

II. Sınıf

- 1- Fiil. Fiillerde zaman, şahıs ve kemiyet unsurları. Aktif ve pasif fiil şekilleri. Mutavaat ve müşareket. Sıygalar, neveleri, müsbet, menfi ve istifhamî şekiller. Masterlar ve neveleri. Cümlede fiillerin hizmetleri, cümlede masterların halleri.
- 2- Yardımcı fiiller, mürekkep fiiller.
- 3- İsim ve sıfatlardan fiil yapmak; fiillerden isim ve sıfat yapmak.
- 4- Zarflar. Cümlede zarfların rolleri.

- 5- Atıf ve rapta yarayan kelimeler. Bunların kullanılması.
- 6- Nidalar.
- 7- Eklentiler. Nevileri. Kelime teşkilindeki hizmetleri. Kıyasî olarak tasarruf edilen eklentiler (ci, cu..., lik, lık...; li, lı... v.s.) ; tasarrufu semaî ve mahdut olan eklentiler (...ağan, ...sal, gin... v.s.)
- 8- Cümlelerin mantıkî tahlili. Muhtelif gramer unsurlarının cümledeki hizmetleri. Cümlenin unsurları. Cümle teşkili. Basit ve mürekkep cümleler.
- 9- Konuşma lisanı ile gramer ve sentaks kaideleri arasında ayrılıklar. Mahallî şive ve hususiyetler ile gramer ve sentaks kaideleri arasında farklar. Bunların izalesi. Gramerin bu husustaki faydası ve hizmeti.
- (Etmek, eylemek, yapmak, kılmak; bakmak; duymak, işitmek, dinlemek; söylemek, demek; görünmek, görülmek... gibi manalarında ince farklar bulunan kelimelerin yerinde ve yoluyla kullanılması).
- Lisanların tasnifi. Türkçenin lisanlar arasındaki mevki. Türk dilinin kıymet ve kudreti ve inkişaf kabiliyeti. Türkçenin muhtelif lehçeleri (MV, 1931; Temizyürek ve Balcı, 2006).

Ek 4. 1938 Ortaokul Türkçe Programı

Türkçe Derslerinin Başlıca Gayeleri :

- a) Talebeyi meramını hem sözel olarak hem yazı ile ifade etmeye alıştırmak.
- b) Talebede dinlediği ve okuduğu parçalar üzerinde düşünme ve estetik değerini takdir etme kabiliyetini inkişaf ettirmek.
- c) Talebeye iyi eserleri okuma zevkini vermek ve okumağa değer kitaplarla kendilerinin daimi temasını temin etmek.

I- «*Talebeyi meramı sözel olarak ifadeye alıştırmak*» demek:

- a) Bir soruya vazih, kısa ve doğru cevap vermek.
- b) Muhtelif mevzular üzerinde söz söylemek üzere eline geçen maddeleri tasnif ve tertip edebilmek.

- c) Evvelce tasnif ve tertip ettiği maddeleri vakarlı ve tesirli bir tarzda arkadaşlarına söylemek.
- d) Mevzudan ayrılmamak ve başkaları hakkında nezaketsizlikte bulunmamak şartı ile bir münakaşaya iştirak etmek ve icabında bir mesele hakkında fikrini ileri sürmek.
- e) Talebeye bir gruba hitap etmek veya umumi bir içtimai idare eylemek itiyadını vermek.
- f) Bir parçayı, bir yazıcının düşünce ve ruhunu karşısındakilere nakledecek surette okumak itiyatlarını vermek demektir.

Söz söylerken talebenin kelimeleri tabii, vazih ve doğru bir şekilde çıkarması, sesinin edasına iyi bir şekil vermesi, kendini dinleyenlerde bir ilgi, fikir ve duygu husule getirmesine çalışması lâzımdır.

II- «Talebeyi yazı ile meramını ifadeye alıştırmak» demek:

- a) Karşısındakinin haline ve yazacağı mevzuun icabına uygun bir şekilde mektup yazmak.
- b) Kendi fikri seviyesinde olan muhtelif mevzulardan herhangiisini vazih ve okunabilir bir şekilde kaleme almak ve fikirlerini bir veya birkaç paragraf (fikra) içinde en uygun bir şekilde tertip etmek.
- c) Okuduğu bir parçanın veya güzel bir eserin en can alacak noktalarını hulâsa şeklinde tahlil ve ifade etmek.
- d) Kendisini ilgilendiren edebî, ilmî bir mevzu üzerine tetkik ve tettebbuda bulunarak okuyanlara ilgi verecek bir şekilde yazmak.
- e) (Talebe arasında edebi zevki ilerlemiş olanlar için) küçük bir hikâye yazmak ve bazı münasip hikâyeleri «piyes» haline çevirmek itiyadını vermek demektir.

Yazı ile meramını ifade ederken talebenin:

- 1- Okunaklı ve pişkin bir yazı ile yazması,
- 2- Yazdığı kelimelerin imlasına dikkat etmesi,
- 3- Gramer ve sentaks kaidelerine uygun olarak yazması,
- 4- Majüskül ve miniskül harflerini ve muhtelif noktalama işaretlerini yerli yerinde kullanması.

5- Fikirlerini muvaffakiyetle ifade edebilmesi için çok kelime bilmesi ve şahsi bir üsluba sahip olması,

6- Cümle ve «paragraf»ların tanzim ve tertibinde muvaffakiyet göstermesi lazımdır.

III- *«Değerli kitaplarla temas etmek ve onları okurken düşünerek ve zevkini tadarak okumak»* demek:

a) Değerli yazıcıların eserlerini okumaktan zevk almak, değerli eserleri tanımak ve eserlerden değerli ve değersiz olanlarını birbirinden ayırmak iktidarını kazanmak

b) Başlıca büyük yazıcıları tanımak, hayatlarını ve başlıca eserlerini öğrenmek.

c) Belli başlı edebî nevilerin en esaslı hususiyetlerini öğrenmek.

d) Bir eser hangi maksatla okunacaksa talebeye o maksada uygun bir şekilde okuma ve tetkik etme itiyadını kazandırmak.

e) Yerine göre bazan bir eserin bir yerini bir defa okuyarak kavramak, bazan da hususî bir ehemmiyeti haiz olan başka yerlerini satır satır okuyarak tetkik etmek itiyadını kazanmak.

Talebe muhtelif eserleri okurken nasıl okuyacağını öğrenmeli ve bu hususta iyi itiyatlar almalıdır. Talebe iyi kitapları okumaktan zevk almalı okul dışındaki mütaleaları bu esasa istinat etmelidir. Öğretmen her sınıfta talebenin okuyacağı iyi kitapları liste halinde tespit edecek ve talebeye bu hususta rehberlikte bulunacaktır.

IV- *Dil derslerinde talebenin alması faydalı görülen ve yukarda sayılan itiyatlar, başlıca şu gayeleri temin için verilecektir:*

a) Kültürel gaye: Talebeye gireceği herhangi meslekte azami muvaffakiyetini temin etmek.

b) Milli, içtimai, ahlaki gaye: Talebeye asil ülküler, millî, vatanî, kahramanca duygular telkin etmek karakterini teşkile yardım eylemek, onu içtimaî, millî hayatta daha canlı ve daha randımanlı bir fert olmak üzere yetiştirmek (MEB, 1938; Temizyürek ve Balcı, 2006).

Ek 5. 1949 Ortaokul Türkçe Programı

AMAÇLAR:

- 1- Öğrencileri söz ve yazı ile ifade olunan düşünceleri, duyguları, iyi ve doğru olarak anlamaya alıştırmak.
- 2- Onlara gördüklerini, duyduklarını, bildiklerini, incelediklerini, öğrendiklerini, düşünüp tasarladıklarını söz ve yazı ile doğru olarak anlatma kudretini kazandırmak.
- 3- Öğrencilere Türk dilini sevdirmek, onlarda yaş ve seviyelerine göre yazılmış faydalı kitap ve yazıları arama, bulma ve okuma için devamlı bir ilgi uyandırmak.
- 4- Türk dilindeki kelimelerin mânalarını, doğru yazılış ve okunuşlarını öğretmek suretiyle onların kelime hazinelerini, yaş ve seviyeye uygun bir şekilde ve ilk okula nispetle daha fazla zenginleştirmek.
- 5- Dilimizin bağlı olduğu ana kuralları sezdirip öğretmek, onlara Türk dilini kullanmada güven sağlamak.
- 6- Öğrencide milli heyecanı kökleştiren, insanlığa faydalı, estetik bakımdan değerli düşünce ve sanat eserlerini tanıma yeteneğini geliştirmek.
- 7- Türk dili devriminin orta okul payına düşen amaçlarını gerçekleştirmek.
- 8- Metinler yoluyla öğrencinin hayat ve tabiatı tanımaya, bunları sevmesine yardım etmek.

DİL BİLGİSİ

AMAÇ:

Öğrencilere Türk dilinin konuşma, yazma ve okuma ile ilgili ana kurallarını sezdirip ana dilini kullanışta güven kazandırmak.

AÇIKLAMALAR:

İlkokulda olduğu gibi orta okul dilbilgisi de “öğrenilmek” için değil “kullanılmak ve uygulanmak” için verilmektedir. Bu sebeple onları çocuğun ezbere tarif etmesine değil, öğrenip kullanmasına, öğrendiklerini devamlı olarak kullanıp kullanmadığına, unutup unutulmadığına dikkat etmelidir. Mesela özel isimlerin büyük harfle yazıldığını öğrenciye sadece haber vermek kâfi değildir. Çocuğun özel isim olarak rastladığı her kelimedede bu nu hatırlaması ve kuralı uygulaması sağlanmalı ve ancak o zaman bu konudaki dil

çalışması verimli sayılmalıdır. Dilbilgisi öğreniminin soyut kurallar halinde ve onlardan ibaret olarak geliştirilmesinin faydasızlığı unutulmayacak, bu derse ait bilgilerin ortaokulun her sınıfında konuşma ve yazmayı besleyecek bir nitelikte verilmesine dikkat olunacaktır. Bu programın dilbilgisi amacıyla sözü geçen «dil kurallarını sezdirmek» hususu da bu açıklamaya göre anlaşılmalıdır.

İlkokulda olduğu gibi ortaokul dilbilgisinin gelişmesinde de «cümle» bir hareket noktası olmalıdır. Dil muayyen bir cemiyet müessesesi olduğuna göre, onu bu cemiyete bağlı insanların ifade vasıtası olan cümle ve söz halinde incelemek icabeder. Bunun için bu programın dilbilgisi konuları bölümünde sözü edilecek olan konuları da isim, sıfat, zamir, fiil... gibi soy bilgiler halinde işlememeli, onları daima cümle içinde değerlendirmek, onlara ait kuralları cümle içindeki hallerini inceleyerek sezdirmek, adlarını bile söz ve cümle içindeki görevlerine göre vermek yolunu daima tercih etmelidir. İlkokuldan beri uygulanan ve:

- a) Cümle veya cümle gurupunun sınıfça tespiti ve birlikte yazılması,
- b) Cümle veya cümle gurupunun sınıfça tespiti ve her öğrenci tarafından ayrı ayrı yazılması,
- c) Cümle veya cümle gurupunun her çocuk tarafından tasarlanıp yazılması gibi çalışmalarla geliştirilen düzgün cümle tertibi ve cümle tekniği alıştırmaları, bu metodun verimine yardım edecektir. Bu metot öğrencilerin muhakeme ve karar verme yeteneklerini işlettiği için de faydalı görülmüştür.

Dilbilgisi, okuma, yazma çalışmalarının beraber yürütülmesi, kurallara bol örnekler üzerinde yeteri kadar durularak varılması, söz ve yazı ile ifade düzeltmelerinden dilbilgisi kural ve terimlerinin öğretilmesi hususunda faydalanılması, evvelce işlenen kural ve öğrenilen terimlerin benzer misallerle gerektiğçe tekrar hususları da sağlanmalıdır. Dilbilgisi yanlışlarının düzeltilmesinde söz ve yazılı anlatmaları gerektiren diğer derslerin öğretmenleri de ilgisiz kalmamalı ve yanlışın yapıldığı andaki bir müdahalenin faydası daha devamlı olacağı, düzeltmenin unutulmayacağı göz önünde bulundurulmalıdır.

Dilbilgisi konularını sıra ile topladıktan sonra üçe ayırarak üç öğretim yılında birer birer işlemek, öğrencinin hayat içinde karşılaştığı dil gelişim ve olaylarına aykırı bir yol tutmak olacağından, bunun yerine dil bahislerini burada açıklanan esaslara ve sınıf

seviyelerine göre tedricen derinleştirerek öğretmek şekli uygun olur. Böylelikle öğrenci, her yılın sonunda dilbilgisinin bütününe dair faydalı bir genel bilgi edinmiş ve öğrenimin geliştirilmesinde tedriç gözetildiği için bu bilgisi her yıl seviyeye göre artırmak imkânını bulmuş olacaktır.

Konular:

1- Dil ve dilbilgisi, (insanların anlaşması, işaretler, seslenmeler, konuşmanın, dillerin doğması, dil aileleri, dünya dillerinin bölünmesi, dilin millet varlığındaki önemi, dünya dilleri arasında Türkçe, Türkçenin zenginliği.)

2- Duygu ve düşüncelerin ifadesi.(Cümle «yalnız tanıtılacak», cümlenin manaya göre söyleniş farkları, cümlenin uzunluğu, kısalığı, cümlenin imlâsı.

3- Kelimelerin ses yapısı ve mana bakımından görev ve özellikleri,

(*a-Ses yapısı bakımından:* ses, ses yolu, seslerin çıkışları, hece ve harf, harflerin çeşitleri, sesli ve sessiz harfler, hece çeşitleri, sesli harflerin değişimleri, kaynaşma, hece düşmesi, kelimelerde vurgu, sesteş kelimelerin mânasını belirtmekte vurgunun rolü, vurgu değişikliğinin manaya tesiri, ulama,

b-Mâna bakımından: kelimelerde zamanla anlam değişmesi, kelimelerde anlam dereceleri, sözlük anlamı, terim anlamı, mecaz anlamı, sesteş ve anlamdaş kelimeler, zıt anlamlı kelimeler, deyimler, ata sözleri ve mânalarındaki özellikler.)

4- İsim.(Çeşitleri, cins ismi, özel isim, somut isim, soyut isim, basit isimler, türemiş isimler, bileşik isimler, imlâları, isimlerde teklik çokluk, özel isimlerde çoğul eki, isim takımı, isim takımının türlü kullanılışları, isimlerin halleri, cümle kuruluşunda isimlerin görevleri, ismin cümlede özne, tümleç oluşu vb.)

5- Sıfat. (Çeşitleri, kullanılışları, sıfatlarda derece, isimlerle sıfatlar arasında münasebetler, sıfatlarda pekiştirme, sıfat takımı, özel isim yerinde kullanılan sıfat takımları, basit sıfatlar, türerniş sıfatlar, bileşik sıfatlar vb.)

6- Zamir. (Çeşitleri, şahıs zamirleri, işaret zamirleri, belgisiz zamirler, soru zamirleri, zamir vazifesi gören takılar vb.)

7- Fiil. (Fiil ve özne, fiillerin adları, fiil çekimi, fiillerde zaman, fiil kipleri, kipler arasında zaman ve mana kaymaları, fiillerin bileşik zamanlı şekilleri, olumlu ve olumsuz fiiller, fiillerin soru şekilleri, ek-fiil, yardımcı fiil, basit, türemiş, bileşik fiiller,

fiil çatısı, geçişli, geçişsiz fiiller, oldurgan ve ettirgen fiiller, etken ve edilgen fiiller, dönüşlü fiiller, işteşlik fiilleri, fiilimsiler, isim-fiil, sıfat-fiil, bağ-fiil, olumlu ve olumsuz şekilleri vb.

8- Edat, zarf, bağ, ünlem. (Çeşitleri ve cümledeki görevleri, edatlar ve çekim ekleri, zaman, yer, hal, azlık ve çokluk zarfları, «ve, ya, ne..., gerer... gerek..., de, ki, meğer, çünkü, zira, ancak, halbuki, meselâ, yoksa, ile, için, gibi, kadar, göre, fakat...» bağlaç ve edatları, edatları meydana getiren kelime gurupları vb.)

9- Sözdizimi (Cümle, cümlede kelime sayısı, cümlenin ögeleri, yüklem, özne, yüklemle öznenin uygunluğu, tümleçler, dizilişlerine göre cümleler, kurallı cümle, kurallı cümlelerde ögelerin sıralanışları, yapılarılarına göre cümleler, basit cümle, bileşik cümleler, cümleciklerin görevleri, bağımsız cümleciklerden birleşmiş cümleler, «sıra cümlecikler» bağlı cümlecikler, cümleden kelime düşmesi, cümle vurgusu, cümlenin nesir ve nazımdaki şekil farkı, kelimelerin cümle içindeki kullanılışlarına göre çeşit ve özellikleri).

10- İmla kuralları ve noktalama işaretleri (MEB, 1949; Temizyürek ve Balcı, 2006).

Ek 6. 1962 Ortaokul Türkçe Programı

AMAÇLAR:

- 1- Öğrencileri söz ve yazı ile ifade olunan düşünceleri, duyguları, iyi ve doğru olarak anlamaya alıştırmak.
- 2- Onlara gördüklerini, duyduklarını, bildiklerini, incelediklerini, öğrendiklerini, düşünüp tasarladıklarını söz ve yazı ile doğru olarak anlatma gücünü kazandırmak.
- 3- Öğrencilere Türk dilini sevdirmek, onlarda yaş ve seviyelerine göre yazılmış yararlı kitap ve yazıları arama, bulma ve okuma için sürekli bir ilgi uyandırmak.
- 4- Türk dilindeki kelimelerin anlamlarını, doğru yazılış ve okunuşlarını öğretmek onların kelime hazinelerini, yaş ve seviyeye uygun bir şekilde ve ilkokula göre daha fazla, zenginleştirmek.
- 5- Dilimizin bağlı olduğu ana kuralları sezdirip göstererek, onlara Türk dilini kullanmada güven sağlamak.

6- Öğrencide milli heyecanı kökleştiren, insanlığa yararlı, estetik bakımdan değerli düşünce ve sanat eserlerini tanıma yeteneğini geliştirmek.

7- Türk Dil Devrimimizin ortaokul payına düşen amaçlarını gerçekleştirmek.

8- Metinler yolu ile öğrencinin hayat ve tabiatı tanımasına, bunları sevmesine yardım etmek.

DİLBİLGİSİ

AMAÇ:

Öğrencilere Türk dilinin konuşma, yazma ve okuma ile ilgili ana kurallarını sezdirip ana dilini kullanışta güven kazandırmak.

Konular:

1. Dil ve dilbilgisi. (İnsanların anlaşması, işaretler, seslenmeler, konuşmanın, dillerin doğması, dil aileleri, dünya dillerinin bölünmesi, dilin millet varlığındaki önemi, dünya dilleri arasında Türkçe, Türkçenin zenginliği.)

2. Duygu ve düşüncelerin anlatımı. (Cümle «yalnız tanıtılacak», cümlenin anlama göre söyleniş farkları, cümlenin uzunluğu, kısalığı, cümlenin imlâsı.)

3. Kelimelerin ses yapısı ve anlam bakımından görev ve özellikleri.

(a-*Ses yapısı bakımından*: ses, ses yolu, seslerin çıkışları, hece ve harf, harflerin çeşitleri, sesli ve sessiz harfler, hece çeşitleri, sesli harflerin değişmeleri, kaynaşma, hece düşmesi, kelimelerde vurgu, sesteş kelimelerin anlamını belirtmekte vurgunun rolü, vurgu değişikliğinin anlama etkisi, ulama.

b-*Anlam bakımından*: kelimelerde zamanla anlam değişmesi, kelimelerde anlam dereceleri, sözlük anlamı, terim anlamı, mecaz anlamı, sesteş ve anlamdaş kelimeler, deyimler, ata sözleri ve anlamlarındaki özellikler.)

4. İsim. (Çeşitleri, cins ismi, özel isim, somut isim, soyut isim. Basit isimler, türemiş isimler, bileşik isimler, imlaları, isimlerde teklik-çokluk, özel isimlerde çoğul eki, isim takımı, isim takımının türlü kullanılışları, isimlerin halleri, cümle kuruluşunda isimlerin görevleri, ismin cümlede özne, tümleç oluşu v.b.)

5. Sıfat. (Çeşitleri, kullanılışları, sıfatlarda derece, isimlerle sıfatlar arasında ilişkiler, sıfatlarda pekiştirme, sıfat takımı, özel isim yerine kullanılan sıfat takımları, basit

sıfatlar, türemiş sıfatlar, bileşik sıfatlar v.b.)

6. Zamir. (Çeşitleri, şahıs zamirleri, işaret zamirleri, belgisiz zamirler, soru zamirleri, zamir vazifesi gören takılar v.b.)

7. Fiil. (Fiil ve özne, fiillerin adları, fiil çekimi, fiillerde zaman, fiil kipleri, kipler arasında zaman ve anlam kaymaları, fiillerin bileşik zamanlı şekilleri, olumlu ve olumsuz fiiller, fiillerin soru şekilleri, ek-fiil, yardımcı fiil, basit, türemiş, bileşik fiiller, fiil çatısı, geçişli, geçişsiz fiiller, oldurgan ve ettirgen fiiller, etken ve edilgen fiiller, dönüşlü fiiller, işteşlik fiilleri, fiilimsiler, isim-fiil, bağ-fiil, olumlu ve olumsuz şekilleri v.b.)

8. Edat, zarf, bağ, ünlem. (Çeşitleri ve cümledeki görevleri, edatlar ve çekim ekleri, zaman, yer, hal, azlık ve çokluk zarfları, «ve, ya, ne..., gerek...gerek..., de, ki, meğer, çünkü, zira, ancak, halbuki, meselâ, yoksa, ile, için, gibi, kadar, göre, fakat...» bağlaç ve edatları meydana getiren kelime gurupları v.b.)

9. İmlâ kuralları ve noktalama işaretleri.

10. Sözdizimi. (Cümle, cümlede kelime sayısı, cümlenin öğeleri, yüklem, özne, yüklemle öznenin uygunluğu, tümleçler, dizilişlerine göre cümleler, kurallı cümle, kurallı cümlelerde öğelerin sıralanışları, yapılaşlarına göre cümleler, basit cümle, bileşik cümleler, cümleciklerin görevleri, bağımsız cümleciklerden birleşmiş cümleler, (sıra cümlecikler), bağlı cümlecikler, cümleden kelime düşmesi, cümle vurgusu, cümlenin nesir ve nazımdaki şekil farkı, kelimelerin cümle içindeki kullanılışlarına göre çeşit ve özellikleri.) (MEB, 1962; Temizyürek ve Balcı, 2006).

Ek 7. 1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı

GENEL AMAÇLAR

İlköğretim okullarında Türkçe öğretiminin amacı, Milli Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

1. Öğrencilere, görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını tam ve doğru olarak anlama gücü kazandırmak;

2. Onlara, görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını, incelediklerini ve düşürdüklerini, tasarladıklarını söz ya da yazı ile doğru ve amaca uygun olarak anlatma beceri ve alışkanlığını kazandırmak;
3. Öğrencilere Türk dilini sevdirmek, kurallarını sezdirmek; onları, Türkçeyi gelişim süreci içinde bilinçle, özenle ve güvenle kullanmaya yöneltmek;
4. Onlara, dinleme, okuma alışkanlık ve zevkini kazandırmak; estetik duygularının gelişmesinde yardımcı olmak;
5. Türlü etkinliklerle öğrencilerin kelime dağarcığını zenginleştirmek;
6. Onların ulusal duygusunu ve ulusal coşkusunu güçlendirmede kendi payına düşeni yapmak;
7. Sözlü ve yazılı Türk ve dünya kültür ürünleri yoluyla, Türk kültürünü tanıma; Türk yurdunu ve ulusunu, doğayı, hayatı insanlığı sevmelerinde yardımcı olmak;
8. Onlara, bilimsel, eleştirici, doğru, yapıcı ve yaratıcı düşünme yollarını kazandırmada Türkçe dersinin payına düşeni gerçekleştirmektir.

DİL BİLGİSİ

ÖZEL AMAÇLAR

Öğrencilere bilinçle:

A.

1. Anlamlarına göre cümleleri, cümle içinde kelimeleri doğru vurgulayabilme;
2. Kelimelerin gerçek, mecaz ve terim anlamlarını kavrayabilme, deyimleri anlayabilme;
3. Kelimeleri gerçek, mecaz, terim anlamlarında ve sesteseş, anlamdaş, karşıt anlamlı kelimeleri, deyimleri anlatma etkinlikleri içinde doğal olarak kullanabilme;
4. Büyük ve küçük ses uyumlarını kavrayıp uygulayabilme;
5. Kelime türlerini cümle içindeki anlamlarına ve görevlerine göre tanıyabilme ve doğal olarak kullanabilme;
6. Kelimelerin yapısı ve dilimizin özelliği olan kelime türetme yollarını kavrayabilme;
7. Kelimeleri, takıları doğru anlayabilme ve yazabilme;

8. Noktalama işaretlerini tam ve doğru olarak kullanabilme;
9. Fiil kiplerini, basit ve birleşik zamanlı biçimlerini, çatılarını; ek fiilleri, yardımcı fiilleri, birleşik fiilleri, fiilimsileri cümle içinde kavrama ve doğru kullanabilme;
10. Cümlelerde ögelerin sıralanışını, sıralanışa göre anlam değişikliğini kavrayabilme ve buna göre cümle kurabilme;
11. Cümle türlerini (anlamlarına, yapılarına, yüklemelerine ve ögelerinin sıralanışına göre) öğrenebilme;
12. Cümlelerin görevlerini kavrayabilme; davranışlarını kazandırmak;

B. Bir önceki sınıflarda kazandıkları davranışları pekiştirmektir.

ÖĞRENCİLERE KAZANDIRILACAK DAVRANIŞLAR

Öğrencilere dil bilgisi bakımından kazandırılacak bilgi, beceri ve alışkanlıklar şunlardır:

6. SINIF

1. Cümleyi tanıyabilmek ve yazını kavrayabilmek;
2. Cümle içinde kelimeleri doğru vurgulayabilmek, sesteseş kelimelerin anlamını vurgu ile belirtebilmek, vurgu yoluyla cümlenin türlü anlamlarını gösterebilmek;
3. Kelimelerin gerçek, mecaz ve terim anlamlarını kavrayabilmek; kelimeleri bu anlamlarda kullanabilmek;
4. Büyük ses uyumunu tanıyıp kullanabilmek;
5. Sesteseş, anlamdaş, karşıt anlamlı kelimeleri kullanabilmek, kelime yapıları ve Türkçede türetme yollarını, en işlek yapım eklerini kavrayabilmek;
6. Cümledeki görevine ve anlamına göre aynı kelimenin hangi türde kullanıldığını anlayabilmek (sıfat, fiil, zarf vb.);
7. Kelimeleri cümle içinde görevlerine göre kullanabilmek;
8. Cümle içinde edatı, bağlacı, zarfı tanıyabilmek, kullanabilmek;
9. Cümle içinden niteleme ve belirtme sıfatlarını (işaret, belgesiz, sayı, soru sıfatları) tanıyabilmek, kullanabilmek;
10. Cümle içinde zamiri tanıyabilmek, kullanabilmek (kişi işaret, belgesiz, soru zamirleri);

11. Ki bağlacını kullanabilmek;
12. De bağlacını doğru kullanabilmek;
13. İle kelimesini doğru kullanabilmek;
14. Fiil kiplerinden bildirme kiplerini kavramak ve cümle içinde kullanabilmek;
15. Fiillerin olumlu, olumsuz, soru biçimlerini doğru kullanabilmek, anlamlarına göre türlerini kavrayabilmek;
16. Soru eki "mi"yi doğru yazabilmek;
17. Kurallı ve devrik cümleyi kavramak;
18. Noktalama işaretlerini doğru ve yerinde kullanabilmek;
19. Türkçe "sözlük"e yazım kılavuzuna vb. başvurabilmek.

7. S INIF

1. Cümle içinde kelimeleri doğru vurgulayabilmek; sesteş kelimelerin anlamını vurgu yolu ile belirtmek, vurgu yoluyla cümlenin türlü anlamlarını gösterebilmek;
2. Kelimelerin gerçek, mecaz ve terim anlamlarını kavrayabilmek, kelimeleri bu anlamlarda kullanabilmek; küçük ses uyumunu tanıyıp kullanabilmek;
3. Sesteş, anlamdaş, karşıt anlamlı kelimeleri kullanabilmek;
4. Deyimleri anlayıp kullanabilmek;
5. Kelimeleri cümle içinde görevlerine göre kullanabilmek;
6. Cümle içinde zamiri tanıyabilmek (kişi, işaret, belgesiz, soru zamirleri);
7. Zamir görevi gören ekleri tanıyabilmek, kullanabilmek;
8. Kelimeleri, cümle içinde yapılarına göre değerlendirmek;
9. Fiil kiplerinden dilek kiplerini kavramak ve cümle içinde kullanabilmek;
10. Anlamlarına göre cümle türlerini kavrayabilmek ve bu türde cümleler kullanabilmek;
11. Ek fiilleri, yüklemelerine göre cümle türlerini kavrayabilmek ve bu türde cümleler kurabilmek;
12. Yardımcı filleri kavrayabilmek ve cümle içinde doğru yazabilmek;

13. Etken, edilgen, geçişli, geçişsiz filleri kavrayabilmek;
14. Kuran' ve devrik cümleyi kavrayabilmek;
15. Noktalama işaretlerini doğru ve yerinde kullanabilmek;
16. Türkçe "Sözlük"e ve yazım kılavuzuna başvurabilmek.

8. SINIF

1. Cümle içinde, kelimeleri doğru vurgulayabilmek, sestek kelimelerin anlamını vurgu ile belirtebilmek, vurgu yoluyla cümlenin türlü anlamlarını gösterebilmek;
2. Kelimelerin gerçek, mecaz, terim anlamlarını kavrayabilmek;
3. Deyimleri anlayıp kullanabilmek;
4. Sestek, anlamdaş, karşıt anlamlı kelimeleri kullanabilmek;
5. Kelimeleri yapılarına göre tanıyabilmek;
6. Kelimeleri cümle içindeki görevlerine göre kullanabilmek;
7. Cümle içinde zaman, yer, yön, nitelik, nicelik, soru zarflarını tanımak, ad, sıfat ve edatlarla ilişkilerini kavramak, doğru kullanabilmek;
8. Fiillerin basit ve birleşik zamanlı biçimlerini kavramak ve cümle içinde kullanabilmek;
9. Ek fiil, birleşik fiilleri kavrayabilmek ve cümle içinde doğru yazabilmek;
10. İstek, dönüşlü, geçişlilik kazanmış ve geçişlilik derecesi artırılmış fiilleri kavrayabilmek;
11. Cümlelerde öğelerin sıralanışlarını, sıralanışa göre anlam değişikliğini kavramak, buna göre cümle kurabilmek;
12. Fiilimsileri tanımak ve kullanabilmek;
13. Yapılarına göre cümleleri, öteki cümle türlerini kavrayabilmek ve bu türlerde cümleler kurabilmek;
14. Cümleciklerin görevlerini kavrayabilmek;
15. Noktalama işaretlerini doğru ve yerinde kullanabilirsek;
16. Türkçe "Sözlük"e ve Yazım kılavuzuna vb. ne başvurmak.

Dil Bilgisi Çalışmaları

1-5. sınıflarda olduğu gibi bu sınıflarda da dil bilgisi çalışmaları, doğru konuşmayı, doğru anlamayı sağlayıcı bir doğrultuda yapılmalı; her zaman cümle esas alınmalı, cümleden hareket edilmelidir.

Türkçe dersinin öteki etkinlikleri olan metin çözümlenmeleri, kelime, dağarcığının zenginleştirilmesi, okunan metnin dilinin, anlatımının ve türünün incelenmesi, yazılı ve sözlü anlatan çalışmaları da öğrencilerin anlama ve anlatma yeteneklerinin geliştirilmesini amaç edinilmiştir. Bu çalışmalar nasıl birbiri içinde, birbirini destekler ve tamamlar biçimde verilecekse dil bilgisi çalışmalarının da bunlarla birlikte, o etkinlikler içinde, onlarla kaynaştırılmış olarak yürütülmesi gereklidir. Türkçenin bu etkinliklerinden, soyutlanmamış bir dil bilgisi öğretimi 6, 7, 8. sınıflarda, ne kadar iyi yapılırsa yapılsın, çocuğun bir gün kullandığı dil ile ilgisi kurulamamış, ezbere bilgiler haline getirilmiş birtakım soyut kurallar, soyut tanımlar yığını öğrencilerin belleklerine zorla aktarmaktan başka bir sonuç vermez.

Bunun içindir ki Türkçe dersinin bütün etkinlikleri sırasında ihtiyaç duyulduğu her durumda ve her fırsatta, söz gelimi, bir metnin tüm özellikleri, anlatım özellikleri üzerinde çalışılırken, metnin olay, duygu ve düşünceleri üzerinde çalışılırken ses bilgilerinden söz dizimi konularına kadar bütün dil bilgisi konuları, çok doğal fırsatlar yaratılarak konu ile çok mantıklı bir ilgi içinde işlevsel bir biçimde verilebilir. Dil bilgisi için ayrı bir ders saatinin ayrılması, dil bilgisi derslerini kuramsal, soyut, tümüyle tanım ve kural ezberletilen bir ders olmaktan kurtarmak için gereklidir. Dil bilgisinden, okunan, çözümlenen metnin tadı ve sıcaklığı içinde, bu etkinliği daha bilimsel ve bilinçli duruma getirmek için yararlanılmalıdır.

Böylece, dil bilgisi dersleri tüm soyutluğundan kurtarılmış, öğrencinin günlük hayatına getirilmiş, yalnız konuşma ve yazmasında değil, düşüncesinde ve hatta duygusal hayatında bile mantıklı bir düzen yaratılmış olacaktır. Böyle bir açıklama, dil bilgisindeki bir fırsat öğretimi yapma gereğini belirtirken, dil bilgisi etkinliklerinde bir rastgelelik, bir plana gerek olmadığı zannı uyandırmamalıdır. Böyle bir tarzın da daha dikkatli bir plâna ve sisteme gerek vardır. Bu, çok önemli bir noktadır. Dil bilgisi çalışmalarının diğer etkinlikler arasına onların normal ve mantıklı akışını bozmadan, aksine onlarla tam kaynaşacak, birleşecek, tamamlanacak bir şekilde yerleştirilmesi zorunludur.

Söz gelimi, metin incelemesi sırasında kelimeler, deyimler vb. dil ve anlatan özellikleri üzerinde durulurken, dil bilgisinden o gün işlenecek konu ile ilgili küçük örneklere kısaca öğrencilerin dikkatleri çekilebilir, onlara küçük saptamalar yaptırabilir; metin üzerinde çalışmalar sonuçlandıktan sonra anlatım çalışmalarına geçmeden, yeniden metne dönülerek önceden yapılmış olan saptamalar, bir kurala, bir tüme varacak biçimde birleştirilip işlenebilir.

Üzerinde çalışılmakta olunan dil konulan, her zaman cümle içinde ve her zaman o cümlenin de yer aldığı metnin anlamının bütünlüğü içinde düşünülmeli, böylece metnin bütünü, işlenmekte olan dil ögesinin kavranmasında yararlı olurken, bu dil ögesi hakkında öğrenilenler geriye döndürülerek bütünün daha iyi anlaşılmasında bir araç olarak kullanılmalıdır. Bu büyük, çok yönlü, çok anlamlı, dil organizmasının gelişmesinde ve çalışmasında her bir dil ögesinin sistemli bir şekilde çalıştırılması gerektiği çok açıktır.

Cümleden yola çıkma ve cümle içinde düşünme ilkesinden ayrılmadan dil öğelerini birbirinden koparmadan, konular birbirine dayandırılarak, birbirinin anlamını tamamlayacak biçimde işlenmelidir. Söz gelimi, cümlenin öğelerinden yüklem, özneye; tümleş ise her ikisiyle ilgi kurularak verilmelidir. Ad ve sıfatın birbiriyle olan anlam ve görev ilgisi, gene cümledeki, işlevsel durumları içinde düşünülerek incelenmelidir. Ve böylece bilinçli biçimde, türlü anlam ve yapıdaki kelimelerden cümlenin öğeleri olarak, anlama ve anlatmada yararlanılmalıdır. Bu arada Türk dilinin nitelikleri, yapısı, değeri ve gerektiğinde eksiklikleri üzerinde düşündürülerek Türk Dil İnkılabı'nın hizmeti, gereği ve şekli bakımından öğrencilerimizin bir yön, bir yöntem kazanmaları sağlanmalıdır. Dilin insan hayatındaki çok yönlü rolü kavratılmalı, bir dil bilinci, dil sevgisi uyandırılarak çocuklarımıza dillere karşı mantıklı bir tutum ve davranış kazandırılmalıdır. (MEB, 1981; Temizyürek ve Balcı, 2006)

Ek 8. 2005-2006 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı (6, 7, 8. Sınıflar)

Genel Amaçlar

Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin;

1. Dilimizin, millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri,
2. Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri,
3. Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları,
4. Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri,
5. Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları,
6. Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri,
7. Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri,
8. Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları,
9. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,
10. Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,
11. Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır.

Dil Bilgisi

Dil bilgisi; bir dilin dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma öğrenme alanlarını destekleyen kurallar bütünüdür. Öğrenci açısından Türkçenin yapısını oluşturan ve işleyiş kurallarını tanımlayan bilgilere sahip olmak oldukça önemlidir ancak daha da önemli olan bu kuralların konuşma, yazma, dinlemeyle ilgili dil etkinliklerinde uygulanmasıdır. Dolayısıyla dil bilgisi öğretimi kuramsal bilgilere değil, uygulamaya

dayanmalıdır. Bu amaçla dil bilgilerinin öğretiminde, kuralların verilmesinin yanında, bu kuralların kelime, cümle ve metin düzeyindeki uygulamaları amaçlanmıştır.

Programda, Türkçenin kurallarıyla ilgili kazanımlar, öğrencilerin düzeylerine uygun olarak ve aşamalı bir biçimde verilmiştir. Dil bilgisinde kolaydan zora ilerleyen bir sıra izlenmiş olup konuların birbiriyle olan ilişkileri gözetilmiştir. Türkçeye ilgili kural ve bilgilerin örneklerden hareket edilerek verilmesi daha doğru olacaktır. Derslerde konularla ilgili farklı uygulama örneklerinin yer aldığı çalışma kâğıtlarının kullanılması ve konuların görsel materyallerle desteklenmesi öğrenimi kolaylaştıracaktır. Ayrıca dil bilgisi konularının anlama olan katkısına özellikle dikkat edilmesi, konuların birer beceriye dönüşmesine yardımcı olacaktır. Bu bağlamda konuların konuşma ve yazma becerileriyle ilişkilendirilmesi gerekmektedir.

Dil bilgisiyle ilgili kazanımların değerlendirilmesinde, kuralların metin veya cümle bütünlüğü ve bağlamı içerisinde ele alınması, diğer becerileri desteklemesi açısından oldukça önemlidir.

Dil Bilgisi Amaç ve Kazanımları

6.SINIFLAR

1. Kelimenin yapı özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

- 1.Kök ve eki kavrar.
2. İsim kökü ile fiil kökünü ayırt eder.
3. Yapım eki ile çekim ekini ayırt eder.
4. Gövdeyi kavrar.
5. Yapım eklerinin işlevlerini ve kelimeye kazandırdığı anlam özelliklerini kavrar.
6. Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder

2. Kelime türleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. İsimlerin cümledeki işlevlerini kavrar, isimleri işlevlerine uygun olarak kullanır.
2. Zamirlerin cümledeki işlevlerini fark eder, zamirleri işlevlerine uygun olarak kullanır.
3. Hâl eklerinin işlevlerini kavrar.
4. İyelik eklerinin işlevlerini kavrar.
5. İsim tamlamalarının kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar.
6. Sıfatların cümledeki işlevlerini fark eder, sıfatları işlevlerine uygun olarak kullanır.
7. Sıfat tamlamalarının kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar.
8. Edat, bağlaç, ünlemlerin işlevlerini ve cümleye kazandırdıkları anlam özelliklerini

kavrar; bu kelimeleri işlevlerine uygun olarak kullanır.

9. Kelimeleri cümlede farklı görevlerde kullanır.

7. SINIFLAR

1. Kelime türleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. Fiillerin anlam özelliklerini kavrar.
2. Kip ve çekimli fiili kavrar.
3. Bildirme kipleriyle dilek kiplerini ayırt eder.
4. Bildirme kiplerinin kullanım özelliklerini kavrar.
5. Dilek kiplerinin kullanım özelliklerini kavrar.
6. Fiillerin olumlu, olumsuz, soru ve olumsuz soru çekimleriyle ilgili uygulamalar yapar.
7. Zarfların cümledeki işlevlerini fark eder, zarfları işlevlerine uygun olarak kullanır.
8. Kelimeleri cümlede farklı görevlerde kullanır.

2. Fiillerin yapı özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. Basit, türemiş ve birleşik fiillerin kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar.
2. Farklı yapı özelliklerinde fiilleri anlam özelliklerini dikkate alarak kullanır.

3. Fiil kiplerinde zaman ve anlam kaymasıyla ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. Cümlede zaman kavramını belirleyen/destekleyen zarfları fark eder.
2. Fiil kiplerinde zaman ve anlam kaymasının nasıl gerçekleştiğini kavrar.
3. Fiil kiplerini farklı zaman ve anlamları ifade edecek şekilde kullanır.

4. Ek fiille ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. İsim türünden kelimelerin kip ve kişi açısından biçimlenerek çekimlenebildiğini kavrar.
2. İsimlerin kip eki almasında ek fiilin rolünü kavrar.
3. İsimlerin ek fiil aracılığıyla hangi kiplerde çekimlenebildiğini kavrar.
4. Ek fiili işlevine uygun olarak kullanır.

5. Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların oluşumunda ek fiilin işlevini kavrar.
2. Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların işlevlerini ve kullanım özelliklerini

kavrar.

3. Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıları özelliklerine uygun biçimde kullanır.

8. SINIFLAR

1. Fiilimsiler ile ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. Fiilimsiyle, fiil ve isim soylu kelimeler arasındaki farkları kavrar.

2. Fiilimsilerin işlevlerini ve kullanım özelliklerini kavrar.

3. Fiilimsileri özelliklerine uygun biçimde kullanır.

4. Cümlede, fiilimsiye bağlı kelime veya kelime gruplarını bulur.

2. Cümleyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. Cümlenin temel öğelerini ve özelliklerini kavrar.

2. Cümlenin yardımcı öğelerini ve özelliklerini kavrar.

3. Cümlede vurgulanmak istenen ifadeyi belirler.

4. Cümledeki fiillerin çatı özelliklerini kavrar.

5. İsim ve fiil cümlelerini, anlam ve kullanım özelliklerine uygun biçimde kullanır.

6. Kurallı ve devrik cümleleri, anlam ve kullanım özelliklerine uygun biçimde kullanır.

7. Cümlelerin yapı özelliklerini kavrar.

8. Kalıplaşmış cümle yapılarının kuruluş ve kullanım özelliklerini kavrar.

9. Cümlenin ifade ettiği anlam özelliklerini kavrar.

10. Cümleler arasındaki anlam ilişkilerini kavrar.

11. Cümleye hâkim olan duyguyu fark eder.

3. Anlatım bozukluklarını belirleme ve düzeltme

1. Cümlede anlatım bozukluğuna neden olan kullanımları belirler.

2. Anlatım bozukluklarını düzeltir (MEB, 2006).

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K. Ü. (2003). *Aktif Öğrenme*. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Adalı, O. (1983). “Ana Dili Olarak Türkçe Öğretimi Üstüne”. *Türk Dili: Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379–380.
- Ağar, M. E. (2004). “Türkçe Öğretiminin Tarihçesi”. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 149-158.
- Akbaba, T. (2004). “Cumhuriyet Döneminde Program Geliştirme Çalışmaları”. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 5 (54–55).
- Akinoğlu, O. (2005). “Türkiye’de Uygulanan Ve Değişen Eğitim Programlarının Psikolojik Temelleri”. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı:22, 31-46.
- Akkaya, A. (2011). *Karikatürlerle Dil Bilgisi Öğretimi*. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Konya.
- Akyol, H. (2007). “Türkçe Öğretim Programı: Yenilikler ve Sorunlar”. *İlköğretmen*, 61.
- Aldemir, D. (2013). *Türk Eğitim Sisteminde Türkçe Öğretim Programlarındaki Değişme ve Gelişmeler*. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir.
- Altunkaya, H. (2010). *Eski ve Yeni II. Kademe Türkçe Dersi Öğretim Programları ve Ders Kitaplarında Dil Bilgisi Öğretiminin Karşılaştırılması*. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya.

- Alyılmaz, C. (2010). “Türkçe Öğretiminin Sorunları”. *Turkish Studies*, 5(3), 728-749.
- Arslan, M. (2000). “Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Programları ve Belli Başlı Özellikleri”. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 146.
- Aslan, E. (2011). “1924 İlk Mektepler Müfredat Programı”. *İlköğretim Online*, 10(2), 717-734.
- Atlas, S. (2009). *Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminin Tarihi ve İçerik Odaklı Dil Bilgisi Öğretimi ile Görev Odaklı Dil Bilgisi Öğretiminin Uygulamalı Karşılaştırılması*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya.
- Aydın, Ö.(1999). “Orta Okullarda Dilbilgisi Öğretimi Üzerine Öğretmen Görüşleri”. *Dil Dergisi*, Sayı: 81, 23-29.
- Aytaş, G. ve Çeçen M.A. (2010). “Ana Dili Eğitiminde Dil Bilgisi Öğretiminin Yeri ve Önemi”. *TÜBAR- XXVII*, Bahar, 78-88.
- Balcı, A. (2010). “1338 (1922) İlköğretim Türkçe Dersi Programı”. *TÜBAR-XXVII*, Bahar, 111-119.
- Balcı, A., Coşkun, E. ve Tamer, M. (2012). “Cumhuriyet Dönemi Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Genel Amaçları Bakımından Değerlendirilmesi”. *Dil ve Edebiyat Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, s: 1 – 13.
- Balcı, A. (2014). *Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programlarında Dil Bilgisi Öğretimi*. Türkçe Eğitimi Açısından Dil Bilgisi Öğretimi (2.Baskı). (Editör: Prof. Dr. Murat Özbay). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bilen, M. (2006). *Plandan Uygulamaya Öğretim* (7. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Budak, L. ve Budak, Ç. (2014). “Osmanlı İmparatorluğu’ndan Türkiye Cumhuriyeti’ne İlkokul Programları (1870-1936)”. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Sayı: 3/1, S. 377-393.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak Kılıç E., Akgün Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (14. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Calp, M. (2005). *Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi*. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Cicioğlu, H. (1985). *Türkiye Cumhuriyetinde İlk ve Ortaöğretim (Tarihi Gelişimi)* (2. Baskı). Ankara: A.Ü. Basımevi.
- Coşkun, E. (2007). “İlköğretimde Türkçe Öğretimi” *Geçmişten Günümüze Türkçe Öğretimi* (Editör: A. Kırkkılıç ve H. Akyol). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Coşkun, E. ve Taş, S. (2008). “Ders Kitaplarına Metin Seçimi Açısından Türkçe Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, V(10), 59- 74.
- Çavus Stebler, M. Z. (2007). *Cumhuriyet’ten Günümüze İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Seminer Çalışması. Erzurum.
- Çaylar, A. (2007). *1981 ve 2005 Türkçe Öğretim Programlarının (6 - 8. Sınıflar) Karşılaştırmalı Bir Değerlendirmesi*. Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale.
- Çelenk S., Tertemiz N. ve Kalaycı N. (2000). *İlköğretim Programları ve Gelişmeler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş* (3. Baskı). Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Çiftçi, M. (1996). *Atatürk Döneminde Türkçenin Öğretimi (İlkokul/1923-1938)*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi. Ankara.
- Demirel, Ö. (1992). “Türkiye’de Program Geliştirme Uygulamaları”. *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:7, 27-43.
- Demirel, Ö. (1999). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Demirel, Ö. (2000). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2009). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme* (12. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dinler, Zeynel (2014). *Bilimsel Araştırma ve E-Kaynaklar* (8. Baskı). Bursa: Ekim Kitapevi Yayınları.
- Doğan, H. (1972). *Orta Öğretim Programındaki Yönelmeler (1924-1970)*. İstanbul: ME Basımevi.
- Dolunay, K. (2010). “Dil Bilgisi Öğretimin Amacı ve Önemi”. *TÜBAR-XXVII*, Bahar, 275-284.
- Dursunoğlu, H. (2006). “Cumhuriyetten Günümüze Türkçe ve Edebiyat Öğretiminin Orta Öğretimdeki Tarihi Gelişimi”. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 169.
- Durukan, E. (2008). “İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersi Öğretim Programında Genel Amaçlar - Hedef/Kazanımlar İlişkisi”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi - The Journal Of International Social Research*. 1 (4).
- Eker, S. (2009). *Çağdaş Türk Dili* (5. Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları.

- Ertekinoglu, S. (2003). *Türkçe Derslerinde Dil Bilgisi Öğretimi Üzerine Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Eyüp, B. (2008). *İlköğretim İkinci Kademe 1981 ile 2005 Türkçe Programlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum.
- Fer, S. (2005). “1923 Yılından Günümüze Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Programları Üzerine Bir İnceleme”. *Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları Sempozyumu 7-9 Aralık 2005*. İstanbul, Marmara Üniversitesi.
- Girgin, Y. (2003). *Cumhuriyetten Günümüze Ortaokul ve İlköğretim 2. Kademe Türkçe Dersi Genel ve Özel Amaçlarıyla Müfredat Programlarının Gelişimi*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum.
- Girgin, Y. (2011). “Cumhuriyet Dönemi (1929-1930, 1949,1981) Ortaokul Türkçe Öğretimi Programlarının İçerik Genel ve Özel Amaçlarıyla Karşılaştırmalı Gelişim Düzeyi”. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 11-26.
- Göğüş, B. (1970). “Ana Dili Olarak Türkçenin Öğretimine Tarihsel Bir Bakış”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 1970, 123-154.
- Göğüş, B. (1978). *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi*. Gül Matbaacılık, Ankara.
- Gözütok, F. D. (2003) . “Türkiye’de Program Geliştirme Çalışmaları”. *Milli Eğitim Dergisi*, 160, 44-64.

- Güneş, F. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Hesapçioğlu, M. (2008). *Öğretim İlke ve Yöntemleri Eğitim Programları ve Öğretim*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kafadar, O. (1997). *Türk Eğitim Düşüncesinde Batılılaşma*. Ankara: Vadi
- Kapluhan, E. (2012). “Atatürk Dönemi (1923–1938) İlkokullarda Coğrafya Eğitimi”. *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı: 25, Ocak - 2012, S. 152-170.
- Karadüz A. (2006). "İlköğretim Türkçe Dil Bilgisi Kitaplarının "Öğreticilik" Kavramı Bağlamında Eleştirisi ". *Erciyes Üniv. Sosyal Bilimler Ens. Dergisi*, S.13-31, 2006.
- Karadüz, A. (2007). “Dil Bilgisi Öğretimi” *İlköğretimde Türkçe Öğretimi* (Editör: A. Kırkkılıç ve H. Akyol). 281-308, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Karadüz, A. (2010). “Dil Becerileri ve Eleştirel Düşünme”, *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish Or Turkic*, Volume 5/3, Summer.
- Karadüz, A. (2011). *Konuşma Eğitimi* (1.Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Karakuş, İ. (2002). *Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*. Ankara: Anıttepe Yay.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kavcar, C. (1998), “Türkçe Eğitimi ve Sorunları”. *Dil Dergisi*, Sayı: 65, 5-18.
- Kavcar, C. ve Oğuzkan, F. (2003). *Türkçe Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Sever, S. (2003). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Engin Yayınevi.

- Kırkılıç, A. ve Akyol, H. (2007). *İlköğretimde Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Köksal, A. (1989). "Bilim Dili Türkçe". (*Bilim Dili Türkçe Yazın Dili Türkçe, Prof. Dr. Akşit Göktürk'ün Anısına, Dil Derneği 1. Bilimsel Kurultayı, 25-26 Şubat 1989, Ankara*). Dil Derneği Yayınları:2, 38-56.
- MEB (1938). Ortaokul Programı. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB (1949). Ortaokul Programı. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB (1962). Ortaokul Programı. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB (1981). İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- MEB (1995). İlköğretim Kurumları Türkçe Eğitimi Programı (II. Kademe). Ankara: Millî Eğitim Basım Evi.
- MEB (1998). İlköğretim Okulları Türkçe Dersi Taslak Öğretim Programı. Ankara: MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı.
- MEB (2005). İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- MEB (2006). İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı (6, 7, 8. Sınıflar). Ankara: MEB Yayınları.
- MV (Maarif Vekâleti) (1340). İlk Mekteplerin Müfredat Programları. İstanbul: Matbaa-i Amire.
- MV (Maarif Vekâleti) (1929). Ortamektep ve Liselerin Türkçe Müfredat Programı. Ankara: Yeni Gün Matbaası.

- MV (Maarif Vekâleti) (1931). Ortamektep Müfredat Programı (1931-1932 Ders Senesi Tadilatı). İstanbul: Devlet Matbaası.
- Melanlıoğlu, D. (2008). “Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretim Programları”. *Eğitim ve Bilim Dergisi*. Cilt 33, Sayı 150, 64 – 73.
- Merriam, S. (2013). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Rehber*. (Çev. Prof. Dr. Selahattin Turhan). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Öz, F. (2001). *Uygulamalı Türkçe Öğretimi*. Ankara: Anı Yayınları.
- Özbay, M. (1997). “Türkçe Öğretiminde Programın Önemi”. *Çağdaş Eğitim*, 22 (232), 34-35.
- Özbay, M. (2000). İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerileri. *Alan Araştırması*. Ankara.
- Özbay, M. (2003). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. Ankara: Gölge Matbaacılık.
- Özbay, M. (2008). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri-I* (2. Baskı). Ankara: Öncü Kitap.
- Özdemir, S. M. (2009). “Eğitimde Program Değerlendirme Ve Türkiye’de Eğitim Programlarını Değerlendirme Çalışmalarının İncelenmesi”. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 126-149.
- Özdemir, M. (2010). “Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma”. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Sabancı Üniversitesi (2005). Yeni Öğretim Programlarını İnceleme ve Değerlendirme Raporu. [http://ilkogretimonline.org.tr/vol5say1/yenimufredat_raporu\[1\].pdf](http://ilkogretimonline.org.tr/vol5say1/yenimufredat_raporu[1].pdf) (Erişim Tarihi: 4 Nisan 2015).

- Sağır, M. (2002). *İlköğretim Okullarında Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Senemoğlu, N. Beyaztaş İlhan D. ve Kaptı S. B. (2013). “Cumhuriyetten Günümüze İlkokul/İlköğretim Programlarının İncelenmesi”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt 46. Sayı:2, 319-344.
- Sever, S. (2000). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme* (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2007). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Susar Kırmızı, F. ve Akkaya, N. (2009). “Türkçe Öğretimi Programında Yaşanan Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşleri”. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 1. Sayı:25.
- Şahbaz, N. K. (2005). *Tanzimat’tan Cumhuriyet’in İlk Yıllarına Kadar (1839-1928) Türkiye’de İlkokuma ve Yazma Öğretimi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi. Ankara.
- Şahin, Ç. (2006). “Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Programlarında Esnek Program ve Uygulanması”. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı:171, 167-176.
- Şahin, A. (2009). *Türkçe Öğretiminde Teknoloji ve Materyal Kullanımı*. A. Kırkılıç ve H. Akyol (Ed.) . Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Şengör, A. M. C. (2006). “Cumhuriyet Dönemi Bilim ve Eğitim Politikası ve Hasan Ali Yücel”. (*Atatürk Döneminden Günümüze Cumhuriyetin Eğitim Felsefesi ve Uygulamaları Sempozyumu*,16-17 Mart 2006). Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Tan, Ş. (2007). *Öğretim İlke ve Yöntemler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Temizkan, M. (2014). “Metin Temelli Dil Bilgisi Öğretimi Ve Uygulamaları”, M. Özbay (Ed.), *Türkçe Eğitimi Açısından Dil Bilgisi Öğretimi*. (129-152). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Temizyürek F. ve Balcı, A. (2006). *Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Okulları Türkçe Programları*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Topbaş, S. (1998). *Türkçe Öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Tosunoğlu, M. ve Melanlıoğlu D. (2004). Türkçenin Yolculuğunda Önemli Duraklardan Biri: Eğitim- Öğretim Programları. (I. Ulusal Sosyal Bilimler Sempozyumu: Bir Metafor Olarak Yol ve Yolculuk) Kırıkkale.
- Tulumcu İdi F. ve Tulumcu F. M. (2015). “İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersi programlarında Yer Alan Değerler”. *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 13, No. 29, 535 – 560.
- Türer, A. (2010). “1948-1968-1995 İlkokul ve 2004 İlköğretim Okulu Programlarının Bu Programlara Yansıyan Eğitim Düşüncesi Açısından Değerlendirilmesi.” (*Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi*, 13-15 Mayıs 2010), Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi.
- TDK. (2005). *Türkçe Sözlük (Genişletilmiş Baskı)*. Ankara: TDK Yayınları.
- Türkoğlu, A. ve Sarı, M. (2006). “Cumhuriyetten Günümüze Program Geliştirme Çalışmaları”. M. Hesapçioğlu / A. Durmuş (Ed.) (2006), *Türkiye’de Eğitim Bilimleri: Bir Bilanço Denemesi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Ulutaş, S. ve Erman, M. (2011). “Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Türkiye’de Uygulanmış Olan İlkokul, Ortaokul ve İlköğretim Okulları Öğretim Programlarında Ölçme ve Değerlendirme”. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, 148-154.

- Ünal, E. ve Şahinci, C. (2011). “Türkçe Öğretmenlerinin İlköğretim 6, 7, Ve 8. Sınıf Türkçe Dil Bilgisi Konularının Öğretimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi”. *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*, 6 (1), 1849-1862.
- Üstten, A. ve Uzun, Y. (2010). “Türk Eğitim Sisteminde Türkçenin Yeri ve Önemi”, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 30, Sayı 3, 939-954.
- Yaman, H. (2006). *İlköğretim İkinci Kademe Dil Bilgisi Derslerinde Kavram Haritası Tekniğinin Öğrenci Başarısına ve Hatırlamaya Etkisi*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Öğretmenliği Ana Bilim dalı. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul.
- Yangın, B. (1999). *İlköğretimde Türkçe Öğretimi*. İlköğretimde Etkili Öğretme ve Öğrenme Öğretmen El Kitabı, Modül 4. Ankara:MEB Yayınları.
- Yangın, B. (2003). “İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzunun Değerlendirilmesi”. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, Cilt 3, Sayı 2, 433 – 461.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldız, C. (2006). *Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yılmaz, H. ve Sünbül, A. (2004). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme* (2. Baskı). Konya: Çizgi Kitabevi.

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı: Derya YEŞİLYURT

Uyruğu: Türkiye (TC)

Doğum Tarihi ve Yeri: 31 Ağustos 1987, Kayseri

Medeni Durumu: Evli

Telefon: +90 505 362 83 11

E-posta: deryayesilyurt8@gmail.com

Yazışma Adresi: Yeni Cami Mah. Şehit Bülent Yılmaz Sok. Saray Apt. B Blok, No:6,
Pınarbaşı/KAYSERİ

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı	(halen)
Lisans	Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü	2009
Lise	Sümer Lisesi, Kayseri	2005

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
2011-Halen	MEV Hasan Tahsin Önalp Ortaokulu	Türkçe Öğretmeni

YABANCI DİL

İngilizce